

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

KALMAR LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Under den tidrymd, som denna underdåniga berättelse omfattar, har länet i afseende på sina yttre gränser och sitt deraf beroende område icke undergått någon förändring, hvilket äfven gäller i fråga om länets allmänna naturbeskaffenhet; och torde således i dessa hänseenden få återopas, hvad i föregående femårsberättelse blifvit yttradt.

Hvad den politiska indelningen angår, har vestra delen af Arby socken i Södra Möre härad, hvilken socknedel sedan lång tid tillbaka haft ett eget kapell och år 1868 fått särskild komminister för sig tillsatt, numera, enligt Kungl. brefvet den 24 Oktober 1873, blifvit en till Arby pastorat hörande annexförsamling, under namn af *Karlslunda*. Denna nya socken omfattar 13,63 förmedlade hemman, som alla förut tillhört Arby socken och hvilkas folkmängd år 1875 uppgick till 1,866 personer.

Tjusts domsaga, som förut varit fördelad i två tingslag, begge dock med ett och samma tingsställe, har enligt Nådigt bref den 20 December 1872 åter blifvit förenad till ett enda tingslag.

I likhet med de två nästföregående femårsberättelserna, åtföljes äfven denna af en tabellarisk förteckning (Litt. A) å länets alla landsocknar, med upptagande af deras arealvidd utaf fast mark, förmedlade hemmantal, folkmängd vid slutet af de tre senaste femårsperioderna, väglängd från socknekyrkan till läns-

residenset och civila indelning; vid upprättandet af hvilken tabell arealuppgifterna äro hemtade ur de genom Statistiska Centralbyrån offentliggjorda beräkningarna af Generalstabens topografiska afdelning.

Länets sju fögderin omfatta:

	Areal af fast mark, kvadratmil.	Förmedladt hemmantal.	Folkmängd år 1875, enligt presterskapet.
Norra och Södra Tjusts härads.....	21,5552	673,02	44,670
Sevede och Tunaläns d:o	15,5315	375,08	27,710
Aspelands och Handbörds d:o	19,0395	423,10	31,400
Stranda och Norra Möre d:o	12,1792	474,98	30,432
Södra Möre d:o	14,8713	614,29	45,566
Ölands Norra Mots d:o	5,7865	401,58	19,559
Ölands Södra Mots d:o	5,9326	405,17	17,619
eller tillsammans	94,8958	3,367,22	216,956

Hvartdera af de fem förstnämnda fögderien utgör en särskild domsaga; hvaremot begge Moten på Öland äro förenade till en domsaga.

I afseende på val till riksdagsmän i andra kammaren utgör hvarje domsaga en särskild valkrets, med undantag af Tjusts

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshavandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-47.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
Tab. Litt. A. Förteckning å Kalmar läns socknar jemte uppgift om deras areal, hemmantal, folkmängd och civila indelning.....	2-3.
2. Invånare.....	3.
3. Näringar.....	7.
Tab. Litt. B. Spanmålexport och import till och ifrån utrikes orter, åren 1871-1875.....	10.
Tab. Litt. C. Uppgift om Kungl. Stuteriet på Ottenby åren 1871-1875.....	15.
Tab. Litt. D. Uppgift på till utlandet exporterade skogsprodukter från hamnar inom nedannämnda tullkammaredistrikt åren 1871-1875.....	17.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	24.
Tab. Litt. E. Uppgift å antalet och drägtigheten af de fartyg, som under hvartera af åren 1871-1875 från eller till utrikes orter blifvit in- och utklarerade vid tullkamrarne i Kalmar län.....	32.
5. Kameralförhållanden.....	33.
6. Politi.....	34.
Tab. Litt. F. Utmättningsärenden.....	39.
Tab. Litt. G. Angående tillåten minutförsäljning och utskänkning af bränvin i Kalmar län under försäljningsåret 1874-1875 samt derfor belöpande afgifter och deras fördelning....	43.
Tabellbilagor	48-58.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	48.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	49.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	49.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	50.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	50.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	50.
Tab. N:o 7 a. Grufvor, bergverk, bruk, fabriker och manufaktur-inrättningar, år 1875.....	51.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin, år 1875.....	52.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	53.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1875.....	53.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1875.....	54.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden, år 1875.....	54.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna.....	55.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	55.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedlen åren 1871-1875.....	56.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	57.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	58.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

KALMAR LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Under den tidrymd, som denna underdåniga berättelse omfattar, har länet i afseende på sina yttre gränser och sitt deraf beroende område icke undergått någon förändring, hvilket äfven gäller i fråga om länets allmänna naturbeskaffenhet; och torde således i dessa hänseenden få återopas, hvad i föregående femårsberättelse blifvit yttradt.

Hvad den politiska indelningen angår, har vestra delen af Arby socken i Södra Möre härad, hvilken socknedel sedan lång tid tillbaka haft ett eget kapell och år 1868 fått särskild komminister för sig tillsatt, numera, enligt Kungl. brefvet den 24 Oktober 1873, blifvit en till Arby pastorat hörande annexförsamling, under namn af *Karlslunda*. Denna nya socken omfattar 13,63 förmedlade hemman, som alla förut tillhört Arby socken och hvilkas folkmängd år 1875 uppgick till 1,866 personer.

Tjusts domsaga, som förut varit fördelad i två tingslag, begge dock med ett och samma tingsställe, har enligt Nådigt bref den 20 December 1872 åter blifvit förenad till ett enda tingslag.

I likhet med de två nästföregående femårsberättelserna, åtföljes äfven denna af en tabellarisk förteckning (Litt. A) å länets alla landsocknar, med upptagande af deras arealvidd utaf fast mark, förmedlade hemmantal, folkmängd vid slutet af de tre senaste femårsperioderna, väglängd från socknekyrkan till läns-

residenset och civila indelning; vid upprättandet af hvilken tabell arealuppgifterna äro hemtade ur de genom Statistiska Centralbyrån offentliggjorda beräkningarna af Generalstabens topografiska afdelning.

Länets sju fögderin omfatta:

	Areal af fast mark, kvadratmil.	Förmedladt hemmantal.	Folkmängd år 1875, enligt presterskapet.
Norra och Södra Tjusts härads.....	21,5552	673,02	44,670
Sevede och Tunaläns d:o	15,5315	375,08	27,710
Aspelands och Handbörds d:o	19,0395	423,10	31,400
Stranda och Norra Möre d:o	12,1792	474,98	30,432
Södra Möre d:o	14,8713	614,29	45,566
Ölands Norra Mots d:o	5,7865	401,58	19,559
Ölands Södra Mots d:o	5,9326	405,17	17,619
eller tillsammans	94,8958	3,367,22	216,956

Hvartdera af de fem förstnämnda fögderien utgör en särskild domsaga; hvaremot begge Moten på Öland äro förenade till en domsaga.

I afseende på val till riksdagsmän i andra kammaren utgör hvarje domsaga en särskild valkrets, med undantag af Tjusts

Tab. Litt. A. Förteckning å Kalmar läns socknar jemte uppgift om deras areal, hemmental, folkmängd och civila indelning.

Socknarnas namn.	Kvadrat- mil af fast mark.	Förmed- lade hem- mantalet.	Folkmängden, enligt hus- förhörslängderna.			Väglängd från sock- nekyrkan till läns- residenset i hela o. tioude- dels mil.	Enligt den civila indelningen tillhöra socknarna:			
			1865.	1870.	1875.		länsmans distrikt.	härad.	fögderi.	domsaga.
Gårdserum	1,2233	27,75	2,483	2,388	2,353	23,4	Norra Tjustrs öfre	Norra Tjustrs	Tjustrs	Norra och södra Tjustrs härad
Tryserum	1,4906	43,25	3,061	2,986	3,008	23,1				
Hannäs	0,9685	22,37	1,704	1,688	1,709	23,4				
Yxnerums skate	0,2538	2,75	362	360	338	24,5				
Ukna	1,3391	43,38	3,030	2,950	2,887	22,0				
Dalhem (hvad deraf tillhör länet)	1,2469	26,12	1,739	1,633	1,683	20,0				
Ed	1,4281	51,33	3,193	3,282	3,639	20,0				
Eds kapell	0,9574	31,38	1,442	1,556	1,529	21,5				
Lofa	1,1048	79,06	3,252	3,271	3,202	19,0				
Lofthammar	0,9958	40,12	2,244	2,341	2,385	21,0				
Gamleby	0,9914	48,38	2,412	2,483	2,723	18,5	Södra Tjustrs öfre	Södra Tjustrs	Tjustrs	Norra och södra Tjustrs härad
Odensvi	1,1375	47,50	1,790	1,824	1,905	18,1				
Hallingeberg	1,2079	34,63	2,605	2,673	2,819	17,8				
Törnsfall	0,7687	25,75	1,458	1,455	1,405	17,5				
Locknevi	1,2920	24,75	2,498	2,554	2,635	16,5				
Blackstad	0,7286	22,00	1,621	1,671	1,629	16,8				
Gladhammar	2,3205	25,75	1,997	2,302	2,757	16,0				
Vesterrum	2,3205	29,63	2,040	2,042	2,051	15,8				
Hjorted	2,1053	47,12	3,820	3,915	4,013	14,5				
Rumskulla (hvad deraf tillhör länet)	0,8187	26,17	1,433	1,299	1,273	14,5				
Södra Vi	2,0163	45,17	3,298	3,084	3,190	14,9				
Djursdala	0,6022	17,75	1,157	1,133	1,204	15,1				
Frödinge	1,2943	38,37	2,200	2,105	2,092	15,0				
Vimmerby landsförsamling	1,3225	32,50	2,482	2,344	2,431	14,0				
Pelarne	0,4559	26,88	884	814	842	14,8				
Hvena (utom Hvena skate)	1,8346	43,62	3,677	3,294	3,355	12,8				
Tuna skate	0,3635	7,00	545	606	608	13,5				
Tuna (utom Tuna skate)	1,6303	29,25	2,570	2,490	2,475	11,0				
Misterhult	3,4209	71,00	6,280	6,723	6,459	11,0				
Kristdala	1,7723	37,37	4,192	3,849	3,741	10,8	Tunaläns	Tunaläns	Tunaläns	Tunaläns
Mörlunda	2,4702	47,50	4,481	4,063	4,170	9,7				
Tveta	0,6315	15,50	1,105	1,018	980	10,1				
Hvena skate	0,2919	4,37	527	472	562	12,0				
Mållilla	2,3598	26,00	3,252	3,024	3,062	10,5				
Gårdveda (Gottfridsdal)	0,7108	13,92	1,263	1,246	1,319	10,7				
Lönberga (hvad deraf tillhör länet)	0,7108	24,37	1,263	1,246	1,319	13,2				
Virserum (do do)	1,1876	43,00	2,601	2,405	2,351	11,0				
Järreda	0,6820	19,75	1,121	1,004	1,002	11,5				
Karlstorps skate	0,4923	17,75	691	661	680	13,0				
Högsby	3,5201	79,37	6,900	6,701	6,974	7,0	Handbörds östra	Handbörds	Handbörds	Handbörds
Långemåla	1,2337	23,19	2,035	1,978	2,051	5,7				
Fliseryd	2,2373	38,00	3,312	3,427	3,397	6,5				
Fagerhult	1,6219	46,63	2,841	2,625	2,690	7,5				
Kräksmåla	1,6004	23,75	2,337	2,140	2,162	6,5				
Döderhult	2,5588	43,94	4,212	4,210	4,581	8,6				
Mönsterås	1,4671	69,25	5,089	5,104	5,252	5,0				
Ålem	1,5354	63,75	4,467	4,455	4,574	3,9				
Ryssby	1,9497	66,25	4,065	4,191	4,330	1,9				
Åby	1,0878	68,50	2,899	3,068	2,953	1,5				
Bäckebo	1,3730	23,50	2,412	2,268	2,347	3,6	Norra Möre öfre	Norra Möre och Stranda	Norra Möre och Stranda	Norra Möre och Stranda
Kalmar landsförsamling	0,1401	16,25	523	491	489	—				
Dörby	0,2791	31,25	1,107	1,170	1,159	0,8				
Kläckeberga	0,3283	33,37	1,156	1,135	1,184	0,8				
Förlösa	0,4936	33,67	1,493	1,582	1,643	1,8				
Kristvalla (utom den i Madesjö jordebok upptagna delen)	0,9663	25,25	1,904	1,871	1,920	3,3				
Ljungby	1,1044	77,96	3,727	3,627	3,493	1,4				
S:t Sigfrid	0,3879	14,75	1,074	1,065	1,085	2,0				
Hossmo	0,1369	21,31	706	670	725	1,0				
Mortorp	1,5067	25,13	1,940	2,015	2,065	2,0				
Oskar	1,5067	12,25	1,775	1,883	1,973	3,5				
Arby	1,5652	32,25	1,625	1,738	1,707	2,0	Södra Möre östra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre
Karislunda	1,5652	13,63	1,716	1,847	1,866	3,0				
Hagby	0,2104	30,75	1,262	1,289	1,310	2,1				
Halltorp	0,4635	40,00	1,341	1,423	1,451	3,0				
Våxtorp	0,1201	18,58	784	812	878	2,4				

Socknarnas namn.	Kvadratmil af fast mark.	Förmedlade hemmantalet.	Folkmängden, enligt hushörsräkningen.			Väglängd från socknekyrkan till länsresidenset i hela o. tiondels mil.	Enligt den civila indelningen tillhöra socknarna:			
			1865.	1870.	1875.		länsmansdistrikt.	härad.	fögderi.	domsaga.
Söderåkra	0,9154	76,79	4,717	4,832	4,914	3,8	S. Möre sydöstr. S. Möre södra S. Möre vestra S. Möre norra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre
Torsås	3,2092	64,08	9,264	6,453	6,463	4,3				
Gullabo		22,12		2,954	3,102	6,5				
Vissefjerda (hvad deraf tillhör länet)	1,8723	67,92	4,778	4,913	5,140	5,3				
Madesjö	3,3009	96,87	8,723	8,778	9,315	3,1				
Kristvalla (socknedel)	0,0784		84	74	79	3,3				
Büda	1,0880	31,31	2,137	2,016	2,082	9,0	Åkerbo			
Högby	0,5490	36,31	2,770	2,748	2,803	8,1				
Källa	0,2300	19,00	903	927	966	7,5				
Persnäs	0,4860	30,96	1,732	1,732	1,840	7,0	Slättbo	Ölands Norra Mot	Ölands Norra Mot	
Föra	0,3136	20,00	942	953	985	6,0				
Löt	0,2832	22,44	928	959	945	5,5				
Alböke	0,3628	19,00	890	909	960	5,0				
Köping	0,4212	37,50	1,715	1,734	1,733	4,2				
Ekby	0,1024	11,38	433	440	433	4,7	Runstens			
Bredsåtra	0,2442	23,25	1,042	988	991	5,0				
Gårdslösa	0,4513	47,37	1,853	1,899	1,899	4,5				
Långlöt	0,2769	20,81	663	687	689	3,6				
Replinge	0,3776	31,44	1,284	1,258	1,252	3,5				
Högsrum	0,3615	20,06	1,146	1,175	1,092	2,5	Möckleby			Ölands
Runstens norra del	0,2388	30,75	894	893	889	2,7				
Runstens södra del	0,1605	13,87	332	385	389	2,7				
Norra Möckleby	0,3133	30,44	1,097	1,154	1,141	2,2				
Sandby	0,3821	19,88	712	701	689	2,4				
Gårby	0,1741	14,75	582	590	611	2,1	Grasgårds	Ölands Södra Mot	Ölands Södra Mot	
Hulterstad	0,4553	21,00	1,278	1,287	1,235	3,9				
Stenåsa	0,3742	23,50	886	858	886	3,1				
Segestad	0,2987	14,75	617	606	613	4,7				
Grasgård	0,2982	24,94	955	956	977	5,3				
As	0,2093	16,50	613	640	626	6,2	Algutsrums			
Ventlinge	0,1836	13,63	657	661	628	5,4				
Smedby	0,2428	18,00	619	614	593	3,7				
Södra Möckleby	0,3129	15,81	1,149	1,160	1,117	4,3				
Kastlösa	0,4804	38,81	1,156	1,176	1,160	3,2				
Resmo	0,3110	17,87	700	734	741	2,3				
Mörbylänga	0,2538	20,75	900	955	971	3,0				
Vickleby	0,3279	16,63	826	800	837	1,8				
Torslunda	0,4900	39,81	2,174	2,044	2,039	1,3				
Glömminge	0,3066	21,38	1,177	1,178	1,168	1,7				
Algutsrum	0,3579	22,85	1,096	1,164	1,198	1,2				

och Södra Möre domsagor, af hvilka, enligt Kungl. kungörelsen den 16 Juni 1875, hvardera är delad i två valkretsar, på det sätt, att Norra Tjusts härad utgör en och Södra Tjusts härad en valkrets samt af Södra Möre härad Torsås, Gullabo, Vissefjerda och Madessjö socknar bilda den ena och de öfriga socknarna tillsammans den andra valkretsen. Staden Borgholm, som förut valt riksdagsman tillsammans med Ölands domsaga, blef, genom Nådiga kungörelsen den 2 Maj 1873, förenad med städerna Vestervik och Oskarshamn till en gemensam valkrets, men har sedermera jemlikt Kungl. kungörelsen den 5 Maj 1876 öfvergått till den valkrets, som för öfrigt utgöres af städerna Vexjö, Eksjö och Vimmerby. Kalmar stad är såsom tillföre en egen valkrets. Af länets öfriga städer utgöra Vestervik och Oskarshamn tillhoppa, nu likasom vid första regleringen, en valkrets, hvaremot Vimmerby tillhör den valkrets, som för öfrigt omfattar städerna Vexjö, Eksjö och Borgholm.

2. Invånare.

Tab. No 1. Af samma orsaker, som i nästföregående femårsberättelse blifvit omförmälda, förefinnes äfven nu i afseende på länets folkmängd en icke ringa skiljaktighet mellan å ena sidan de

Sådana socknekartor med tillhörande beskrifningar, hvilka upprättade enligt äldre föreskrifter utgjort vilkor för landmätarens befordran, finnas i provinslandtmäterikontoret tillgängliga endast öfver Söderåkra och Hagby socknar i Södra Möre, Förlösa i Norra Möre samt Frödinge i Sevede härad, hvarjemte der förvaras särskilda år 1811 i och för utmarksfördelningen upprättade kartor för alla socknarna på Öland.

Ett värderikt bidrag till vinnande af närmare kännedom om länet har vunnits genom den af Topografiska korpsen år 1871 utgifna kartan öfver Kalmar län i skalan 1 på 200000 af naturliga storleken. Af de kartblad i dubbelt större skala, som tillhöra Generalstabens blifvande karta öfver Sverige, hafva redan utkommit alla de, som omfatta delar af detta län, med undantag af kartbladen Vimmerby, Vestervik och Valdemarsvik.

beräkningar, som Statistiska Centralbyrån grundat på presterskapets efter hvarje års slut lemnade uppgifter och å andra sidan de från städerna och fögderien i länet inkomna befolk-

ningstabeller, hvilka uppgjorts med ledning uteslutande af mantalslängderna. I den vid denna berättelse fogade tabellen N:o 1 upptagas, likasom förut skett, hvar för sig de siffror, som grunda sig på det ena och andra af dessa olika slags uppgifter.

Efter presterskapets uppgifter, meddelade enligt hushålls-*längderna*, hade *länets folkmängd* vid slutet af år 1870 beräknats utgöra:

i städerna	20,332 personer, deraf	9,183 man- och	11,149 qvinkön,
på landsbygden.....	212,778 " " "	104,105 " " "	108,673 " "
eller tillsammans	233,110 " " "	113,288 " " "	119,822 " "
samt skulle vid utgången af år 1875 hafva stigit till			
i städerna	22,891 personer, deraf	10,517 man- och	12,374 qvinkön,
på landsbygden.....	216,956 " " "	106,802 " " "	110,154 " "
eller för hela länet till	239,847 " " "	117,319 " " "	122,528 " "

Folktillökningen, enligt dessa beräkningar, har under ifrågasvarande femårsperiod utgjort:

i städerna: för mankön	1,334 personer, motsvarande	14,53 proc.
» qvinkön	1,225 " " "	10,98 " "
för båda könen	2,559 " " "	12,59 " "
på landet: för mankön	2,697 " " "	2,59 " "
» qvinkön	1,481 " " "	1,36 " "
för båda könen	4,178 " " "	1,96 " "
i hela länet: för mankön	4,031 " " "	3,56 " "
» qvinkön	2,706 " " "	2,26 " "
för båda könen	6,737 " " "	2,89 " "

Folkmängden af båda könen tillsammans har, enligt nämnda uppgifter, under denna tidrymd år från år ökat på följande sätt: i städerna

från år 1870 till 1871 med	306 personer =	1,50 proc.
» » 1871 » 1872 »	569 " =	2,76 " "
» » 1872 » 1873 »	505 " =	2,38 " "
» » 1873 » 1874 »	581 " =	2,68 " "
» » 1874 » 1875 »	598 " =	2,68 " "

på landsbygden

från år 1870 till 1871 med	1,181 personer =	0,55 proc.
» » 1871 » 1872 »	316 " =	0,15 " "
» » 1872 » 1873 »	927 " =	0,43 " "
» » 1873 » 1874 »	904 " =	0,42 " "
» » 1874 » 1875 »	850 " =	0,35 " "

i hela länet

från år 1870 till 1871 med	1,487 personer =	0,64 proc.
» » 1871 » 1872 »	885 " =	0,38 " "
» » 1872 » 1873 »	1,432 " =	0,61 " "
» » 1873 » 1874 »	1,485 " =	0,63 " "
» » 1874 » 1875 »	1,448 " =	0,61 " "

Under hvardera af åren 1871, 1873, 1874 och 1875 har folktillökningen således hållit sig i det närmaste lika eller från lägst 0,61 till högst 0,64 procent af föregående årets folkmängd; men under år 1872 har tillväxten varit betydligt lägre, hvartill i någon mån bidragit, att antalet lefvande födda barn det året varit mindre, än under de öfriga åren. Det är egentligen endast på landsbygden, som 1872 års folktillökning varit jämförelsevis ringa, hvaremot den samma i länets städer varit större än under närmast föregående och efterföljande år.

Af länets hela folkmängd belöpte sig år 1870 på städerna 8,72 och på landsbygden 91,28 procent, men år 1875 på stä-

derna 9,56 och på landet 90,44 procent. Städernas relativt större tillväxt i folkmängd har hufvudsakligen föränledts af inflyttningar.

Med hänsigt till *olika kön* upptogs i senaste femårsberättelsen, att hvarvt tusental af länets hela folkmängd år 1865 omfattade 489 till man- och 511 till qvinkönet hörande personer samt år 1870 489 af förra och 511 af senare könet. Vid 1875 års slut var förhållandet i detta hänseende på det sätt förändradt, att å 1,000 personer kommo i städerna 460 af man- och 540 af qvinkön, å landsbygden 492 af man- och 508 af qvinkön samt i hela länet 489 af man- och 511 af qvinkön, eller alldeles samma proportion emellan könen, som egde rum år 1865.

Af rikets officiella befolkningsstatistik inhemtas för öfrigt följande Kalmar län rörande förhållanden.

Antalet af *ingångna äktenskap*, som år 1870 utgjorde endast 1,284, motsvarande 5,51 å hvarvt tusental af länets hela folkmängd, har ökat, så att det uppgick

år 1871 till	1,513 eller	6,46 å	1,000 personer,
» 1872 »	1,569 »	6,67 »	»
» 1873 »	1,603 »	6,76 »	»
» 1874 »	1,554 »	6,51 »	»
» 1875 »	1,519 »	6,33 »	»

De *levande födda barnens antal* har utgjort:

	Mankön.	Qvinkön.	Tillhopa.	Procent af folkmängden.
år 1871...	3,847,	3,611,	7,458,	3,17.
» 1872...	3,609,	3,212,	6,821,	2,90.
» 1873...	3,730,	3,524,	7,254,	3,06.
» 1874...	3,719,	3,495,	7,214,	3,02.
» 1875...	3,622,	3,331,	6,953,	2,90.

Likasom förut vanligen egt rum, har äfven under dessa år största antalet af de lefvande födda barnen tillhört det manliga könet, hvilket likväl, såsom ofvan visats, är det qvinliga underlägset i förhållande till länets hela folkmängd. Orsaken till sistnämnda företeelse torde få sökas deruti, att dödligheten varit relativt större inom mankötet och att flere män än kvinnor utflyttat till andra länder.

Af de lefvande födda barnens antal hafva de *af oäkta börd* uppgått

år 1871.....	till 648 eller	8,69 proc.
» 1872.....	» 618 »	9,07 " "
» 1873.....	» 607 »	8,37 " "
» 1874.....	» 550 »	7,62 " "
» 1875.....	» 514 »	7,39 " "

De under ofvannämnda år i hela länet *af tidnes antal* har utgjort:

	Mankön.	Qvinkön.	Tillhopa.	Dödlighetsprocent.
år 1871...	2,080,	2,064,	4,144,	1,77.
» 1872...	2,015,	1,846,	3,861,	1,64.
» 1873...	1,928,	1,841,	3,769,	1,60.
» 1874...	2,150,	2,262,	4,412,	1,86.
» 1875...	2,076,	1,947,	4,023,	1,68.

Af rikets hela folkmängd, sådan den i officiella befolkningsstatistiken uppgifvits, har detta läus på samma sätt uppgifna *folkstock* utgjort:

år 1871.....	5,58 procent.
» 1872.....	5,54 " "

År 1873	5,51 procent.
» 1874	5,49 »
» 1875	5,48 »

hvilka siffror utvisa, att länets folkökning under dessa år i någon om än ringa mån understigit folkmängdens allmänna tillväxt inom hela riket.

Enligt de uppgifter, som grundats på mantalslängderna, hade länet vid tiden för skattskrifningarna år 1870 en befolkning af:

i städerna	8,827 man- och	10,960 qvinkön, eller tillhopa	19,787.
på landsbygden	102,925 » »	108,294 » »	211,219.
i hela länet	111,752 man- och	119,251 qvinkön, eller tillhopa	231,006.

men vid samma tid år 1875

i städerna	10,606 man- och	12,071 qvinkön, eller tillhopa	22,677.
på landsbygden	105,744 » »	110,012 » »	215,756.
i hela länet	115,750 man- och	122,083 qvinkön, eller tillhopa	237,833.

Efter denna beräkning skulle folktillökningen hafva uppgått till

	Mankön.	Qvinkön.	Båda könen.	Procent af hela folkmängden.
i städerna	1,179.	1,111.	2,290.	10,41.
på landet	2,819.	1,718.	4,537.	2,10.
i hela länet	3,998.	2,829.	6,827.	2,87.

Under ifrågavarande fem år har länet icke varit hemsökt af någon allmänt förhärjande *farsot*. Smittkoppor, skarlakansfeber och nervfeber hafva väl tidtals yppats inom några kommuner, hufvudsakligast på fasta landet; men dessa sjukdomar hafva hvarken vunnit den utbredning eller varit så långvariga, att de utöfvat något synnerligen stort inflytande på den normala dödligheten, betraktad i sin helhet.

Utvandring till främmande länder har äfven under denna femårsperiod, fastän i ringare mån än under den nästföregående, hämnat folkmängdens tillväxt.

Förhållandet med dessa utflyttningar har, enligt inkomna, af presterskapet meddelade uppgifter varit följande:

År.	Utflyttade till								
	Amerika.			Andra länder.			Tillhopa.		
	Man-kön.	Qvin-kön.	Summa.	Man-kön.	Qvin-kön.	Summa.	Man-kön.	Qvin-kön.	Summa.
1871...	541	425	966	83	48	131	624	473	1,097
1872...	530	398	928	64	44	108	594	442	1,036
1873...	396	312	708	73	57	130	469	369	838
1874...	183	161	344	66	55	121	249	216	465
1875...	196	173	369	68	66	134	264	239	503
Samt	1,846	1,469	3,315	354	270	624	2,200	1,739	3,939

Antalet af emigranter endast till Amerika uppgick under åren 1866—70 till 7,343, hvaraf det ofvan antecknade antalet 3,315 motsvarar icke fullt hälften. I förhållande till 1875 års efter husförhörlängderna upptagna folkmängd uppgår sammanräknade antalet af alla till främmande länder under åren 1871—1875 utflyttade personer af mankön till 0,91, af qvinkön till 0,73 och af begge könen tillhopa till 1,64 procent. Af det manliga könet hafva under dessa fem år utflyttat 430 flere personer än af det qvinliga.

Om dessa utflyttningar hade uteblifvit, skulle länets folktillökning under femårsperioden sannolikt hafva stigit till 10,676

personer, motsvarande 4,58 procent af 1870 års folkmängd. Att emigrationen börjat aftaga år 1873 och derefter i högst betydlig grad minskats, torde böra tillskrivas dels lättade tillfällen till arbetsförtjenst i hemorten, bland annat vid der företagna jernvägsanläggningar, och dels måhända ännu mer den samtidigt inträdda svårigheten för arbetare att finna lönande anställning i det land, Nordamerikas förenade stater, dit utvandringen förnämligast varit riktad. Af andra länder, till hvilka utflyttning från detta län egt rum, nämnas hufvudsakligast Danmark och Tyskland. Flere skeppstimmermän från länets södra kustorter hafva sökt och funnit arbete vid örlogsvarfvet i Kiel. Af de till Amerika utflyttade hafva mer än halfva antalet eller 1,971 personer tillhört med 990 Sevede och Tunaläns samt med 981 Aspelands och Handbörds fögderi, hvilka båda fögderin omfatta länets största skogsbygd. Af de från sistnämnda fögderi till Amerika utvandrade hafva under denna period 32 till hemorten återkommit.

Befolkningens *ekonomiska belägenhet* har under denna femårsperiod varit i allmänhet tillfredsställande. Goda eller åtminstone medelmåttiga skördar hafva, i förening med temligen höga pris på åkerbrukets och ladugårdens alster, föranlett, att länets jordbrukare begagnat mera arbetsfolk än under de närmast föregående åren. Skogsafverkningen har varit i stigande och följaktligen erbjudit ökade tillfällen till arbetsförtjenst; hvilket äfven i viss mån gäller i afseende på handeln och sjöfarten.

Den stora mängd af länets befolkning, som hemtar sitt uppehälle af arbete åt andra, har under dessa gynnsamma förhållanden märkbart förbättrat sin genom följderna af 1868 års missväxt bekymmersamma ställning. Att det allmänna välståndet vunnit en icke ringa förkofran ådagaläggas genom den minskning af så väl brott emot eganderätten, som ock lagsökningens ärenden, hvarom på annat ställe i denna berättelse kommer att ordas.

Fögderiberättelserna innehålla i afseende på folkets ekonomiska och sedliga tillstånd följande:

Tjustrs härads fögderi. Den ekonomiska ställningen är i allmänhet god, beträffande så väl hemmansinnehafvarne, som arbetarebefolkningen, och det allmänna välståndet har, till följd af flere hvarandra påföljande goda skördar, tilltagit. Folket lever enkelt och sparsamt i hvardagslag, men utvecklar vid samkväm eller kalas väl mycken lyx i kläder, mat och dryck. Åt bostäderna egnas mer och mer omsorg för att göra dem prydliga och bekväma. Allmogen gör sig fortfarande känd för gudsfruktan, sedlighet och arbetsflit. Inga synnerligt grofva brott hafva förekommit och saköreslängderna äro betydligt minskade. Superiet i hemmen har aftagit, fastän vid stads- och marknadsfärder spritdrycker ännu till öfverflöd förtäras. Ett mindre antal än förr af den lösa befolkningen söker numera arbetsförtjenst i andra orter. Folkundervisningen går fortfarande framåt. Skismatiska religionsrörelser hafva icke försports och icke heller främmande religionsbekännelser vunnit anhängare till något större antal. Dock finnas på några få ställen spridda grupper af baptister, metodister och äfven mormoner; men de hafva ännu icke formligen utträd ur statskyrkan eller bildat egna församlingar.

Sevede och Tunaläns fögderi. Allmänna välståndet har ökats, hvartill anses hafva bidragit goda skördar, förmånlig afsättning af skogs- och landtbruksprodukter samt den högre af-

löning, arbetsfolket erhållit vid skogsafverknung, timmerflottning och jernvägsarbeten. Också synes en icke ringa del af arbetarebefolkningen hafva gjort årligen ökade besparingar, hvarom insättningar i ortens bankinrättningar vittna. Fastän hemorten erbjudit god arbetsförtjenst, hafva många unge män af den lösa befolkningen likväl af gammal vana och begär efter ombyte begifvit sig bort om somrarne för att söka arbete i andra provinser. Mera än förr egnas omsorger åt bostädernas och kläde- dragternas förbättrande; men i öfrigt har allmogens lefnadsätt icke undergått någon synnerlig förändring och folket gör sig i allmänhet taget fortfarande känt för gudsfruktan, sedlighet och arbetsamhet. Gröfre brott blifva mer och mer sällsynta. Bränvinssupandet har aftagit i följd af svårigheten att på landsbygden åtkomma denna vara i mindre parti. Deremot förtäras, kanske mera än förr, vin och maldrycker, som till afhemtnung säljas af ortens nästan alla landthandlande. Folkundervisningens fortgående utveckling har fördelaktigt inverkat på den allmänna bildningen och sedligheten. Beträffande religionen hafva inga skismatiska rörelser förmärkts och icke heller främmande trosläror lyckats förvärfva något större antal proselyter.

Aspelands och Handbörds fögderi. Den ekonomiska ställningen är i allmänhet god. Vid periodens början voro ganska många af fögderiets jordbrukare ännu skuldsatte efter 1868 års svåra missväxt. Men de fleste af desse hafva sedermera lyckats ej blott betala sina skulder, utan ock göra icke ringa besparingar. Detsamma gäller i afseende på en stor del af arbetarebefolkningen. Förmämsta orsaken till detta lyckliga förhållande är att söka i förmånlig afsättning af skogseffekter, hvilkas ökade afverknung äfvensom försling till den fögderiet genomlöpande jernvägen lemnat tillfällen till riklig arbetsförtjenst. Allmogen bor vanligen i rymliga timmerhus, af hvilkas två våningar, hvardera oftast bestående af tre rum och förstuga, endast den nedra begagnas till hushållets hvardagliga bostad, men den öfra till gästtrum samt förvaring af helgdagskläder och en del matvaror. Hvad angår ändamålsenlig inredning af dessa hus, återstår ännu mycket att önska. Der befintliga möbler äro till största delen tillverkade i hemmen. I hvardagslag och under arbete begagnas kläder af hemmaväfdt tyg, hvaremot billigt kläde eller korderoj köpes till männens samt annat passande fabriksstyg till qvinnornas bättre beklädnad. Mer och mer försvinner skillnaden mellan stadsbons och landtbefolkningens klädebrägt. Lefnadsättet är i mat och dryck fortfarande enkelt och tarfligt. Dock har bruket af kaffe eller dess surrogat tilltagit. Större gästabad förekomma mera sällan än förr. Enahanda är förhållandet med bränvinssupande i hemmen, hvaremot förbrukningen af maldrycker och så kalladt »vin» ökats. De mer eller mindre osunda och skadliga drycker, som under benämning af vin försäljas till afhemtning af ortens landthandlande, förtäras med begärlighet af allmogen under resor och icke sällan med påföljd af berusning. Det vore därför önskligt, om sådan vinförsäljning kunde afskaffas. Lusten hos den lösa, så väl manliga som qvinnliga, befolkningen, synnerligast inom Handbörds härad, att vartiden begifva sig till Stockholm och de nordliga landskapen för att söka arbete, fortfar ännu, ehuru hemorten erbjuder förmånlig arbetsförtjenst. Desse utvandrare återkomma på hösten, en och annan visserligen medförande någon besparing, men de fleste utan annan vinst, än bättre beklädnad, men med försämrade seder och håglöshet för regelbundet arbete. I detta förhållande

torde böra sökas förmämsta orsaken dertill, att ortens allmänna sedlighetstillstånd icke förbättrats. Under ifrågavarande femårsperiod hafva föröfvats tre barnamord och ett dråp inom Handbörds härads östra länsmansdistrikt samt ett dråp i förening med hemfridsbrott i Aspelands härad. Kyskhetsförbrytelser hafva ock ofta förekommit, hvaremot brott mot eganderätten blifvit sällsynta. Bränvinssupandet har genom lönnkrogarnes utrotande aftagit och våldsamerheter, föröfvade under rusets inflytelse, förspörjas icke så ofta som tillföre. Folkundervisningen har visserligen gjort framsteg; men mångenstädes skyr man de uppoffringar, som den vidare utvecklingen deraf fordrar, och det beklagas att flere föräldrar och målsmän visa föga nit för barnens undervisning. Med undantag deraf att i Fliseryds socken af Handbörds härad finnas några få baptister, hafva främmande religionssektorer icke vunnit insteg i fögderiet.

Norra Möre och Stranda fögderi. Gynnsamma skördar och fördelaktig konjunktur för afsättning af alla slags landtmannavaror hafva förbättrat så väl den besutna allmogens, som arbetsfolkets ekonomiska belägenhet. Det allmänna lefnadsättet har icke undergått någon annan förändring, än att, i jernbredd med ökad välstånd, äfven böjelsen för öfverflöd och lyx tilltagit. Då arbetsförtjensten i hemorten varit riklig, har mera sällan än förut förekommit, att personer af arbetarklassen öfver somrarne sökt arbete i andra trakter af landet. Sedlighetstillståndet har i allmänhet varit tillfredsställande. Andra gröfre brott hafva icke förekommit, än stölder och våldsamerheter, de senare nästan alltid begångna af rusige personer. I följd af minskad lätthet att åtkomma bränvin har superiet i hemmen aftagit; men begäret efter spritdrycker tillfredsställes fortfarande i ymnigt mått vid besöken i städerna och köpingen Mönsterås, äfvensom det icke sällan händer, att allmogen vid marknads- och auktionstillfällen berusar sig af medhafda bränvinsförråd. Kungl. förordningen den 18 September 1874 har icke obetydligt hämmat utskänknungen af vin och maldrycker; men då äfven drycker af dessa slag ofta förtäras i rusgifvande myckenhet, torde försäljningen deraf böra ytterligare inkränkas. Flere nya skolhus hafva blifvit uppförda och i allmänhet har visat sig ett ökad nit för folkundervisningen, som synes mer och mer verka till bildningens ökande och sedernas förbättrande.

Södra Möre fögderi. Varnad af det ekonomiska betryck, som i detta fögderi var rådande under åren 1866—70, och hvilket till stor del tillkommit genom öfverrådigt lefnadsätt och lättsinnigt ingångna förbindelser, synes befolkningen hafva återvänt till den flit, sparsamhet och försigtighet, som fordom utmärkt denna ort. Också har under inflytelsen tillika af goda skördar uppkommit ett nästan allmänt välstånd, uppenbarande sig bland annat i ordentligt uppfyllande af förbindelserna ej mindre till staten och kommunen än äfven till enskilde. Ut-mätningarna, som under förra perioden uppgingo till ett oerhördt stort antal, hafva därför blifvit mycket fåtaliga och exekutiv försäljning af fast egendom förekommer högst sällan. Den allmänna bildningens framsteg visar sig i en mera utbredd färdighet att läsa, skriva och räkna, äfvensom i förmildring af sinnenas råhet. Mer än tillföre vördar sig folket om trefnad i hemmen samt om snygghet i bostäder och klädebrägt. Födan i hvardagslag är tarflig, men sund, och sällan förekomma öfverflödande gästabad. Oaktadt arbetsförtjensten i hemorten varit god, har en stor del af den lösa befolkningen vidhållit vanan att öfver somrarne söka

arbete i andra ofta långt aflägsna trakter, företrädesvis vid jernvägsanläggningar samt vid skogs- och sågarbetena i Norrland. Det har icke varit ovanligt, att vid återkomsten på hösten medförts en besparing af ett par hundra kronor; men mången har snart förstört denna på kort tid förvärfvade penningtillgång, hvilken framkallat ökad njutningsbegär. Detta förhållande har för öfrigt föranlett svårighet för jordbrukarne att finna dugliga och stadiga tjänstehjon och arbetare. Sedlighetstillståndet har i allmänhet varit godt och antalet af gröfre brott i aftagande. Under hela femårsperioden hafva inom detta stora och folkrika fögderi visserligen förekommit fyra fall af mord och dråp; men dessa brott måste betraktas mera såsom enstaka företeelser af oförfätlig individualitet, än såsom yttringar af någon allmän demoralisation. Synnerligast hafva tjufnadsbrott varit sällsynta, och der de förekommit har gerningsmannen oftast funnits vara någon till annan ort hörande kringstrykande person. Fyllerilasten är i märkbart aftagande. Vål öfvas den ännu någongång å marknader, torgdagar och andra större folksamlingar; men den har lyckligtvis upphört att såsom förr vara så att säga bofast vid den husliga härden. Till superiets hämmande har bidragit att det genom upprepade åtal slutligen lyckats utrota de flere smygkrogar, som förut florerat, synnerligast i Torsås och Söderåkra socknar.

Folkundervisningen, som i olika socknar bedrifves med mer och mindre framgång, har onekligen haft en fördelaktig inverkan på befolkningens bildning och sedliga lif; men önskligt vore, att lärarnes bemödanden rönste mera uppmuntran i och medverkan af hemmen, än som nu i allmänhet är förhållandet. Hvad kyrkoväsendet angår, beklagas, att kringresande kolportörer stundom uppträda på ett oförståndigt sätt, föranledande oro och söndringar, hvilka på några ställen åstadkommit öfvergång till främmande religionssekter, såsom baptism och metodism.

Af förstnämnda sekt finnas många anhängare i Torsås socken. Metodismen har fått stamhåll i Växtorps socken samt i Nybro och Bergqvara köpingar, å hvilka ställen de, som omfatta denna lära, bildat egna kyrkosamfund med afsigt att formligen utträda ur svenska kyrkan.

Ölands Norra Mots fögderi. Så väl allmogen, som arbets-

folket inom fögderiet befinner sig i allmänhet taget i goda eller bergliga vilkor. Så väl i klädedrägten som i bostädernas beskaffenhet visar sig ett tilltagande begär efter prydighet och bekvämlighet. Hemmansegarnes boningshus innehålla vanligen flere rum, ehuru endast två bebos af familjen och tjenarne. Den arbetande klassen har i hemorten haft tillfällen till ganska lönande arbetsförtjenst; men det oaktadt har mången arbetare vartiden begifvit sig till Stockholm eller Norrland för att der söka arbete. Utom ett år 1875 begånget mord, hafva gröfre brott i detta fögderi under senare åren icke förekommit. Dryckenskapslasten synes vara i aftagande. Någon benägenhet för sektväsende eller skismer i kyrkligt hänseende har icke förmärkts.

Ölands Södra Mots fögderi. Allmogens ekonomiska tillstånd fortfar visserligen att vara i allmänhet tillfredsställande, men mången, tillhörande denna klass, nedlägger dock på sin bostads förbättring större kostnad, än som kan anses lämplig i förhållande till hemmanets afkastning och värde. Såsom en i afseende på välståndet menlig omständighet anmärkes äfven allmogens fortfarande benägenhet att vid en ännu kraftfull ålder draga sig ifrån jordbruket och öfverlåta hemmanet till någon son eller måg emot förbehåll om lifstidsförsörjning medelst så kallade undantagsförmåner. Äfven hvad arbetarebefolkningen angår, befinner sig mängden i bergliga vilkor, till följd af den rikliga tillgång på arbetsförtjenst, som de senare åren inom orten förefunnits. Det oaktadt plägar en icke ringa hop af fögderiets löse arbetare vartiden begifva sig bort till Stockholm och andra inhemska trakter för att söka arbete öfver sommaren. Brott af gröfre art hafva blifvit mer och mer sällsynta. Äfven fylleriet är i aftagande, hvilket gäller ej blott hemlifvet, utan också markuader, auktioner och större samqväm, vid hvilka tillfällen nu mera sällan anträffas berusade personer. Denna lyckliga förändring tillskrifves dels en bättre tidsanda och dels den allmänna folkbildningens framsteg, såsom bevis på hvilken senare omständighet anföres, att inom sexton af fögderiets aderton kommuner finnas mer och mindre begagnade sockenbibliotek. Skismatiska rörelser inom det kyrkliga området hafva icke försports.

3. Näringar.

Tab. N:o 2. A) **Jordbruk.** Då alla till jordbruksnäringen hörande förhållanden numera utgöra föremål för en fullständig, årligen återkommande statistisk bearbetning och redogörelse, grundad på hushållningssällskapens tabellariska uppgifter, har länsstyrelsen, med anledning äfven af gifna föreskrifter, ansett sig kunna inskränka bifogade tab. N:o 2 till endast sådana hufvudsakliga sifferuppgifter, hvilka, hemtade förnämligast från nämnda statistiska redogörelser, utvisa för särskilda slag af säd och rotfrukter m. m. beloppen af utsäde och skörd under hvartera af nu ifrågavarande fem år; men deremot torde det vara nödigt att med ledning af så väl hushållningssällskapens uppgifter, som de upplysningar kronofogdarne meddelat, söka att i denna del af femårsberättelsen åstadkomma en utredning af jordbrukets tillstånd och i hvad mån det må hafva vunnit förkofran under sistförflutna qvinquennium, hvarvid, likasom tillföre egt rum,

jemförelse bör företagas mellan de sista åren af denna och nästföregående femårsperiod.

Ytvadden af den odlade jorden upptages i 1875 års redogörelser från de begge hushållningssällskapen i länet att då hafva utgjort

i norra området.....	97,135 tunnland,
och i det södra	182,351 »
eller för hela länet	279,486 tunnland.

Åf denna areal, motsvarande efter nya ytmåttet 1,565,122 kvadratref, beräknas hafva sistnämnda år <i>användts</i> till odling af			
höstsäd.....	419,014 kvadratref	eller 26,8 procent,	
vårsäd och baljväxter ...	450,044 »	» 28,8 »	
potatis och andra rotfrukter	105,011 »	» 6,7 »	

spånadsväxter	5,835	qvadratref eller	0,4	procent,
gräs- och foderväxter ...	196,320	»	»	12,5 »
träda	388,898	»	»	24,8 »

Summa 1,565,122 qvadratref eller 100 procent.

Den odlade jordens areal beräknades enligt den senaste femårsberättelsen hafva år 1870 utgjort 242,828 tunnland, som motsvara 1,359,837 qvadratref. Således skulle under derpå följande fem år ytvidden af åkerjorden i länet hafva ökat med 36,658 tunnland eller 205,285 qv.-ref, hvilken tillväxt, motsvarande mera än 15 procent af 1870 års åkerareal, synes vara alltför betydlig, för att kunna ega verklig grund. Antagligen måtte uppgifterna härom vara för år 1870 för låga eller för 1875 för höga; ty fastän de för jordbruket särdeles gynnsamma förhållanden, som egt rum under de senaste fem åren, torde hafva föranledt flere och mera omfattande odlingsarbeten, än förut, är det likväl knappast troligt, att åkervidden dymedelst blifvit under så kort tid ökad med inemot en sjettedel af hvad den utgjorde 1870.

Enligt hushållningssällskapens årsredogörelser skulle medelst odlingsföretag hafva vunnits *ny åkerjord* till följande areal i qv.-ref:

	G e n o m		Summa.
	jordbrytning.	vatten- aftappning.	
År 1871.....	4,032	2,744	6,776
» 1872.....	6,160	3,360	9,520
» 1873.....	8,960	4,980	13,940
» 1874.....	7,730	1,570	9,300
» 1875.....	8,120	1,970	10,090
eller tillhopa under alla fem åren.	35,002	14,624	49,626

hvilket i det närmaste motsvarar för hela femårsperioden 15 eller för hvar år 3 qv.-ref pr hemman. Att nyodlingarna i verkligheten öfverstigit dessa uppgifter synes vara sannolikt, och utan öfverdrift torde kunna antagas, att de för hela länet under dessa fem år omfattat en areal af minst 100,000 qv.-ref, eller omkring 6 qv.-ref om året på hvar hemman i medeltal.

Under denna tidrymd hafva till den odlade jordens ökande eller förbättrande medelst *vattenaftappning* icke obetydliga företag blifvit dels fullbordade, dels påbörjade. Bland sådana företag omnämnas i fögderiberättelserna, för Sevede och Tunaläns härads fögderi: utdikning af Flatmossen i Misterhults socken samt sänkning af vattenytan i sjöarne Fogelsjön, Hägern och Najen, genom hvilka arbeten, som blifvit utförda utan understöd af allmänna medel, förbättrats gammal åkerjord af 250 qv.-refs vidd samt vunnits ny jord till areal af 412 qv.-ref åker och nära 400 qv.-ref äng.

För Aspelands och Handbörds härads fögderi:

1:o) Utdikning af vattensjuk mark å egorna till Virserums by i Virserums socken, genom hvilket år 1875 påbörjade arbete afses att för odling vinna 1,623 qv.-ref nu nästan värdelös kärrmark, varande kostnaden beräknad till 39,000 kronor, deraf hälften erhållits såsom lån af statsmedel, och

2:o) Sänkning af Grytsjön i Mörlunda socken, hvarigenom

med en kostnad af 9,000 kronor, deraf 4,000 kronors statslån, vunnits 560 qv.-ref åker och lika mycket äng.

För Norra Möre och Stranda härads fögderi:

1:o) Fullbordandet af den i senaste femårsberättelsen omnämnda, med lån af statsmedel till belopp af 21,000 kronor understödda sänkning af Tjuståsa-, Sandshults- och Skorpetorps-sjöarne i Fliseryds och Döderhults socknar;

2:o) Upprensning af en del utaf Alsterån i Ålems socken, hvarigenom torrlagts 660 qv.-ref åker och äng för en kostnad af 7,065 kronor, deraf 5,000 kronor erhållits såsom lån af allmänna medel;

3:o) Utdikning af vattenskadad mark, tillhörande byarne Tombo, Karlsbo, Tokebo och Sporsjö i Åby socken, genom hvilket arbete, hvartill användts 3,500 kronor af staten lemnade lånemedel och 6,525 kronor, som intressenterne tillskjutit, torrlagts en areal af 1,441 qv.-ref, deraf hälften odlats till åker;

4:o) En år 1873 börjad, med lån af statsmedel till belopp af 11,600 kronor understödd och år 1876 fullbordad afdikning af sank mark vid Tollbo, Nyebo med flere byar i Ålems socken, hvarigenom vunnits odlingsbar jord till vidd af 1,406 qv.-ref och

5:o) Utdikning af en kärrtrakt vid gränsen mellan Mönsterås och Fliseryds socknar, hvilket år 1872 började arbete, dertill 8,000 kronor beviljats såsom lån af statsmedel, redan fullbordats inom förstnämnda socken, der den torrlagda och odlingsbara jorden uppgår till 831 qv.-ref.

För Södra Möre härads fögderi:

1:o) Sjösänkning och utdikning af kärrtrakter till byarne Klippingsbo, Björnabygden, Förlängsö, Kammarbo, Träknif, Träknifsmåla, Kroksjö och Grötsjö i Visseferda, Karlslunda och Oskars socknar, hvilket företag omfattar 6,391 qv.-ref, deraf 4,804 qv.-ref kärrmark, som förvandlas till odlingsbar jord och 1,587 qv.-ref gammal sjöbotten, som torrlägges till äng; varande hela arbetskostnaden beräknad till 63,000 kronor, deraf hälften beviljats såsom lån af statsmedel;

2:o) Utdikning af vattensjuk mark till byarne Skärfsjö, Hylkebo, Folkehyttan, Vänsjö och Ugglebo i Karlslunda socken, der den jord, som blifver odlingsbar, uppgår till 2,565 qv.-ref, samt hela kostnaden till 25,000 kronor, hvaraf halfva beloppet lemnats af statens medel såsom låneunderstöd; och

3:o) Fyra mindre med statsmedel icke understödda utdikningsföretag inom Torsås, Söderåkra, Halltorps och Karlslunda socknar, genom hvilka utdikningar, som tillhopa kosta ungefär 3,800 kronor, kommer att för odling vinnas en sammanräknad areal af omkring 1,630 qv.-ref förut nära nog oduglig mark.

Att länets jordbruk under nu ifrågavarande femårsperiod gjort vackra framsteg, ådagalägges likväl icke endast af den tillökning, som åkerjorden genom nyodlingar vunnit, utan äfven och kanske ännu mera af *sjelfva brukningssättets förbättring*. Jordbruksnäringen har börjat mer och mer komma till heders, såsom ett yrke, hvaråt gerna egna sig äfven sådane unge män, som med en vid offentliga läroverk inhemtad teoretisk bildning förena sinne för det praktiska lifvet och lättare än andre kunna uppfatta och genom tillämpning göra sig till godo de iakttagelser och rön, hvilka på senare tider utmärkt denna närings både vetenskapliga och praktiska utveckling. Detta i förening med en i allmänhet mera spridd insigt om fördelarne af jordens skötande på ett ändamålsenligt sätt torde hafva föranledt den märkbara förkofran, som jordbruket sedan några år tillbaka

vunnit på flere af länets så kallade herrgårdar. På nästan alla större egendomar har man infört ett ordnat vaxelbruk samt befitat sig om åkerjordens fullständiga afdikning genom öppna och flerstädes äfven täckta diken. Åkerbruksredskapen äro mycket förbättrade och på åtskilliga egendomar har man de senare åren, utom säningsmaskiner, som redan förut voro temligen allmänt i bruk, skaffat sig hästräfsor samt slätter- och skördemaskiner, hvarjemte lokomobiler för underlättande af sädes-tröskning och annat tyngre jordbruksarbete förekomma på några egendomar. Begagnandet af artificiella gödningsämnen har betydligt ökat och mera än förr lägger man vikt på ett godt utsäde, utrotandet af ogräs och den skördade sädens rengöring. De förbättringar, som jordbruket sålunda vunnit på de större egendomarne, hafva icke undgått att utöfva en nyttig inverkan på flere af allmogens hemman. I åtskilliga trakter af länet, synnerligast på Öland och i de inre delarne af länets fasta land, bibehåller allmogen visserligen ännu det gamla tredings- eller treskiftesbruket och visar föga håg att tillämpa nya brukningsmetoder, men äfven der har man mångenstädes börjat att genom trädans besående delvis med foderväxter bereda en öfvergång till vaxelbruk, hvarjemte mera omsorg än tillföre egnas åt jordens dikning. Till bevis derpå att man äfven der, hvarest det gamla brukningssättet hufvudsakligen fortfar att begagnas, likväl numera sköter jorden bättre och med mera omsorg än förr, må anföras, att Ölandsrågen, som för icke många år tillbaka nästan allmänt var starkt uppblandad med åkerlök och frön af andra ogräsväxter samt i följd deraf till både vikt och handelsvärde betydligt underlägsen den, som skördats på fasta landet, deremot de senare åren visat sig för det mesta befriad från dessa oarter samt därför ökat i vikt och betingat relativt högre salupris än tillföre.

Vid en jämförelse mellan jordbrukets tillstånd vid början och slutet af denna femårsperiod kan man för öfrigt icke undgå att bemärka, hurusom till denna närings utveckling i en något förändrad och för jordens produktionskraft mera gagnelig riktning måste hafva bidragit det ökade intresse för frambringande af ladugårdsalster, som föranledts deraf, att sådana alster under hela denna tid varit mycket efterfrågade och stått i högt handelspris. Häruti torde vara att finna en naturlig förklaringsgrund till den betydliga tillväxt, som odlingen af foderämnen vunnit. Då under år 1870 i länet skördades 168,600 kubikfot andra rotfrukter, än potatis, samt 978,000 centner genom insåning åstadkommet gräs, så uppgick denna skörd deremot år 1875 till 365,472 kubikfot dylika rotfrukter och 1,900,950 centner gräs, hvaraf ses, att produktionen af dessa slags foderämnen på fem års tid ungefär fördubblats. Om än i mindre mån har äfven hafreodlingen betydligt stigit; och ehuru tillökningen af denna odling torde haft sin förnämsta orsak i de höga salupris, hvartill hafre uppköpts för export till England, och som föranledt, att länets jordbrukare afyttrat en ganska stor del, om icke den största, af hafreskörden, så har dock vid hemmanen kvarstannat den till kreaturens utfodring mycket värdefulla halmen. Det säkra är, att långt mera foderämnen än förut varit de senaste åren att tillgå och att man således kunnat gifva den odlade jorden en rikligare gödning. Det oaktadt har försäljningen af guano, benmjöl, superfosfater och andra artificiella gödningsämnen betydligt ökat och det är numera icke sällsynt, att sådana användas äfven på allmogens hemman.

K. Mts Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. Kalmar län.

I afseende på årsväxten och skörden under ifrågavarande fem år inhemtas af de redogörelser, som länets begge hushållningssällskap afgifvit, hufvudsakligen följande:

År 1871: Våren var kall och torr, till men för höstsäden, som jemväl tog skada under blomningen. Sommaren var deremot gynnsam för vårsäden. Skörden, i allmänhet gynnad af godt väder, blef knapp beträffande hvete och råg, men fullgod i afseende på all slags vårsäd. Tillgången på hö och halm dels god, dels medelmåttig.

År 1872: Vårsäden, skadad af torka under sommaren, gaf knapp skörd. Skörden af höstsäd för det mesta god. Hö- och halmaskörden i allmänhet öfver medelmåttan.

År 1873: Väderleken gynnsam för både sådd och inbergning. Sädesskörden fullt medelmåttig och deröfver. Hö och halm ymnig skörd.

År 1874: Såning och inbergning verkställda under gynnsamt väderlek. Under sommaren stark torka, synnerligast på Öland och södra delarne af länets fastland. Sädesskörden knapp medelmåttig. Hö- och halmkastningen under medelmåttan.

År 1875: Ymnig och länge kvarliggande snö på icke underfrusen mark samt svåra nattfroster på våren och i början af sommaren hade inverkat menligt på höstsäden och gräsbildningen. Under sommaren gynnsamt väderlek, med undantag af några hagelskurar, som förorsakat partiel skada. Skörden af höstsäd medelmåttig i södra, något under medelmåttan i norra länsdelen, af vårsäd god i norra, knappt medelmåttig i södra länsdelen samt af halm i begge länsdelarne betydligt under medelmåttan.

Angående sädesskördens utfall under dessa år innehålla deremot länsstyrelsens årsväxtberättelser följande totalomdömen:

för år 1871 öfver medelmåttan;
» » 1872 fullt medelmåttig;
» » 1873 god, om ej ymnig;
» » 1874 något under medelmåttan, och
» » 1875 medelmåttig skörd.

Med ledning af de från och med år 1874 insamlade skördeuppgifterna, har Statistiska Centralbyrån beräknat, att länets skörd af de hufvudsakligaste sädesslagen skulle hafva utfallit ungefär sålunda:

År 1874:		
hvete 7,6 gånger utsädet	182,400 kubikfot,
råg 5,9 » »	1,874,100 »
korn 4,6 » »	808,300 »
hafre 4,6 » »	1,575,400 »
		4,440,200 kubikfot.

År 1875:		
hvete 4,3 gånger utsädet	96,100 kubikfot,
råg 5,1 » »	1,698,800 »
korn 5,6 » »	820,000 »
hafre 7,1 » »	2,667,800 »
		5,282,700 kubikfot.

Jemför man i afseende på hufvudartiklarne, hvete, råg, korn, hafre, blandsäd och potatis, skördens utfall, sådant det blifvit af hushållningssällskapen uppgifvet för dels åren 1866—70 och dels åren 1871—75, så befinnes, att bruttoafkastningen, utan att frånräkna utsädet, utgjort för hvardera femårsperioden i medeltal årligen i kubikfot:

	Under förra perioden.	Under senare perioden.
Hvete	127,530 kub.-fot.	134,990 kub.-fot.
Råg	1,649,542 »	1,662,205 »
Korn	835,248 »	856,135 »
Hafre och blandsäd	1,444,433 »	1,937,438 »
Potatis	3,371,231 »	3,293,180 »

hvidan alltså visar sig, att den årliga medelskörden af ofvan angifna sädesslag ökat sig från ett totalbelopp af 4,056,753 kubikfot till 4,590,768 kubikfot, en tillökning som, uppgående till 534,015 kubikfot, motsvarar ungefär 13 procent af förra periodens medelskörd, men att medelbeloppet af ett års potatis-skörd deremot minskats med 78,051 kubikfot, hvilken minskning likväl icke utgör mer än omkring $2\frac{1}{3}$ procent af medelskördens belopp under förra perioden. I det hela har afkastningen af länets jordbruk, hvad födoämnen för befolkningen angår, vunnit en ganska ansenlig tillökning och att en ännu större sådan uppkommit ifråga om den odlade jordens afkastning af foderämnen för kreaturen är ofvanför omförmäldt.

Om för utredande af frågan, huru mycket af medelskörden för ett år utaf hvete, råg, korn, hafre, blandsäd och potatis må hafva efter fyllandet af länets egna förbrukningsbehof öfverblifvit till afsalu åt andra orter, man antager dels att sädesskörden icke öfverstigit hvad hushållningssällskapen uppgifvit, hvilken den dock i verkligheten torde hafva gjort, dels att till befolkningens föda erfordrats af nämnda sädesslag, utom deruti icke inberäknade halvväxter, årligen 12 kubikfot och af potatis 10 kubikfot, samt att i flere trakter af länet, synnerligast på Öland, mycket af vårsäden användes till kreaturens utfodring, till

hvilket ändamål åtgången af säd varit jemförelsevis betydlig under de dåliga foderåren 1874 och 1875, så kommer man för perioden 1871—1875 till följande medeltalsberäkning:

Årliga förbrukningen skulle hafva medtagit:

	Kubikfot af säd,	potatis.
till utsäde	841,015.	325,838.
» föda åt befolkningen	2,880,000.	2,400,000.
» kreaturens utfodring	750,000.	600,000.
» bränvinsbränning	45,000.	240,000.

Om vidare, likasom i nästföregående femårsberättelse, beräknas för intorkning, råttfrat och förskämning en proc. af sädes- och fem proc. af potatis-skörden, eller

45,900. 164,660.

så blifva summorna 4,561,915. 3,730,498.

men när skörden beräknats i medeltal till endast 4,590,768 kub.-f. säd och 3,293,180 kub.-f. potatis, så skulle här af följa, att årliga öfverskottet af säd utgjort endast

28,853.

och att af potatis uppkommit en årlig brist af

437,318.

4,590,768. 3,293,180.

Att dessa beräkningar ej kunna vara riktiga, ådagaläggas, hvad säden angår, bland annat af bifogade tabell Litt. B, innehållande ett sammandrag af från tullkamrarne i länet med-

Tab. Litt. B.

Spanmålsexport och import till och ifrån utrikes orter, åren 1871—1875.

År.	Tullkamrardistrikt.	Export.						Import.						Exporten öfverstigit importen med kub.-fot.
		Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Trindsäd, mjöl o. gryn.	Summa kub.-fot.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Trindsäd, mjöl o. gryn.	Summa kub.-fot.	
1871	Kalmar	—	65,455	69,536	108,060	—	243,051	—	75	—	—	13,660	13,735	
	Vestervik	—	28,348	390	394,833	877	424,448	—	1,584	—	—	982	2,566	
	Oskarshamn	—	—	—	46,650	—	46,650	—	—	—	2,800	368	3,168	
	Summa	—	93,803	69,926	549,543	877	714,149	—	1,659	—	2,800	15,010	19,469	694,680
1872	Kalmar	30	908	9,409	182,605	590	193,542	—	200	29	—	12,990	13,219	
	Vestervik	—	—	—	205,936	—	205,936	120	100	—	—	3,410	3,630	
	Oskarshamn	—	—	—	60,755	—	60,755	—	—	—	366	2,786	3,152	
	Summa	30	908	9,409	449,296	590	460,233	120	300	29	366	19,186	20,001	440,232
1873	Kalmar	2,065	1,799	8,080	194,355	—	206,299	21,155	39,106	5	—	16,170	76,436	
	Vestervik	—	—	—	269,267	—	269,267	—	12	—	—	6,196	6,208	
	Oskarshamn	—	—	—	—	—	—	—	2,200	—	—	16,502	18,702	
	Summa	2,065	1,799	8,080	463,622	—	475,566	21,155	41,318	5	—	38,868	101,346	374,220
1874	Kalmar	—	—	23,164	194,575	—	217,739	2,145	86,022	35	—	36,504	124,706	
	Vestervik	—	—	—	217,059	—	217,059	3	1,560	60	—	6,658	8,281	
	Oskarshamn	—	—	—	33,800	—	33,800	—	8,020	7,724	—	69,071	84,815	
	Summa	—	—	23,164	445,434	—	468,598	2,148	95,602	7,819	—	112,233	217,802	230,796
1875	Kalmar	—	—	12,100	93,742	—	105,842	12,195	93,577	—	—	23,304	129,076	
	Vestervik	—	—	—	253,453	—	253,453	—	11,900	—	—	14,844	26,744	
	Oskarshamn	—	—	—	40,300	—	40,300	—	16,000	—	50	10,920	26,970	
	Summa	—	—	12,100	387,495	—	399,595	12,195	121,477	—	50	49,068	182,790	216,805

delade uppgifter om de för hvarje af ifrågavarande fem år från länets hamnar till utrikes orter *exporterade* och från sådana orter till hamnar i detta län *införda* *quantiteter spannmål*. Deraf inhemtas, att den exporterade säden öfverstigit den importerade med följande belopp, nemligen:

år 1871 med.....	694,680	kubikfot,
» 1872 »	440,232	»
» 1873 »	374,220	»
» 1874 »	230,796	»
och » 1875 »	216,805	»

eller i medeltal med 391,347 kubikfot årligen. Med säkerhet kan dock antagas, att af den spannmål, som från Kalmar län afsättes till orter utom länet, icke ens hälften föres till utlandet, utan att största delen finner afnämare inom riket. En ganska stor myckenhet af det allmänt begärliga Ölandskornet, likasom råg och hvete från fastlandet, säljes vanligen till Stockholm och de norrländska provinserna. Äfven till angränsande delar af Blekinge, Kronobergs och Jönköpings län plägar mycket spannmål härifrån länet afyttras.

Med afseende på dessa förhållanden är skälig anledning till antagande, att *länets sädesproduktion* åren 1871—1875, under hvilka ingen allmän missväxt inträffat, i verkligheten *vida öfverstigit de meddelade uppgifterna*. Vid en närmare granskning af det sammandrag utaf dessa uppgifter, som innefattas i tabellen N:o 2, förefaller det också anmärkningsvärdt, att sädesskörden, ehuru den icke under något af ifrågavarande år varit dålig, utan i *allmänhet taget fullt medelmåttig*, likväl icke beräknats hafva i förhållande till utsädet gifvit större bruttoafkastning, än som i medeltal för alla fem åren uppgår till för hvete och råg 5,6, för korn 5,0, för hafre 6,0 och för blandsäd 4,7 gånger utsädet, hvilka korntal, när utsädet icke frånräknats, äro mindre än som i de flesta delar af länet numera anses motsvara medelmåttig skörd, synnerligast hvad angår höstsäden, af hvilken de jordbrukare, som någorlunda väl sköta och gödsla sin jord icke anse sig hafva fått medelmåttig skörd, om bruttoafkastningen icke uppgått till omkring 7 gånger utsädet belopp. I detta afseende bör jemväl bemärkas, att den förbättrade beskaffenheten af så väl jord som utsäde, medgifver en tunnare utsåning än förut, hvilket framgår af jämförelsen mellan utsädet och den dertill använda åkerjordens ytvidd. Så till exempel var höstsäd för 1875 års skörd utsädd till en myckenhet af 354,637 kubikfot på en areal af 419,014 qvadratref, hvilket per medium svarar emot 8,40 kanner på qvadratrefven eller, efter gamla måtten, omkring 24 kappar på tunnlandet. Med antagande af ofvan angifna medelräkning af höstsädesskörden, skulle på hvarje med sådan säd besädd tunnland hafva i medeltal inbergats endast 4 tunnor 6 kappar och en så ringa afkastning lär man ej vilja godkänna såsom fullt medelmåttig skörd. I betraktande af dessa omständigheter tror länsstyrelsen sig kunna antaga, att skörden af höstsäd i allmänhet taget verkligen uppgått till åtminstone ett korntal mera, än de anförda beräkningarna utvisa, hvarigenom dessa sädeslags medelafkastning skulle ökas med omkring 345,400 kubikfot eller från 1,797,195 till circa 2,142,500 kubikfot. Utan ett ganska ansenligt tillägg i beräkningen skulle denna afkastning icke på långt när varit tillräcklig till fyllande af länets eget behof af dels utsäde och dels befolkningens brödföda, hvartill i största delen af länet råg nästan uteslutande användes; ty, om utsädet medtagit 345,000 kubikfot och om

derjemte beräknas, att höstsäd ingår till $\frac{2}{3}$ i det belopp af 12 kubikfot spannmål, som ansetts åtgå för hvarje person af länets folkmängd, i rundt tal 240,000 personer, så uppkommer ett årligt förbrukningsbehof af 2,265,000 kubikfot sådan säd, hvilket är mera, än hvad skörden äfven med nyssnämnda tillägg skulle hafva utgjort. Väl befinnes af ofvan åberopade export- och importtabell, att då under femårsperioden hvete och råg från utlandet importerats till sammanräknadt belopp af 295,974 kubikfot, exporten deraf uppgått till endast 98,605 kubikfot, hvadan alltså uppkommer för alla åren en balans af 197,369 eller i medeltal för ett år 39,474 kubikfot höstsäd, som utgjort länets årliga tillskott från främmande länder, men detta tillskott torde, om icke till fulla beloppet, likväl till betydlig del motvägas af den icke ringa myckenhet hvete och råg, som från Kalmar län vanligen afsättes till andra orter inom riket. Äfven hvad kornet angår, synas skördebeloppen vara upptagna lägre, än hvad verkliga förhållandet varit. I föregående femårsberättelser är det antaget, att detta län i medelmåttiga år producerar, utöfver eget behof, omkring 900,000 kubikfot spannmål till afsalu. Att årliga öfverskottet under nu ifrågavarande period icke varit mindre utan snarare större, synes vara mycket sannolikt.

Af den ofvan omförmälda tabellen angående export och import af spannmål framgår för öfrigt, att den *hufvudsakligaste exportartikeln* varit hafre, hvaraf under alla fem åren utskeppats 2,295,390 kubikfot, eller i medeltal årligen 459,078 kubikfot, att dernäst komma korn och råg med en årlig export i medeltal af respektive 24,536 och 19,302 kubikfot, att af hafreexporten största delen eller omkring 58 procent skeppats från hamnar i Vesterviks tullkammardistrikt, 34 procent från Kalmar och endast 8 procent från Oskarshamns tullkammardistrikt, att importen omfattat råg med ett årligt medelbelopp af 52,071 kubikfot, artiklarne trindsäd, mjöl och gryn, deraf i medeltal årligen importerats 46,873 kubikfot, samt dernäst hvete och korn med en årlig medelimport af respektive 7,124 och 1,570 kubikfot, och att af hela importen omkring 67 procent inkommit till hamnar i Kalmar tullkammardistrikt, 8 $\frac{1}{2}$ procent till Vesterviks och 24 $\frac{1}{2}$ procent till Oskarshamns tullkammardistrikt. Af det belopp, hvarmed spanmålsexporten under alla åren öfverstigit importen, representerar Vesterviks tullkammardistrikt största delen med nära 68 procent, Kalmar 30 och Oskarshamns endast något öfver 2 procent. Dessa uppgifter kunde vid första påseendet föranleda till det antagande, att länets norra trakter långt mera än de södra lemna öfverskott af spannmål till afsalu. Men så är dock icke verkliga förhållandet. De delar af länet, der sädesproduktionen är starkast och tillgången till afsalu således störst, äro onekligen Öland samt kusterna af Södra Möre, Norra Möre och Stranda härad; men af den från dessa trakter afyttrade spanmålen är det hufvudsakligen endast hafren, som skeppas till utlandet, hvaremot råg och isynnerhet Ölands öfverskott af korn säljes inom riket.

De årliga *markegångsprisen* å länets hufvudsakligaste sädeslag hafva, beräknade i kronor, per kubikfot varit följande:

		Sädeslag.									
		År 1871.		År 1872.		År 1873.		År 1874.		År 1875.	
På fasta landet	Hvete.....	3	85	4	—	4	25	3	17	3	10
	Råg.....	2	60	2	60	2	80	2	80	2	61
	Korn.....	1	92	2	15	2	40	2	67	2	25
	Hafre.....	1	13	1	24	1	30	1	65	1	40

	Sädesslag.	År 1871.		År 1872.		År 1873.		År 1874.		År 1875.	
På Öland.....	Hvete.....	3	75	3	90	4	25	3	17	3	10
	Råg.....	2	44	2	44	2	64	2	64	2	45
	Korn.....	1	92	2	15	2	40	2	67	2	25
	Hafre.....	1	94	1	05	1	15	1	50	1	24

Markegångsprisen, som sättas i början af November, äro vanligen lägre än de pris, som i allmänna handeln blifva gällande, sedan sjöfarten följande vår kommit i gång.

För att utröna i hvad mån sådant förhållande i afseende på ofvannämnda spanmålsorter egt rum under de år, som nu äro i fråga, har länsstyrelsen infordrat följande prisuppgifter från länets sjöstäder:

		Per kubikfot i kronor och öre.							
		Hvete.		Råg.		Korn.		Hafre.	
Kalmar	år 1871.....	3	80	2	50	2	40	1	65
	» 1872.....	4	—	2	60	2	10	1	20
	» 1873.....	4	75	2	55	2	40	1	42
	» 1874.....	4	75	3	10	2	85	1	62
	» 1875.....	3	50	2	70	2	40	1	80
Vestervik	år 1871.....	3	80	2	25	2	10	1	27
	» 1872.....	4	10	2	55	2	40	1	42
	» 1873.....	4	25	2	70	2	55	1	42
	» 1874.....	4	55	3	17	2	83	1	57
	» 1875.....	3	50	2	55	2	40	1	70
Oskarshamn	år 1871.....	4	62	2	40	2	22	1	33
	» 1872.....	4	50	2	77	2	33	1	40
	» 1873.....	4	76	2	80	3	—	1	75
	» 1874.....	3	57	2	67	3	17	1	70
	» 1875.....	3	57	2	80	2	54	1	67
Borgholm	år 1871.....	4	02	2	25	2	—	1	42
	» 1872.....	4	05	2	23	1	80	1	48
	» 1873.....	4	41	2	55	2	39	1	50
	» 1874.....	3	31	2	80	2	95	1	43
	» 1875.....	2	94	2	50	2	48	1	45
eller i medeltal för alla dessa städer	år 1871.....	4	06	2	35	2	18	1	42
	» 1872.....	4	01	2	49	2	16	1	38
	» 1873.....	4	51	2	65	2	59	1	52
	» 1874.....	4	05	2	94	2	95	1	58
	» 1875.....	3	37	2	64	2	45	1	65

Vill man på dessa prisuppgifter grunda en medelberäkning för alla fem åren, så erhållas följande *salupris*:

för hvete	4 kr. 1 öre	pr kub.-f. eller för tunna om 63 kannor	25 kr. 23 öre,
» råg	2 » 61 »	»	» 16 » 49 »
» korn	2 » 57 »	»	» 16 » 19 »
» hafre	1 » 51 »	»	» 10 » 40 »

hvilka medelpris torde anses hafva varit för länets jordbrukare i allmänhet ganska tillfredsställande.

Ehuru, såsom ofvan är nämnt, länet under nu ifrågavarande qvinqvennum varit förskonadt från någon allmän missväxt, har grödan likväl under ett eller annat år i vissa trakter lidit skada af dels mask eller snigel samt dels frost och hagelskurar.

Bland sådana olyckor förtjenar synnerligast att omnämnas den, som den 25 Juli 1875 inom en del af den öppna slätten

omkring Emån i trakten af Högsby kyrka uppkom genom en ovanligt *häftig hagelstorm*, hvilken, ehuru den icke fortfor mera än en kort stund, likväl nästan fullkomligt förstörde den mycket lofvande och nära mogna grödan å de betydliga åkerfält, som den öfvergick, utom det att flere byggnader kullvräktes eller skadades, växande träns uppyrcktes eller afbrötos m. m. Skadorna å sådesgrödorna värderades till 38,216 kronor, deraf något öfver hälften drabbat egaren af Berga gods, kammarherren af Harmens, samt det öfriga eller 18,204 kronor flere mindre bemedlade jordbrukare, hvilka sistnämnde af denna anledning genom länsstyrelsen sökte och enligt Nådigt bref den 29 Oktober 1875 erhöilo af allmänna medel ett räntefritt lån till belopp af 12,000 kronor, att återbetalas med en tredjedel vid hvardera af kronouppbördsstämmorna under åren 1877, 1878 och 1879.

Länets båda *hushållningssällskap* hafva fortfarande, hvartdera inom sitt område, bemödat sig att höja och utveckla jordbruksnäringen. Utom de årliga anslagen till lägre landbrukskolor, hvarom i 6:te afdelningen af denna berättelse kommer att förmälas, må i berörda afseende här nämnas, att begge hushållningssällskapen årligen hållit landbruksmöten, hvarvid, jemte utställning och prisbelöning af föremål, som afse jordbruk, boskapsskötsel och slöjd, förekommit diskussion och upplysande föredrag i dit hörande ämnen; att dessa sällskap äfven utdelat flere belöningar ej mindre för synnerlig odlingsflit, än äfven för långvarig och trogen tjenst; att norra hushållningssällskapet i förening med länets norra landsting anvisat medel till aflöning åt undervisare och handledare i dikning; att södra hushållningssällskapet låtit jemväl under nu ifrågavarande år genom landbruksingenjören H. Magnét anställa planmessigt ordnade undersökningar i och för vattendragens upprensning och kringliggande sanker trakters utdikning, samt att sistnämnda sällskap under de senare åren äfven genom räntefria på femårig afbetalning ställde låneförskott underlättat anskaffandet af slätter- och skördemaskiner, äfvensom södra hushållningssällskapet, som har större egen fond än det norra, beviljat flere af länets jordbrukare penningelån mot successiv återbetalning under 10 års tid. De båda hushållningssällskapens räntebärande kapital, kassabehållning och effekter uppgingo vid 1871 års början till 30,050 kronor 76 öre för det norra och 89,640 kronor 42 öre för det södra samt vid slutet af år 1875 till respektive 27,917 kronor 9 öre och 98,228 kronor 76 öre.

I den mån jordbruket utvecklats sig till större afkastning och jordens förbättrade skötsel minskat olägenheterna af allmän eller partiel missväxt, har intresset aftagit för bibehållandet af de gemensamma *spanmålsmagasin*, som för 20 å 30 år sedan förekommo i nästan hvarje socken. En ökad liflighet i spanmålshandeln och större lätthet att kunna från andra orter fylla tillfälliga behof af säd torde också hafva bidragit att göra dessa magasin mindre behöfliga än tillförene, äfven som att försvåra den årliga utlåning af spanmål mot hög ränta, som utgjort villkoret för ifrågavarande inrättningars bestånd. Flere af dem hafva derfor blifvit indragna, hvarvid spanmålsbehållningen försålt och öfvergått till en stående penningfond, deraf räntan användes till kommunens utgifter. Vid slutet af år 1870 funnos i länet 43 socknemagasin med sammanräknade fonder af 50,582 kubikfot säd och 5,243 kronor i penningar; men vid utgången af år 1875 var det kvarvarande antalet sådana anstalter endast

26 och dessa egde då tillsammans i säd 17,398 kubikfot och i penningar 10,520 kronor.

Trädgårdsskötseln har visserligen under den tidrymd, som nu är i fråga, gjort flere lofvärda framsteg, men står likväl, i allmänhet taget, ännu icke på någon hög ståndpunkt. Allmogen, som ofta egnar mycken omsorg och kostnad åt uppförandet af prydliga boningshus, vårdar sig likväl endast undantagsvis om att omgifva dessa med trädgårdsanläggningar. Invid bostaden finnes vanligen en så kallad kålgård för odling af kål, morötter och andra i orten mest förekommande jordfrukter samt beväxt med ett par gamla fruktträn och några bärbuskar; men en sådan, ofta vanvårdad jordtäppa kan ej få namn af trädgård och skänker icke heller den nytta och trefnad, som en ordentlig, om än inskränkt, trädgårdsanläggning skulle bereda. Hvad nu är yttradt, gäller synnerligast om länets inre från kusten och städerna aflägsna trakter, der de flesta hemman hafva sina bostäder uppförda på stenbunden och oländig mark, emedan man till boningstomter ej velat upptaga någon del af den odlade eller till odling tjenliga jorden. I dessa trakter är det svårare än eljest att i granskapet af hustomterna bryta jord till trädgård, hvilket arbete därför oftast uraktlåtes; och äfven der tjenlig jord finnes för träplantering, saknas dock ofta håg och företagsamhet. Jordbrukaren, van att inom året upphemta den gröda, som skall återgålda utsäde och brukningskostnad, är föga böjd att offra penningar och möda för anskaffande, utplanterande och vårdande af unga fruktträn, af hvilka han på flere år icke kan vänta någon lönande skörd, och det, som icke temligen snart kan hembara direkt fördel, lemnas icke sällan å sido af allmogen, som är föga böjd att göra sig omak för att bereda gagn åt efterkommande. På slättlandet eller i kusttrakterna har hägen för trädgårdsskötsel dock märkbart tilltagit, och numera finner man der stora och väl vårdade trädgårdar ej blott på ståndspersonernas egendomar utan och vid flere större bondgårdar, likasom alléeer eller andra planteringar af prydnadsträn börja blifva mindre sällsynta, än förut. För öfrigt förtjenar bemärkas, hurusom hägen att omgifva sin bostad med planterade trän, buskar och blomsterväxter är långt mera allmän hos innehafvarne af små jordlägenheter eller backstugor, än hos hemmansegarne, hvilket måhända till någon del har sin orsak i mängden af andra föremål för de senares omtanke. Såsom egentligt yrke eller hufvudsakligt näringsmedel förekommer trädgårdsskötseln endast i de trakter, hvilkas belägenhet gifver tillfälle till alsternas afsättning i någon stad. I detta afseende må dock nämnas, att i Ryssby socken på öfver 2 mils afstånd från Kalmar finnas flere utmed landsvägen belägna och på små jordafsöndringar anlagda trädgårdar, hvilkas egare, nästan uteslutande egnande sig åt trädgårdshandteringen, hafva sin goda utkomst genom försäljning af så väl frukt, bär och vanliga trädgårdssaker, som äfven unga fruktträn, buskar och plantor. Kalmarorten och Öland hafva länge varit kända för frambringandet af utmärkta äpplen och körsbär, af hvilka fruktslag en icke ringa mängd årligen afsättes till Stockholm och andra inrikes orter. Produktionen af päron och plommon är icke heller obetydlig; men, vare sig till följd af jordmånen eller andra orsaker, hafva dessa fruktsorter icke lyckats tillvinna sig lika beröm, som de förutnämnda. På flere herrgårdar har man i senare tider anlagt mer eller mindre dyrbara drifverin för odling af drufvor, persikor och andra sydländska frukter jemte ädlare blomster- och bladväxter. I trä-

gårdarne inom södra delen af länet, synnerligast i Kalmartrakten, odlas med fördel sparris, som ofta här förekommer af utmärkt beskaffenhet och vinner god afsättning.

Den brist på håg för trädgårdsskötsel, som, enligt hvad ofvan är nämnt, ännu förspörjes hos mängden af allmogen i länets inre trakter, torde dock mer och mer afhjelpas, i den mån folkskoleträdgårdar blifva mera allmänt anlagda och, der de finnas, ändamålsenligt skötta. I socknar, der en eller annan folkskola blifvit försedd med planteringsland och lärarne, med egen kännedom i trädgårdshandteringen, förstått att för densamma intressera skolbarnen, har man med tillfredsställelse bemärkt, hurusom detta verkat till anläggning af långt flere små trädgårdar eller träplanteringar, än som förekomma å andra kommuner, der man försummat att göra den uppväxande ungdomen förtrogen med de enklaste villkoren för denna viktiga del af landskulturen. Det vore därför önskligt, att man i vidsträcktare mån, än hittills skett, kunde förmå landskommunerna att vid sina folkskolor inrätta väl vårdade planteringsland, och det med afseende icke blott på den ekonomiska nyttan af en mera allmänt spridd kännedom om sättet att uppdraga och sköta fruktträn och trädgårdsväxter, utan och på det af erfarenheten ådagalagda förhållande, att sysslandet med trän, växter och blommor utöfvar ett förädlande inflytande på människonaturen, förmildrar sinnets råhet och höjer sedlighetskänslan.

Af länets begge hushållningssällskap har i synnerhet det södra verkat mycket för trädgårdsskötselns förkofran. Det aflönar med 1,200 kronor om året en skicklig gartner, som på billiga villkor är tillgänglig för uppgörande af ritningar och förslag vid anläggning af nya eller utvidgning af gamla trädgårdar äfvensom för meddelande af de råd och anvisningar i öfrigt, som kunna äskas i och för trädgårdshandteringen inom sällskapets verksamhetsområde. Denne gartner är mycket anlitad af ortens trädgårdsegare och hans tid är från början af våren till sent på hösten jemnt upptagen. Genom hans bemedling har orten på senare tiden blifvit försedd med en mängd ädlare fruktträn, bärbuskar och prydnadsträn, hvarjemte bättre insigt vunnits i rätta sättet att uppdraga och vårda fruktträn. Sagda hushållningssällskap har också hvarje år uppköpt och till folkskoleträdgårdar utdelat ett icke obetydligt parti inom orten uppdragna unga fruktträn, hvarjemte samma sällskap i September månad 1875 anordnade å dertill upplåtna lokaler i Kalmar slott en ganska storartad utställning af inom distriktet producerade frukter och trädgårdsalster, dervid flere af sällskapet bekostade premier utdelades. De då utställda föremålen utgjordes af 743 nummer äpplen från 65 trädgårdar, 323 nummer päron från 45, 37 nummer plommon från 10 och 26 nummer drifverifruktur från 11 trädgårdar, utom en stor mängd köksväxter från 19 olika trädgårdar. Af föremålen på nämnda utställning, som vittnade fördelaktigt om ortens framsteg i pomologiskt hänseende, blef en kollektivsamling utvald och genom hushållningssällskapets försorg afsänd till den samtidigt anordnade nordiska trädgårdsexpositionen i Köpenhamn, hvarest denna kollektivsamling tillvann sig stort beröm och blef med högsta priset belönad. Det erkändes allmänt, att till utseende och smak mera utmärkta äpplen än de från denna ort utställda, synnerligast af s. k. gravensteiner och vissa andra sorter, icke funnos bland alla de på nämnda stora exposition förekommande frukterna, hvaremot

Kalmartraktens päron, fastän vackra, dock öfverträffades af åtskilliga i Danmark producerade.

Länets södra landsting har äfven beviljat årliga anslag till premier åt de folkskolelärare, som, under ändamålsenlig vård om de dem anförtrodda planteringsland, utmärkte sig för skicklighet och nit vid skolbarnens undervisning i trögårdsskötsel.

B) Boskapsskötseln. I senaste femårsberättelsen omförmäldes, hurusom denna viktiga näring, hvilken länge varit försummad, börjat visa tecken till kraftiga framsteg, i det att ganska många af länets jordbrukare mer och mer beflitat sig om dels anskaffande af bättre afvelsdjur samt dels en ändamålsenligare behandling och kraftigare utfodring af kreaturen än förut. Detta gynnsamma förhållande har under nu ifrågakvarande period fortfarit i än högre grad, så att ej blott på ståndspersonernas egendomar, utan ock på en stor del af allmogens gårdar betydligt mera omsorg än tillföre egnas åt ladugårdarne, hvilket väsentligen torde hafva föranledts af de alltjemnt ökade försäljningsprisen på alla deraf hemtade alster.

I detta afseende återstår dock ännu mycket att önska, emedan på ganska många gårdar, synnerligast i skogsbygderna, stallen och fähusen äro låga, mörka och osunda, de pålagda ungdjuren sakna tillräcklig föda under uppväxten, dragkreaturen användas till strängt arbete, innan de hunnit blifva fullt utbildade, samt djuren i allmänhet icke få den skötsel och näring, som erfordras för ett ändamålsenligt huil och en god afvel. För sin förkofran behöfver boskapsskötseln goda sommarbeten och närande höfoder. Hvad det förra vilkoret angår, har detta län å de flesta trakter vidsträckt betesmarker, bevuxna med kort, men kraftigt samt för hästar och boskap begärligt gräs. Deremot äro de naturliga ängarne i allmänhet hvarken till vidd eller bördighet tillräckliga för ladugårdarnes behof. Bristen på ängshö ersättes af förståndige jordbrukare genom åkerodlade foderväxter, hvilkas användande derfor är från år blifvit mera allmänt. Men mången innehafvare af mindre jordbruk försummar att genom insåning af en del utaf sin åkerjord förskaffa sig nämnda medel till fyllande af ett otillräckligt höförråd, och följderna deraf blifver, att kreaturen, hvilkas antal ofta öfverstiger, hvad fodertillgångarne medgifva, blifva öfver vintern utfodrade nästan uteslutande med halm.

Så väl de båda hushållningssällskapen som ock landstingen hafva fortfarande verksamt bidragit till *hästafvelns och boskapsskötselns förbättrande*. Bland sådana åtgärder må här nämnas, att södra hushållningssällskapet dels genom räntefria lån, ställda på successiv återbetalning under fem år, underlättat för enskilde ladugårdsegare införskrifvandet af kor och tjurar utaf ayrshire-ras, dels utfäst och beviljat belöningar till de jordbrukare af allmogeklassen, som kunde uppvisa de bäst skötta och underhållna ladugårdar, samt dels låtit i Kalmar två gånger om året, nemligen på våren och hösten, anordna en täflingsutställning af gödboskap och mejerialster, vid hvilka expositioner oftast utdelats en mängd pris. Till dessa prisbelöningar har hushållningssällskapet genom Landtbruksakademien erhållit bidrag af statsmedel; men sällskapet har derutöfver till ändamålet årligen använt egna tillgångar. Inom hvarterdera hushållningssällskapsdistriktet hafva derförutom årligen anordnats kreatursutställningar med premier både vid de af sällskapen hållna landbruksmöten och vid de mindre möten, som föranstaltats af sällskapens härads-

afdelningar. Begge hushållningssällskapen hafva sökt befrämja inrättandet af större och mindre mejerier, och sådana hafva ock kommit till stånd på flere ställen i länet.

Hästafveln, för hvars befordrande länets båda hushållningssällskap tid efter annan sökt verka medelst understöd till inköp af bättre hingstar, har under nu ifrågakvarande period fått en kraftig uppmuntran genom det i Kungl. kungörelsen den 20 Februari 1874 omförmälda offentliga prisbelöningandet af hästar. I och för denna hästpremiering, som första gången egde rum sagda års höst, är Kalmar län, hörande till första premieringsdistriktet, fördeladt i två underdistrikt, det norra och det södra. Under hvarterdera af åren 1874 och 1875 voro till premieringsutgifterna anslagna af norra hushållningssällskapet 500 kronor, af det södra 1,000 kronor och af södra landstinget 500 kronor, hvaremot norra landstinget för sagda år icke beviljat något anslag till detta ändamål. Vid utställningarna inom norra underdistriktet bestämdes belöning af dels premie och dels skådepenning år 1874 för 1 hingst och 1 fölsto och år 1875 för 3 hingstar, 1 fölsto och 10 unghästar, samt i södra underdistriktet år 1874 för 2 hingstar, 2 fölston och 14 unghästar, men år 1875 för 3 hingstar, 7 fölston och 35 unghästar. Antalet utställda hästar, som ansetts förtjenta af en eller annan utmärkelse, har således stigit, och allmänheten synes år från år få ett ökad intresse för dessa premieringar, hvilka otvifvelaktigt komma att verksamt bidraga till en förbättrad hästafvel. Långt mera än förr söker allmogen nu att till sina fölston betäckande finna erkänt dugliga och felfria hingstar. Sådana beskällare hafva hvarje vår varit dels från Strömsholms, men mest dock från Ottenby stuteri utsände till vissa depoter i länet samt blifvit mycket anlitade.

Likasom vid föregående femårsberättelser bifogas under Litt. C en från sistnämnda *stuteri* meddelad tabellarisk uppgift för åren 1871—1875. Af den framgår bland annat, att då under nästföregående period årliga medeltalet af främmande ston, som betäckts af stuteriets hingstar, uppgick till 248, som dock innefattade en tillökning från perioden 1861—1865, så har detta medeltal under senaste qvinqveniet stegrats ända till 435 och således ökats med 75 procent, samt att försäljningssumman för afyttrade hästar som åren 1866—1870 utgjort 86,095 kr. eller i medeltal årligen 17,219 kronor, under nu ifrågakvarande 5 år stigit till 112,398 kr. eller i årligt medeltal 22,480 kronor, en ökning motsvarande circa 30 procent. Denna tillökning af inkomsten för försålda hästar måste anses så mycket mer betydlig, som i den för perioden 1866—1870 antecknade summan ingått försäljningsbeloppet för år 1870 afyttrade två årgångar unghästar, hvilken ovanligt stora försäljning, föranledd af den våld, som hösten samma år ödelade stuteriets ladugård, stallar och foderförråd, naturligtvis föranledde motsvarande minskning af det antal unghästar, som nästföljande år kunde säljas. De genom nämnda eldsvåda mer eller mindre förstörda husen vid Ottenby blefvo med all skyndsamhet återuppbyggda och satta i det stånd, att de redan på sommaren 1871 kunde begagnas.

Bilagde tabell N:o 3, upprättad med ledning af hushållningssällskapens statistiska uppgifter, upptager antalet af de hästar, oxar, tjurar, kor, ungnöt, får och svin, som antagits hafva varit underhållna i detta län under hvarterdera af åren 1871—1875. Vid jemförelse i dessa hänseenden mellan denna och nästföregående periods sista år, befinnes, att antalet af:

hästar öfver 3 år ökats från	17,600	till	18,577	eller med 5 %,
» under » » »	2,441	»	4,144	» » 70 »
oxar	34,072	»	38,193	» » 12 »
tjurar	1,699	»	1,881	» » 11 »
kor	60,187	»	63,646	» » 6 »
ungnöt	36,103	»	39,824	» » 10 »
får	104,773	»	111,251	» » 6 »
och svin	19,767	»	19,164	» » 3 ».

I det hela har kreatursantalet således betydligt ökat samt lidit någon, fastän mycket ringa förminskning endast i afseende på svin. Hvad särskildt hästar och nötboskap angår, omfattar tillökningen under 5 år icke mindre än 14,163 djur.

Om det för år 1875 antecknade kreatursantalet jemnt fördelades på länets förmedlade hemmantal, skulle på hvart fullt mantal belöpa:

af äldre och yngre hästar.....	omkring 6,8
» oxar	» 11,3
» tjurar	» 0,6
» kor	» 19,0
» ungnöt.....	» 11,8
» får.....	» 33,0
» svin	nära 6,0

hvilka medeltal torde i det närmaste motsvara verkliga förhållandet, utom hvad angår *tjurar*, af hvilka vanligen finnes minst en på hvarje fullt hemman. Antalet underhållna kreatur per hemman är dock af naturliga orsaker mycket olika. I skogs-trakterna, der man har ymnig tillgång på mulbete, men i allmänhet ringa åkerjord är antalet kor, oxar och ungboskap i förhållande till hemmantalet långt större, men hästantalet deremot mindre än på slättlandet. De fleste hemmansinnehafvare i förstnämnda trakter uppföda hvardera 2 å 4 unga *oxar* för att kunna årligen afyttra en eller två. Vanligen tillgår härvid så, att bonden, om han för sitt gårdsbruk begagnar två par oxar, hvarje år efter slutadt vårarbete, låter det äldsta oxparet hvila och på godt sommarbete förkofra hullet till hösten, då det föres till någon marknad och säljes, hvaremellertid ett par af de på gården uppfödda stutarne blifvit tamda och insatta till dragare. På mindre hemmansdelar, der endast ett par dragoxar begagnas, förfares på samma sätt, med den skillnad att blott en oxe hvarje höst afyttras. Genom denna årliga försäljning af oxar få hemmanssegarne en rätt god och välbehöflig kontant inkomst, men emot förfarandet, sålant det oftast förekommer, kan anmärkas, att de uppfödda s. k. stutarne sällan hinna

blifva fullvuxna, innan de komma under oket för att ersätta de oxar, som efter ett eller annat års strängt arbete afyttra, och att de sålda kreaturen därför i allmänhet bära spår af att hafva allt för tidigt stannat i växten samt endast med svårighet kunna bringas till det hull, som gör dem begärliga till slagt. Det är sällsynt, att de oxar, som från skogs-trakterna utbjudas till salu, äro välgödda. Endast en del af dem uppköpes därför af de slagtare och andre upphandlare, som på marknader eftersöka till slagt färdiggödda kreatur, hvaremot de fleste finna afnämare i sådane innehafvare af brännerier eller större egendomar, som sysselsätta sig med uppgödning af kreatur öfver vintern, för att sedan åter afyttra dem på våren. I de inre trakterna af länet begagnar man till gårdsbruket och de flesta hemkörslor mestadels oxar och de fleste hemmanssegarne derstädes hafva blott en häst eller högst två. På slättlandsbygden af länet är förhållandet i så måtto olika, att man der vanligen har ett par hästar mot två par oxar. På Öland deremot nyttjas till jordbrukets skötande flere hästar än oxar.

Vid en på uppgifna antalet af år 1875 i länet befintliga ungnöt grundad beräkning af det antal oxar och kor, som, ersatt genom voboskapen, kan, utan ladugårdarnes förminskning, årligen användas till *slagt eller försäljning*, torde detta antal kunna ungefärligen antagas för hela länet till 5,000 oxar och 7,000 kor. Tillgången på smärre kreatur synes kunna medgifva årlig nedslagtning eller försäljning af 80,000 äldre får och årslam samt 12,000 vuxna svinkreatur. Alla de djur, som sålunda kunna under ett år användas till slagt eller afsalu, lemna antagligen följande kvantiteter kött eller fläsk, nemligen:

5,000 oxar å 500 α stycket	2,500,000 α ,
7,000 kor å 400 » »	2,800,000 »
80,000 får eller lam å 35 α stycket ..	2,800,000 »
12,000 svin å 200 α stycket	2,400,000 »
eller tillhoppa 10,500,000 α .	

Fördelas denna myckenhet af kött och fläsk på länets hela folkmängd, beräknad i rundt tal till 240,000 personer, så belöpa på hvarje individ af befolkningen innemot 44 α . Då likväl sannolikt är, att årligen till andra orter försäljas minst 2,000 oxar jemte en icke ringa del kor, får och svin, men dock å andra sidan bör beräknas, att inom länet förbrukas en ansenlig mängd i de uppgifna kreatursantalen icke inbegripna ungdjur af hvarje års afvel, såsom kalvar samt späda lam och grisar, läser man komma verkligheten temligen nära, om man antager, att

Tab. Litt. C.

Uppgift om Kungl. Stuteriet på Ottenby åren 1871—1875.

År.	Vid hvarje års slut underhållet antal af									Främmande ston betäckta af stuteriets hingstar		Försäljning af hästar.			Stuteriets alla inkomster hafva utgjort.	
	äldre hästar			föl och unghästar				Summa häst-kreatur.	vid stuteriet.	å hingst-stationerna.	Antal sålda		Försäljnings-summa.	Kronor.	öre.	
	moder-ston.	hing-star.	arbets-hästar.	pattföl.	1:sta året.	2:dra året.	3:dje året.				4:de året.	äldre hästar.				yngre hästar.
1871.....	46	12	8	37	29	33	6	3	174	40	296	2	15	7,643	46,267	40
1872.....	43	16	8	36	36	26	6	4	175	59	460	—	27	20,138	36,785	93
1873.....	42	17	8	25	34	32	6	4	168	51	470	5	23	22,755	38,359	60
1874.....	39	12	8	30	19	32	5	4	149	43	395	8	32	34,927	37,864	26
1875.....	39	11	8	31	29	18	7	2	145	72	287	3	25	26,935	54,844	59

länets egen årliga förbrukning af kött och fläsk inskränker sig till $\frac{3}{4}$ af den nyss beräknade eller till omkring 33 t på hvarje person, hvilken quantitet icke är så ringa, när i betraktande tages, att mängden af befolkningen utgöres af mindre bemedladt arbetsfolk, som endast sällan är i tillfälle att bestå sig med nu omförmälda slags sofvelvaror, utan vanligen lefver af bröd, mjölrätter, potatis, salt sill eller fisk, samt mjölk eller svagdricka.

Med alltjemnt stegrade försäljningspris har afsättning af lefvande kreatur samt kött, fläsk, talg och mejerialster beredd länets jordbrukare stora fördelar. I södra och mellersta delarne af länet har handeln med kreatur och ladugårdsprodukter mycket underlättats genom de under denna period öppnade jernvägsförbindelserna; men en anseelig mängd slagtdjur har dock fortfarande, så länge segelfarten varit öppen, med ångbåtslägenheter förts från kuststäderna till Stockholm och andra orter. Stora quantiteter färskt kött och fläsk föras på samma sätt höstetiden härifrån till Stockholm. Af för slagt uppköpta lefvande djur skickas en stor del till Danmark och stundom öfver Göteborg till England. Af mejeriens smör afsättes det mesta dels i Köpenhamn och dels i Göteborg för att derifrån skeppas till utlandet, hvaremot osten förbrukas inom riket.

Följande tabell utvisar de särskilda årens *markegångspris* på ladugårdsprodukter och *ökedagsverken*, i kronor och öre:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Eller i medeltal.	Medeltal under åren 1866—1870.
Smör pr centner.....	60,00	60,00	65,00	82,50	80,00	69,50	56,00
Ost d:o d:o.....	32,80	32,80	35,00	45,00	45,00	38,12	31,60
Fläsk, salt d:o d:o.....	35,00	30,00	30,00	35,00	40,00	34,00	35,00
Kött, torrt d:o d:o.....	25,50	25,50	25,50	20,00	20,00	23,30	22,00
Talg d:o d:o.....	37,50	37,50	37,50	35,00	35,00	36,50	37,90
En skatteöre om 3 centner	75,00	80,00	80,00	60,00	60,00	71,00	62,40
Ett ökedagsverke.....	2,25	2,75	3,00	3,00	3,00	2,80	2,40

Af jämförelsen med de för perioden 1866—1870 antecknade medelpris framgår, att med undantag af fläsk och talg, för hvilka varor markegången varit under senaste qvinvennet något, om än obetydligt lägre än förut, alla de öfriga artiklarnes markegångspris stigit, hvilket synnerligast gäller smör och ost, för hvilka varor medelpriset ökats med omkring 24 procent. Prisstegringen blifver än större, om medelprisen under åren 1866—70 jämföras med de markegångspris, som äsatts åren 1874 och 1875. För öfrigt torde här böra anmärkas, att de verkliga saluprisen i allmänhet varit högre, än hvad markegångstaxorna upptagit. Under periodens senaste år hafva de pris, som gällt vid torg-handeln, åtminstone i Kalmar, varit för fullgoda varor 15 å 20 procent högre, än markegången.

För så vidt ladugårdsskötseln omfattar uppöföndet och användandet af tama djur, torde hit kunna hänföras äfven vården om och tillgodogörandet af *fjäderfån*, bland hvilka i detta län allmännast förekomma höns och gäss samt dernäst ankor och mindre ofta kalkoner. I synnerhet på Öland uppöfades en stor mängd höns och gäss och det icke blott af hemmansegare utan ock af lägenhetsinnehafvare och backstugusittare. Derifrån afsättes hvarje vår och sommar en myckenhet ägg och kycklingar samt på höstarna lefvande gäss.

Under ifrågavarande tidrymd har länet lyckligtvis varit förskonadt från någon mera allmänt spridd *farsot bland kreaturen*. Hösten 1875 yppades visserligen inom fyra socknar af Öland i trakten af Borgholm en elakartad mjeltbrand bland hästar och nötkreatur; men efter skyndsamt vidtagna lämpliga åtgärder afstannade snart denna sjukdom, af hvilken blefvo angripna 27 djur, deraf 21 dogo. De kreaturssjukdomar, som för öfrigt mest förekommit, men i allmänhet endast af sporadisk natur, hafva bestått i qvarka hos hästar, benskörhet, olika arter af mjeltbrand, katarraleber och lefversjuka hos nötkreatur, bleksot, näskatarr och mjeltbrand hos får samt s. k. rödsjuka hos svin.

Utom en för Ölands norra Mot anställd *djurläkare*, utan annan lön än åborätten till två mindre kronohemman, men hvilka hemman efter denne djurläkares år 1874 inträffade död blifvit till kronans disposition indragna, hafva under perioden tienstgjort en länsveterinär, åtnjutande lön af statsmedel och stationerad i Kalmar, samt två af hushållningssällskapen affönade veterinärer, den ene i Vestervik och den andre i Staby af Handbörds härad. Numera har dels genom af riksdagen beviljadt anslag till aflöning åt en ytterligare länsveterinär och dels genom beslut af landstingen och hushållningssällskapen blifvit för veterinärväsendet i länet vida bättre sörjdt, än förut, men de förändringar, hvilka dymedelst uppkommit, tillhöra icke den tidrymd, som nu afhandlas.

c) **Skogshushållning.** I föregående femårsberättelser har blifvit nämndt, att ehuru här finnas nästan skoglösa trakter, omfattande större delen af Öland samt delvis en och annan af fastlandets strandsocknar, länet likväl, i allmänhet taget, har skog ej allenast för eget behof af bränsle, byggnadstimmer och stängselvirke, utan äfven derutöfver till afsalu. Detta förhållande eger visserligen ännu rum, men man kan likväl ej undgå att med bekymmer märka, hurusom skogarne småningom glesna eller till och med utrotas och försvinna till följd af en allt för stor och obehjdad afverkning, hvarvid mången, för att skyndsamt få den största penningeinkomst, som möjligen kan ernås, lemnar å sido all tanke på skogens framtida bestånd. *Skogsförödelse* har de senare åren långt mera än för blifvit föremål för en storartad industri, hvars idkare ifrigt bemöda sig att få köpa sådana egendommar eller hemman, hvarå skogen förut varit någorlunda sparad. Ofta betingas vid sådant köp en så hög köpeskilling, att man inom orten allmänt antager, det köparen, såsom det heter, »förhandlat sig.» Men med ett eller annat undantag har ett motsatt förhållande inträffat, i det att den rastlöst nedfällda, apterade och afyttrade skogen snart lemnat en behållning, som närmast sig eller till och med öfverstigit hela köpesumman för egendomen, hvilken derefter, i mer eller mindre skoglöst skick, vanligen åter försålts. När nyssnämnda slags spekulanter icke kunna förvärfva eganderätt till den skogbärande jorden, händer ofta, att de köpa rättigheten att under ett visst antal år afverka den växande skogen, hvarvid vanligen från försäljningen undantagas alla trån, som icke uppnått en i kontraktet bestämd storlek. Men icke alla skogsegare hafva nog omtanke att genom dylikt förbehåll från sköfving bevara den unga tillväxande skogen, hvilken därför också mångestades totalt utrotas, helst äfven den visat sig inkomstgifvande, när den förvandlas till småsparrar, läkten och telegrafstolpar, äfvensom till grufstötter eller s. k. pitprops, hvaraf oerhörda massor

de senaste åren blifvit från detta län utskäppade. Länets jordmån på fasta landet är synnerligen förmånlig för frambringande af skog, och i de flesta af dess skogstrakter når furan på kortare tid än i andra orter sin utveckling; men naturens pånyttfödande kraft, huru stark den än är, kan omöjligt hålla jemna steg med en afverkning, som på ganska många ställen har någon likhet med ett utrotningskrig. Också ser man tydligen, huru gränslinien mellan slätlandet och skogsbygden eller mellan de skoglösa och de skogbärande trakterna år från år flyttat sig allt längre från kusten, samt huru virke af gröfre dimensioner måste sökas i allt mer och mer aflägsna trakter.

På grund af från tullkamrarna infordrade uppgifter har bilagde tab. Litt. D. blifvit uppgjord till upplysning om de kvantiteter *skogseffekter*, som under hvartera af ifrågavarande år *afskäppats till utlandet*. Vid jemförelse mellan siffrorna i denna tabell och den likartade, som förekommer i nästföregående femårsberättelse, och med bibehållande af samma grund för de i stycketal beräknade trävarornas reducerande till kubikfot, befinnes att medeltalet af årligen exporteradt virke, som under förra perioden beräknats till 4,833,317 kubikfot, deremot nu uppgått till omkring 6,219,000 kubikfot, hvilken tillökning motsvarar nära 29 procent. Då af den i årligt medeltal beräknade kubikmassan något mer än hälften utgjorts af plankor och bräder, hvilkas saluvärde efter de under perioden gällande pris kan an-

tagas hafva uppgått till minst 65 öre pr kubikfot, samt den öfriga hälften omfattat sådant virke, som med undantag af vanlig bränsleved i handeln betingat åtminstone 25 öre kubikfoten, hvilket hvad bjelkar och större sparrar angår är mycket lågt beräknadt, så kan man utan fara för öfverdrift antaga ett medelpris af 45 öre pr kubikfot, efter hvilket pris hvarje års trävaruexport till utlandet skulle hafva per medium representerat ett inköpsvärde af nära 2,800,000 kronor. Visserligen har någon del af det till utlandet exporterade virket producerats utom länet i angränsande trakter af Kronobergs samt i några få socknar af Jönköpings och Östergötlands län; men då från Kalmar läns hamnar en icke ringa mängd bräder, ved och andra skogseffekter årligen skeppas till Skåne och öfriga skogfattiga inrikes orter, hvilken export icke är inbegripen i den ofvan angifna till utländska platser, så torde kunna antagas, att länets egen produktion af skogarnes alster lemnat ett årligt utbyte af minst 2½ millioner kronor samt således inbringat mera än hvad till länet influtit för dess årliga öfverskott af säd, när detta icke beräknas högre än till omkring 900,000 kubikfot spannmål, deraf hafre utgör största delen. En så ansenlig inkomst af länets skogar vore i sanning glädjande, om den kunde vinnas utan en successiv förstörelse af det dyrbara kapital, som ligger i dessa skogar; men så är ty värr icke förhållandet. Mer och mer minskas detta kapital, och får afverkningen å de enskilda sko-

Tab. Litt. D. Uppgift på till utlandet exporterade skogsprodukter från hamnar inom nedannämnda tullkammarredistrikt åren 1871—1875.

År.	Tullkammarredistrikt.	Plankor och bräder.	Bjelkar och större sparrar.	Mindre sparrar, läkten, sleepers, telegrafstolpar, grufstötter, årämnen m. m.	Stäf till laggkär.	Spingved eller s. k. Lathwood.	Annan ved.	Beck och tjära.
		Kubikfot.	Kubikfot.	Stycken.	Stycken.	Kubikfot.	Kubikfot.	Centner.
1871	Kalmar	953,375	424,412	146,786	950,842	25,061	162,616	9,040
	Vestervik	917,573	38,680	157,718	30,873	—	756	—
	Oskarshamn	883,293	54,333	15,068	106,861	172,332	38,896	144
	Summa	2,754,241	517,425	319,572	1,088,576	197,393	202,268	9,184
1872	Kalmar	1,201,010	693,492	199,517	248,160	84,916	230,349	1,644
	Vestervik	940,368	37,720	201,344	30,679	—	1,944	—
	Oskarshamn	732,256	87,266	17,705	115,785	738,972	22,479	197
	Summa	2,873,634	818,478	418,566	394,624	823,888	254,772	1,841
1873	Kalmar	1,498,152	795,057	381,842	414,944	111,721	118,738	4,111
	Vestervik	1,109,429	2,900	416,617	2,732	—	324	50
	Oskarshamn	816,465	79,323	14,951	11,620	203,872	17,090	37
	Summa	3,424,046	877,280	813,410	429,296	315,593	136,152	4,198
1874	Kalmar	1,696,645	802,764	309,821	249,723	53,879	242,966	1,922
	Vestervik	1,037,976	9,380	297,230	20,779	—	—	—
	Oskarshamn	833,652	84,274	27,874	125,240	159,296	16,236	90
	Summa	3,568,273	896,418	634,925	395,742	213,175	259,202	2,012
1875	Kalmar	888,931	912,889	296,994	483,929	35,000	235,952	1,372
	Vestervik	836,026	97,380	163,981	5,380	—	1,836	—
	Oskarshamn	1,613,789	126,204	11,890	1,086,734	176,576	35,578	87
	Summa	3,338,746	1,136,473	472,865	1,576,043	211,576	273,366	1,459
Summa för alla fem åren		15,958,940	4,246,074	2,659,338	3,884,281	1,761,625	1,125,760	18,604
Eller i årligt medeltal		3,191,788	849,215	531,868	776,856	352,325	225,152	3,730

garne hejdlöst fortfara och till och med såsom hittills skett, år från år ökas, är fara värdt, att Kalmar län inom en icke aflägsen framtid kommer att sakna andra större skogar, än de, som tillhöra kronan eller en och annan väl vårdad privategendom.

Tab. N:o 4. I afseende på de *allmänna skogarne* i länet åberopas bifogade tab. N:o 4, hvarjemte af vederbörande revirförvaltares berättelser torde böra här intagas följande:

Å *Böda kronopark* hafva under åren 1871—75 upptagits tillsammans 48,115 fot nya aflopskanaler af 8 fots bredd och $3\frac{1}{2}$ fots djup samt anlagts, planerats och med sidodiken försetts nya körvägar till en sammanräknad längd af 24,600 fot. I plantskolorna hafva utsatts 48 K tall- och 26 K granfrö samt derifrån till kronoparken utflyttats följande antal friska plantor, nemligen:

af vanlig tall	1,156,000	stycken,
» svarttall	16,300	»
» veymouthtall	8,000	»
» vanlig gran	414,000	»
» silfvergran	600	»
» ask och alm	6,900	»
» bok	13,000	»

eller tillhopa 1,614,800 stycken,

hvarjemte nära 30 kubikfot ekollon blifvit å lämpliga ställen i parken utsatta. Till flygsandsplanteringen hafva blifvit körda och utbredda 7,882 parlass hafstång. Mycken omsorg har egnats åt utrotandet af för skogsväxten skadliga insekter, deraf under dessa år dödats öfver 2 millioner stycken s. k. snytbaggar eller viflar samt förstörts en stor mängd puppor och larver. Såsom i föregående femårsberättelsen omnämnts, har den trakthuggningsplan, som för omkring 40 år sedan blef för Böda kronopark uppgjord, redan längesedan visat sig omöjlig att följa, så vida ej skulle äfventyras förstörelse af denna park, hvilken, med hänsigt till jordmån och andra på återväxten inverkan förhållanden, är väsentligen olik de flesta andra skogar. Af hvad revirförvaltaren i sin nu afgifna berättelse anfört framgår, att i den trakt, nordligaste ändan af Öland, som Böda kronopark omfattar, marken till största delen består af flygsand, som af hafvet från både östra och vestra sidan uppvältad bildat långa och höga åsar, hvilka närmast stranden, synnerligast den östra, äro skoglösa. I forna tider, då man försummade att vidtaga åtgärder mot flygsandsdriften, fick den på stränderna år från år af hafssvallet uppkastade sanden ohejdadt föras af stormarne inåt parken, der den på vissa ställen lagt sig ända upp till furuskogens toppar. Nästan öfverallt består jordmånen af flygsandsbotten med en tunn betäckning af ljunctorf. Ett nödvändigt vilkor för möjligheten att hämma eller förminska sanddriftens fördelningar var förhindrandet af kreatursbetning å parken, emedan betesdjuren, när de plågades af insekter i skogen, under varmaste delen af dagen vanligen uppehöll sig på de vid stranden belägna skoglösa sandfälten, hvilka dervid ständigt upptrampades, så att sanden aldrig hann att få någon fast yta utan ständigt låg öppen för drift. Denna omständighet förbidsågs likväl vid uppgörandet af det förslag till hushållsplan och trakthuggning å kronoparken, som fastställdes år 1836 och hvarvid betesrätt på vissa vilkor, dock endast tills vidare, medgafs innehafvarne af de flere hemman, som lågo dels invid och dels innanför kronoparkens yttre rågångar. Men sedan betydliga förändringar

i afseende på parkens vård och förvaltning blifvit genom Nådiga brefvet den 20 Juni 1855 anbefallda, har denna betesrätt upphört, hvarjemte i öfrigt då blefvo anordnade och vidtagna verk samma och kraftiga åtgärder för hämmande af så väl den förderliga sandflykten, som den högst betydliga åverkan, hvilken förut hade å parken oförsynt bedrifvits. Bland de flere förordnanden, som i sagda Nådiga bref meddelades angående hushållningen å Böda kronopark, var måhända icke något för denna skogs framtida bestånd och utveckling till den grad nyttigt och nödvändigt som beslutet, att de nyssnämnda hemmanen skulle, i den mån tillfälle och medel dertill yppades, för kronans räkning inköpas och med parken förenas. Med inskränkt jordbruk, ringa tillgång på hö och mulbete samt redan afverkade egna skogar, hade innehafvarne af dessa hemman länge lefvat till en stor del på bekostnad af kronoparken, hvarifrån de förstodo att på mer eller mindre lofligt sätt förskaffa sig hvarjehanda förnödenheter. Hemmanens belägenhet föranledde också, att de måste hafva flere körvägar genom parken, hvilken därför ej kunde erforderligen fredas och bevakas. I följd af berörda Nådiga beslut hafva sedermera blifvit inköpta och till kronoparken lagda följande hemman, nemligen:

Under åren 1856—1860:

Grankulla N:o 2, $\frac{1}{16}$ mantal för	1,500	kronor.
D:o » 3, $\frac{1}{4}$ » »	6,000	»
D:o » 5, $\frac{1}{8}$ » »	3,000	»
D:o » 7, $\frac{1}{2}$ » »	11,700	»
D:o » 8, $\frac{1}{8}$ » »	2,000	»
D:o » 9, $\frac{1}{16}$ » »	1,500	»
Torp » 6, $\frac{3}{8}$ » »	11,250	»
Mickelsmad $\frac{1}{32}$ » »	400	»
Byrum » 3, $\frac{1}{8}$ » »	3,000	»

Under åren 1861—1865:

Byrum N:o 3, $\frac{1}{8}$ mantal för	3,500	»
Grankulla » 1, $\frac{3}{8}$ » »	13,500	»
D:o » 2, $\frac{7}{16}$ » »	15,750	»
D:o » 4, $\frac{1}{8}$ » »	4,500	»
D:o » 5, $\frac{1}{8}$ » »	4,500	»
D:o » 7, $\frac{1}{2}$ » »	11,700	»
D:o » 8, $\frac{1}{16}$ » »	2,250	»
D:o » 9, $\frac{1}{4}$ » »	9,000	»
Mickelsmad $\frac{1}{32}$ » »	1,125	»
Torp » 10, $\frac{1}{8}$ » »	4,600	»
Fagerum » 2, $\frac{1}{8}$ » »	11,000	»
Torp » 1, $\frac{3}{8}$ » }	8,000	»
d:o » 8, $\frac{1}{16}$ » }		

samt under åren 1866—1870:

Bränsle $\frac{1}{4}$ mantal för	11,500	»
Byrum N:o 4, $\frac{1}{8}$ » »	4,500	»

eller tillsammans $4\frac{9}{16}$ mantal för 145,775 kronor.
motsvarande efter medelberäkning omkring 31,950 kronor pr hemman.

Att dessa hemmansinköp sedermera, af Skogsstyrelsen afstyrkta, fått afstanna, anser revirförvaltaren sig hafva skäl att beklaga, emedan han förmenar, att kronoparken svårigen kan på ett fullt ändamålsenligt sätt skötas och bevakas, om icke med densamma förenas alla de hemman, som ännu ligga spridda inom parkens rålinier och hvilka, så länge de innehafvas af sjelf-

ständiga egare, icke kunde undgå att för kronoparken medföra flerfaldiga olägenheter, hvaribland äfven den, att inom parkens yttre gränser finnes en genom hemmansklyfningar och jordafsöndringar alltjemnt ökad befolkning, på hvilken det nära granskapet med kronans värdade skog nödgår att hafva en oföflätlig uppmärksamhet. Det vore för egarne af de ännu oförsälda hemmanen omöjligt att hålla sin i allmänhet magra åkerjord vid växtkraft, om de ej hade ymnig tillgång på hafstång. Det mesta af denna tång hade de förut fått hemta på kronoparkens stränder; men då tångforslingen skadade och uppristade flygsandsfalten, på hvilkas igenvallande och planterande stor omsorg och mycket arbete i senare tider användts, samt tången i allt fall vore behöflig för vidmagthållandet af kronoparkens egna planteringar, hade förvaltaren måst dels inskränka och dels alldeles förbjuda främmande personer att hemta tång vid parkens stränder. För öfrigt har revirförvaltaren fäst uppmärksamheten på Böda kronoparks stora vikt och betydelse, såsom varande den enda större skog på det för öfrigt nästan alldeles skoglösa, men tätt bebyggda och folkrika Öland. Denne förvaltare har på berömvärdt sätt beffitat sig om skogens tillväxt och skötsel samt om skogstillgångens framtida ökning genom ändamålsenliga planteringar, hvilka, om de fortgå och blifva väl vårdade, torde med tiden sätta sagda kronopark, synnerligast om den blifver genom de omförmälda hemmanens fullständiga inköpande konsoliderad, i stånd att förse åtminstone norra hälften af Öland med nödigt hustimmer och bränsle. Saken af hamn vid kronoparkens stränder utgör en länge öfverklagad olägenhet. Så länge den fortfar, kunna svåriligen andre afnämare än de, som bo i de närmaste socknarna täfla om parkens på auktion utbudna skogseffekter, hvilka därför sällan betinga nöjaktigt försäljningspris. Fråga är nu väckt om anläggning af hamn vid en dertill tjenlig bugt, kallad Byxelkroken, på vestra kusten invid parken. År 1874 påbörjades en nästan total ombyggnad af sex kronojägarboställen å denna park.

Handbörds kronopark, som förut utgjort allmänning för Handbörds härad, men, af häradet till kronan afstådd, blifvit genom Nådiga brefvet den 1 Maj 1868 för kronopark förklarad, förhärjades samma år af en betydlig skogsbrand, hvarefter denna park varit tills vidare från afverkning fridlyst.

Norra Möre härads allmänning har stått under statens förvaltning till början af år 1875, då denna allmänning, sedan reglemente för densamma blifvit af länsstyrelsen fastställt, öfvertagits till vård af häradets utsedda allmänningsstyrelse. Skogen, för det mesta ung och tillväxande, består förnämligast af gran, asp och al.

Boställsskogarne i länet omfatta sannolikt en större areal, än som på grund hufvudsakligast af äldre otillförlitliga uppgifter blifvit i tabellen utförd. Hiittills har endast en ringa del af dessa skogar blifvit till ordnad hushållning indelad. Sådan indelning har under perioden egt rum inom Tjusts revir å 5 boställen med en skogsvidd af 46,153 qv.-ref och i Kalmar revir å 8 boställen, som hafva en skogsareal af tillhoppa 28,987 qv.-ref. I afseende på sättet huru boställsskogarne i allmänhet vårdas, är mycket att anmärka; och då de äro alltför många och hafva spridda lägen, kan å dem icke utöfvas tillräcklig tillsyn af statens fåtalige skogstjenstemän. Sannolikt förekomma många åverkningar, fastän endast få af dem blifva upptäckta och beifrade.

Angående fortsatt misshushållning med de *enskilda skogarne* är redan ofvanför yttradt. Flere till bruk eller större egendomar hörande skogar hafva dels på senare tider och dels derförut blifvit indelade till traktuggning eller annan ordnad hushållning; men enligt revirförvaltarnes berättelser är det endast på få ställen, som de uppgjorda hushållplanerna iakttagas och efterföljas. De flesta sålunda indelade privatskogar hafva genom arf eller köp tillfallit nye egare, som under inverkan af höga försäljningspris å trävirke låtit begäret efter snar vinst förleda sig att antingen alldeles frångå eller åtminstone betydligt öfverskrida de uppgjorda afverkningsplanerna. Återplantering af skog i stället för den nedhuggna kommer nästan aldrig i fråga. I allmänhet afverkas icke de enskilda skogarna traktvis, utan medelst så kallad blädning, dervid uppsökas och fällas de trån, som finnas tjenliga, utan afseende å trakten, der de växa. Det händer icke så sällan, att, sedan på detta sätt under några år alla stora trån blifvit fälda, skogsegarne vid förnyade årshyggen måste låta sig nöja med sådana trån, som ett föregående år ansetts allt för små för att fällas, till dess omsider på hela egoområdet ej finnes kvar någon till timmer användbar skog.

De jernvägar, som, genomlöpande södra och mellersta delarne af länet, utmytna i Kalmar och Oskarshamn samt år 1874 öppnades för allmän trafik, måste antagligen gifva ökad fart åt den industri, som har till föremål att afverka skog samt till saluartiklar bearbeta och föra i marknaden hvad deraf fällas. Genom jernvägsförbindelserna kan denna industri utbreda sig till trakter, hvilkas afägsenhet från kusten och brist på lätta kommunikationer förut varit de der växande skogarnes bästa skydd. Vid slutet af den period, som nu är i fråga, hade likväl trävaruexporten från nämnda två städers tullkammaredistrikt ännu icke hunnit synnerligt öka sig, åtminstone ej hvad Kalmar tullkammaredistrikt angår. Skeppningen till utlandet af plankor, bräder, bjelkar och öfriga trävaror från sistnämnda distrikt omfattade år 1873 före jernvägens öppnande 3,703,754 kubikfot, följande året 3,746,527, men 1875 endast 3,003,882 kubikfot, samt från Oskarshamns distrikt år 1873 1,162,571, år 1874 1,187,517 och år 1875 2,078,378 kubikfot, allt med bibehållande af förut följd grund för reduktion till kubikmått af sådant virke, som i tulluppgifterna upptagits i stycketal. Det är således endast Oskarshamnsdistriktets trävaruexport, som visar någon af jernvägskommunikationen föranledd och vid slutet af år 1875 uppudd tillökning. Men sedermera har denna export från båda distrikten märkbart tilltagit.

Utstämpling af vrakekar å boställen och kronohemman har under åren 1871—1875 beviljats till följande antal, nemligen

i Tjusts revir	4,127 st.
i Kalmar d:o	1,758 »
och Ölands d:o	834 »

eller tillhoppa 6,719 st.

deraf 1,870 st. fått användas till hemmanens husbehof, men 4,849 st. blifvit för kronans räkning försälda. De inkomna ansökningarna om sådan utsyning hafva omfattat ett vida större antal ekar; men både revirförvaltare jemte andre vederbörande i deras infordrade yttranden samt länsstyrelsen i sina afgifna utlåtanden hafva icke tillstyrkt utstämpling af flere ris- och vrakekar, än som bevisligen förorsakat synnerlig skada å hemmanens åker och äng eller af annan orsak ansetts oundgängligen böra fällas. Denna af Skogsstyrelsen i dess meddelade

utsyningsresolutioner gillade sparsamhet har förestafvats af nödvändigheten att i möjligaste mätto, åtminstone på kronans jord, bibehålla ett värdefullt träslag, som förr varit mycket allmänt i länets flesta trakter och der icke ringa bidragit till landets fägring, men på senare tider börjat mångenstädes blifva mer och mer sällsynt.

Af andra vilda löfträn äro i detta län björk och al de mest allmänna. Utom i södra kusttrakten af Södra Möre härad och i en del af Långemåla socken af Handbörds härad förekommer bok endast undantagsvis. Ask, alm, lind, hägg, rönn och oxel ser man ofta i närheten af byar och gårdar. Asp var förr ett mycket allmänt träslag, hvilket, såsom lemmande dålig ved, icke värderades för annat än den till hästar och får användbara löfskörden; men sedan aspvirke blifvit mycket begärligt och eftersökt för tändsticksfabrikerna, har tillgången på asp betydligt minskats.

Tab. N:o 5. *D) Rofdjurs utödande.* Till detta ändamål beviljade norra landstinget år 1871 ett årligt anslag af 600 kronor, hvilket anslag följande året för fem års tid höjdes till 1,000 kronor. Medlen skulle användas till utbetalande af skottpenningar, hvilka till en början bestämdes att utgå endast för dödade räfvar efter beräkning af en krona stycket; men år 1872 höjdes belöningen för dödad räf till 1 krona 50 öre och utfästes skottpenningar äfven för hög med 50 öre stycket. Södra landstinget hade redan år 1870 beslutat att för hvarje inom distriktet dödad räf utbetala i skottpenningar 2 kronor samt dertill för 5 år anslagit årligen 2,000 kronor, hvarefter 1873 års landsting dels höjde dessa skottpenningar till 3 kronor för hvarje räf, som dödades, och dels ökade årsanslaget till 3,000 kronor, allt för fem år. Med föranledande af fögderiuppgifterna har uppgjorts bifogade tab. N:o 5 angående antalet af de rofdjur, som under hvartdera af åren 1871—1875 blifvit inom länet dödade; men då de af landstingen beviljade skottpenningar, om än i de flesta fögderin, dock icke allestädes och under alla åren utbetalts genom kronofogdarne, samt dertill kommer, att inom en och annan kommun skottpenningar för dödade räfvar och hökar utdelats af kommunalnämnden utaf medel, vanligen influten hundskatt, som kommunen dertill anslagit, så kan nämnda tabell icke anses fullt riktig hvarken i fråga om antalet af dödade rofdjur, hvilket antagligen varit större, än tabellen upptager, eller i afseende på utbetalda skottpenningars belopp, som jemväl torde hafva öfverstigit det upptagna. Det är en allmän klagan, att sedan staten upphört att med skottpenningar bidra till utödande af räfvar och hökar, dessa slags rofdjur ansenligt ökat sig, till skada ej mindre för de smärre tamdjuren, än äfven för matnyttigt vildbråd. Af större rofdjur, för hvilka skottpenningar af staten fortfarande utbetalas, hafva på lång tid här i länet icke förekommit andra slag än vargar; men äfven dessa, som före år 1867 icke voro sällsynta i länets skogstrakter, hafva sedermera i hela länet alldeles försvunnit.

Tab. N:o 6. Tab. N:o 6 innefattar ett sammandrag af de uppgifter, som inkommit å antalet af de under hvartdera året af rofdjur dödade husdjur och dessas värde i penningar. Men då kronobetjeningen för inhemtande af materialier till dessa uppgifter saknat annan utväg, än att derom vända sig till kommunalnämnderna, hvilka icke allestädes kunnat ega eller vinna fullständig kännedom om förhållandet, kunna de uppgifna sifvertalen

icke anses fullt exakta. Alla uppgifterna öfverensstämma dock deruti, att inga andra hemdjur, än får och fjäderfän blifvit offer för rofdjurens anfall; men antagligt är, att de sålunda dödade husdjuren uppgått till högre antal och värde, än tabellen upptager. Håller man sig emellertid uteslutande till denna, så inhemtas deraf, att antalet af utaf rofdjur dödade får icke obetydligt förminskats sedan år 1872, under det att antalet af likaledes förlorade fjäderfän bibehållit sig nära nog oförändradt, hvaraf, under antagande, att största delen af fjäderfän dödades af hökar, men fåren deremot af räfvar, skulle kunna dragas den slutsats, att de åren 1872 och 1873 ökade skottpenningarna verkat någon förminskning i mängden af räfvar, men att inom det till vidden öfvervägande södra landstingsområdet, saknaden af skottpenningar för hökar haft till följd, att antalet af dessa roffoglar ökats ungefär lika mycket, som det i följd af skottpenningars utbetalande blifvit inom norra landstingsdistriktet minskadt.

E) Bergs- och brukshandtering, samt Fabriker, Manufaktur och Handverk. Enligt vederbörande bergmästares meddelade uppgifter hafva i detta län under ifrågavarande fem år förekommit följande antal *inmutningar* af dels nya malmyndigheter och dels sådana förut kända malmanledning, till hvilka föregående inmutning förverkats (s. k. sönade) nemligen:

	År.	Ny-upptäckta.	Sönade.
Guld, silfver och bly	1871.	1.	2.
	1872.	1.	1.
	1873.	1.	1.
Nickel	1873.	7.	19.
	1874.	11.	1.
	1875.	11.	—
Svafvelkis	1872.	1.	—
	1874.	1.	1.
Koppar	1871.	10.	19.
	1872.	19.	22.
	1873.	20.	25.
	1874.	10.	16.
	1875.	11.	10.
Jernmalm i berg	1871.	6.	5.
	1872.	33.	17.
	1873.	21.	17.
	1874.	3.	5.
D:o i sjö och myr	1875.	5.	—
	1873.	13.	—
	1874.	1.	—
eller tillhopa 186.			161.

Malmfångsten har innefattat följande kvantiteter:

	År.	Antal bearbetade grufvor.	Malm. Centner.	Summa för alla åren. Centner.
Kopparmalm	1871.	3.	37,780.	157,489.
	1872.	4.	36,810.	
	1873.	5.	30,690.	
	1874.	18.	27,613.	
	1875.	8.	24,596.	

	År.	Antal bearbetade grufvor.	Malm. Centner.	Summa för alla åren. Centner.
Koboltmalm	1871.	—	250.	3,412,52.
	1872.	—	960.	
	1873.	—	391,31.	
	1874.	—	959,98.	
	1875.	—	851,23.	
Jernmalm ur berg	1871.	1.	9,000.	313,000.
	1872.	2.	90,400.	
	1873.	4.	80,800.	
	1874.	1.	85,000.	
	1875.	2.	47,800.	
D:o ur sjö och myr ...	1871.	—	13,062.	64,738.
	1872.	—	22,365.	
	1873.	—	11,641.	
	1874.	—	4,366.	
	1875.	—	13,304.	

Summa malm af diverse slag centner 538,639,52.

Tillverkning af *garkoppar* har enligt bergmästarens uppgift under perioden bedrivits endast vid Valdemarsviks kopparverk, hvarest deraf producerats:

År 1871	543,62 centner.
» 1872	844,11 »
» 1873	619,90 »
» 1874	1,156,44 »
» 1875	760,65 »

eller för alla åren 3,924,72 centner.

Kopparsmide har vid Forsaströms under Åtvidaberg lydande kopparhammare idkats under åren 1872—1875 samt lemnat diverse smiden af tillhopa 299,24 centners vigt.

Tackjernsblåsningen har bedrivits på följande sätt:

År 1871 i 6 masugnar med en afkastning af	98,439,58 centner.
» 1872 i 6 » » » »	77,712,01 »
» 1873 i 5 » » » »	78,499,55 »
» 1874 i 6 » » » »	72,772,88 »
» 1875 i 6 » » » »	103,299,64 »

eller tillhopa 430,723,66 centner.

Gjutgods af jern har tillverkats till nedannämnda myckenhet, i centner:

År.	Tillverkning direkt ur masugn.	Genom omgjutning.	Antal begagnade gjuterier.
1871	1,775,25.	46,031,72.	7.
1872	963,12.	46,115,37.	7.
1873	1,599,25.	45,210,75.	10.
1874	1,409,61.	59,542,74.	10.
1875	1,662,21.	57,108,84.	9.

Summa gjutgods för alla fem åren 261,418,86 centner.

Af *stång- och ämnesjern* har tillverkats:

År 1871 vid 30 härdar	139,140,06 centner.
» 1872 » 29 »	180,160,28 »
» 1873 » 34 »	188,698,04 »
» 1874 » 33 »	147,975,47 »
» 1875 » 24 »	155,809,32 »

eller under alla åren tillhopa 811,783,17 centner.

Jernmanufaktur-tillverkningen har lemnat:

År 1871 vid 16 verkstäder	22,474,42 centner.
» 1872 » 17 »	30,392,50 »
» 1873 » 22 »	56,395,15 »
» 1874 » 22 »	54,294,85 »
» 1875 » 19 »	66,746,35 »

eller för alla åren 230,303,27 centner.

Vid de båda *alunbruken* på Öland har tillverkningen varit:

År.	Alun. Centner.	Jernvitriol. Centner.	Rödfärg. Centner.
1871	9,180,00.	5,882,00.	3,468,00.
1872	8,986,20.	5,263,20.	3,531,75.
1873	9,006,60.	6,538,20.	3,395,75.
1874	7,378,00.	7,187,60.	1,866,60.
1875	6,878,20.	6,752,40.	1,554,00.
Summa för alla 5 åren	41,429,00.	31,623,40.	13,816,10.

För öfrigt får länsstyrelsen i afseende på bergs- och brukshandringen åberopa bilagde tabell N:o 7 a, öfverensstäm- Tab. N:o 7 a. mande med den, som tillhört de för år 1875 till Kommerskollegium insända så kallade näringstabeller. De olikheter i afseende på tillverkningskvantiteter m. m., som förefinnas emellan ofvanstående uppgifter och de i nyssnämnda tabell intagna, härleda sig deraf, att då de här ofvan meddelade uppgifterna lemnats af distriktets bergmästare och således antagligen äro tillförlitliga, näringstabellen åter uppgjorts med ledning endast af kronobettningens uppgifter, för hvilka saknats annan grund, än hvad bruksinnehafvarne sjelfve uppgifvit.

Särskildt torde förtjena att här antecknas, hvad länsstyrelsen inhämtat angående verksamheten under ifrågavarande qvinvennum vid de mest framstående af länets bruksinrättningar, nemligen:

Ankarsrum i Hallingebergs socken af Södra Tjusts härad. Vid detta bruk, som har god vattentillgång, utmärkta strömfall samt egna skogar och grufvor, har fortfarande jemte sågverksrörelse bedrivits tillverkning af tackjern och hvarjehanda gjutgods, stång- och ämnesjern, artilleriprojektiler och jernvägs-materiel samt en stor mångfald af jernmanufaktur. Bruksdriften, som idkas i flere smedjor, gjuterier och andra verk, deribland äfven mekaniska verkstäder, har under sistförflutna period vunnit icke obetydlig utveckling och förbättring. Bland anläggningar i sådant syfte må nämnas uppbyggandet af 5 nya arbetarebostäder, hvardera för flere hushåll, att en så kallad Vestmansk gasrostugn blifvit uppförd för fullständigare rostning af malm, än förut kunnat åstadkommas, att smälthärdarne tillökats för att utvidga stångjernstillverkningen med tillämpning af en förbättrad smidesmetod, och att år 1875 uppförts så kallade Siemen-Lundinska vällugnar med dertill hörande gasgeneratorer för tillgodogörande af sågaffall, torf och annat vattenhaltigt bränsle. Samtidigt har införts tillverkning af brännertorf i större skala medelst mekaniska inrättningar, som drivas af två ångmaskiner. Denna torftillverkning, som redan visat mycket tillfredsställande resultat, kommer att ytterligare utvidgas, helst bruket eger flere stora mossar, innehållande godt brännertorfämne. Utom till vällugnarne har den bearbetade brännertorfvnen med fördel användts i de mekaniska verkstäderna samt till uppvärmning af arbetarebostäderna, i hvilka anbragts jernspisar, tjenliga för eldning med torf. Vid bruket voro år 1875 an-

ställdes omkring 250 arbetare. Tillverkningarna uppgingo samma år till

	44,326 centner	tackjern,
	27,391 »	stångjern och smältstycken,
samt	33,894 »	diverse gjutgods,

eller tillhoppa 105,611 centner.

Men året förut eller 1874 var gjutgodstillverkningen ännu något större och omfattade då 34,000 centner, hvilket tillverkningsbelopp af detta slag var, enligt Kommerskollegii statistiska redogörelse för sistnämnda år, det största, som förekommit vid något jernverk ej blott i Kalmar län utan i hela riket. Vid den till Ankarsrum hörande lastageplatsen Verkeback, 1 $\frac{1}{4}$ mil från bruket, hafva uppförts nya kajbyggnader, 3 godsmagasin och 2 bostadshus. Vid ett bruket underlydande hemman, Toppetorp, har anlagts ett nytt sågverk. Ankarsrums storartade industrietablisement, hvartill höra betydliga jordegendomar och skogar, eges af bröderne G. och A. de Maré, af hvilka den senare sedan flere år tillbaka varit brukets och godsets disponent samt lyckats att genom ihärdig verksamhet och omtanke bringa det hela till den vackra grad af utveckling, som det nu innehar. Denna utveckling kommer dock antagligen att ännu mera stiga, när den beslutade jernvägen mellan Vestervik och Hultsfred hunnit blifva färdig, hvilken jernväg, berörande Ankarsrum, skall få ett sidospår till Verkeback's lastageplats.

Öfverum. Vid detta i Lofta socken af Norra Tjusts härad belägna jernbruk, hvartill höra flere hemman och betydliga skogar, har redan länge utom den egentliga jernbruksrörelsen bedrifvits en ganska anseelig tillverkning af plogar samt andra landbruksredskap. Egendomen har förut tillhört kammarherren greve A. Stackelberg och efter dennes död hans sterbhusdelegare, men såldes af desse för omkring fem år sedan till ett utländskt bolag. Den eges nu af storbritaniske undersåten Henry Brougham och svenske undersåten, bruksidkaren och riddaren C. Rydström, hvilken senare är egendomens disponent. Enligt lemnade uppgifter, omfattande alla fem åren 1871—1875 tillhoppa, har vid dervarande masugn förbrukats:

Jernmalm ur egna grufvor ...	204,960.	
d:o köpt	38,100.	243,060 centner.
Limsten	30,100	»
Egna kol	11,594.	
Köpta d:o	28,080.	39,674 läster.

Under tillhoppa 839 dygns blåsning har masugnen lemnat Smidestackjern 66,500 centner, som vid bruket förarbetats till stångjern.
Gjutjern 37,000 » som användts i brukets gjuterin.

Diverse färdigt gjutgods 2,100 »
Summa 105,600 centner.

Gjuteriets tillverkningar under alla fem åren hafva uppgått till ett saluvärde af 260,000 kronor. I mekaniska verkstaden hafva under samma tid tillverkats 30,555 stycken plogar, 1,390 jernharvar, 633 såningsmaskiner, 267 tröskverk, 760 hackelsemaskiner, 683 sädesrensningmaskiner, jemte en mängd andra redskap och maskiner, till ett sammanfördt värde af 1,920,000 kronor. Af brukets tillverkningar har på senare tiden en del, synnerligast bestående af landbruksredskap, vunnit afsättning i utlandet, företrädesvis Ryssland. Hvad sålunda under åren 1871

—1875 blifvit till främmande länder försåldt har inbringat 403,000 kronor, hvaremot brukets försäljning inom riket under samma tidrymd uppgått till nära 2,000,000 kronor. Vid bruket sysselsättas 225 arbetare. Deras arbetsförtjenst pr dag om 11 arbetstimmar har öfverhufvud uppgått till 1 krona 88 öre personen, utom kostnadsfri bostad, vedbrand och läkarevård.

Gunnebo jernbruk i Gladhammars socken af Södra Tjusts härad. Detta bruk beläget invid stranden af den för större fartyg segelbara Verkebacksviken, anlades för omkring 20 år sedan af några företagsamme tyskar, som sedan blifvit upptagne till svenske medborgare. Till en början afsågs hufvudsakligen tillverkning af finare och gröfre jerntråd, kettningar samt en del annat manufaktursmide. Men småningom utvidgades bruket genom anläggning af stångjernshärdar och gjuterin m. m. År 1875 voro der sysselsatte 296 arbetare. Tillverkningen samma år uppgifves hafva utgjort:

84,381 centner	stång- och ämnesjern m. m.
1,150 »	railspik.
1,356 »	diverse gjutgods.
29,215 »	jerntråd.
18,230 »	spik och stift.

Alltsammans beräknadt till ett saluvärde af 1,729,140 kronor. Betydliga kostnader hafva nedlagts på brukets utvidgning och förbättring.

Eds jernbruk, beläget i Eds socken af Norra Tjusts härad. Vid detta bruk, tillhörigt bruksegaren och kommandören B. de Maré, har tillverkningen under år 1875 varit

35,655 centner	stångjern,
52,293 »	smältstycken,
och 1,466 »	spik och manufaktursmide.

Ur den bruket tillhöriga Eds Stenbogrufva har samma år brutits 296,800 centner jernmalm och vid Eds masugn har årets tillverkning uppgått till

57,707 centner	smidestackjern
och 2,331 »	gjutgods.

Oskarshamns mekaniska verkstad, belägen vid stranden nära intill Oskarshamns stad samt stående i förening med skeppsvarf och två i berg utsprängda skeppsdockor, af hvilka den största har 295 fots längd, 50 fots bredd och 15 fots djup. Denna verkstad, som jemte dockorna eges af ett aktiebolag, sysselsätter sig förnämligast med att bygga och med ångmaskiner förse större och mindre ångfartyg af dels jern och dels trä på jernspant, äfvensom der verkställas reparationer af skadade fartyg. Verkstaden är mycket anlita och dess 200 arbetare hafva jemnu sysselsättning. Under perioden hafva der blifvit nybyggda 20 ångfartyg, hvaraf 10 af jern och 10 af trä på spant af jern. Några af dessa fartyg hafva varit ganska stora.

Bifogade tabell N:o 7 a innehåller en, på inkomna Tab. N:is 7 a. o. 7 b uppgifter för år 1875 grundad, summarisk redogörelse för *bruks-, fabriks- och manufakturinväntningar* i länet, och i tabell N:o 7 b meddelas sådan redogörelse för *handtverksrörelsen* samma år.

Antalet *bruks- och fabriksarbetare* utaf olika kön och åldrar, som år 1870 utgjorde 2,116, har år 1875 stigit till 2,658. De personer, som förstnämnda år idkade handverk uppgingo till ett antal af 612
och deras arbetarebiträden till 693

eller tillhoppa 1,305 personer.

men år 1875 funnos i länet:

handtverksidkare 535
med en arbetarepersonal af 1,002 1,537 personer.

Således har betydligt ökat sig äfven det personantal, som sysselsätter sig med handtverksrörelse.

Om man icke beräknar de egare till bruk, fabriker och manufakturverk, som sjelfve lagt hand vid tillverkningen, så har den del af länets befolkning, som varit sysselsatt med egentligt arbete vid sådan industri, tillsammans med handtverksidkare och dessas betjening, år 1875 uppgått till det icke ringa antalet af 4,195 personer, mot 3,421 år 1870.

F) Binäringar. De viktigaste sådana, som i länet förekomma, äro följande:

Jagt. Ehuru de från länets fögderin inkomna berättelserna öfverensstämma deruti, att jagtlagarne i allmänhet noga iakttagas, att villebråd numera sällan skjutes under tid, då det är fridlyst, och att egarne bättre än förr vårda och öfvervaka sina jagtmarker, har likväl tillgången på matnyttigt vildt, som under perioden 1866—1870 var temligen ymnig, sedermera snarare minskats än ökats. Åtminstone har det villebråd, som torgföres i städerna och på landet, år från år märkbart aftagit i mängd och stigit i salupris, och man hör ofta de personer, som idka jagt vare sig såsom näringsfång eller till tidsfördrif, klaga öfver knapp tillgång på vildt, hvartill såsom orsak uppgifves den ökade mängden af de matnyttiga skogsdjurens värsta fiender, räfvar och hökar. Måhända är denna klagan, om icke obefogad, dock något öfverdrifven, och om än obestriddigt är, att skjutet vildt numera icke i lika stor mängd som förr försäljes till förbrukning inom länet, så utgör detta förhållande i och för sig icke något säkert bevis på minskad tillgång på lefvande villebråd, emedan det kan antagas, att en stor del, kanske den största, af jagtutbytet skickas på jernvägarne till främmande orter. Nästan öfverallt på fasta landet af länet förekomma hare och orre, i skogstrakterna tjäder och någon gång hjerpe samt på slättlandet och på Öland raphöns. Inom hela länet finnes sommartiden god tillgång på and vid hafsstränderna samt i insjöar och vattensamlingar. Af annan sjöfögel skjutes en betydlig mängd i skärgården under sträckningstiderna vår och höst. Utanför Ölands kuster skjutes eller fångas sjel temligen ofta. Hvad särskildt raphönsjagten angår, har den de senare åren varit föga gifvande i följd deraf, att en stor del af raphönsen förfrusit under de stränga vintrarna.

Fiske idkas såsom en icke oväsentlig näring i skärgården utanför norra delen af länet äfvensom af en del utaf strandbefolkningen på Öland. Den hufvudsakligaste fångsten vid detta hafsfiske utgöres af torsk och strömming eller, såsom den här i orten benämnes, sill. Sistnämnda fiskslag har man på senare tiden lärt sig att bättre än förr insalta, så att den börjat blifva en handelsvara. Utanför sydöstra kusten af Oland fångas i April och Maj månader en icke ringa mängd lax af utmärkt beskaffenhet. För öfrigt fiskas strömming, flundra, aborre, gädda, sik, ål och ort nästan öfverallt vid hafskusten samt sistnämnda fem fisksorter jemte mört äfven i de flesta vattendrag och insjöar i länet. Vid de större åarnes utlopp är lax vårtiden icke sällsynt. Ett betydligt laxfiske idkas vid Em, der Emån utfaller i hafvet. Fångsten af lax derstädes, hvilken mycket ökats, sedan

man för omkring 15 år sedan införde laxodling, har varierat mellan 14,000 och 20,000 g per år. Till beredande af öfverenskommelser i afseende på en bättre vård om fisket vid länets hafskuster, höllos af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hösten år 1873 i fiskeriintendentens närvaro sammanträden på tre olika ställen i länet och följderna deraf blef utfärdandet af en allmän stadga för fiskets bedrifvande i saltsjön utanför kusterna samt i dertill gränsande strömvatten. Denna stadga har dock blifvit af flere strandegare och fiskeriidkare öfverklagad i Kammarkollegium.

Tjårubräddning och *kolning* förekomma temligen allmänt i länets skogstrakter och bedrifves oftast af personer, som åt skogsegarne verkställa arbetet mot viss andel af den tillverkade varans försäljningspris.

Torfberedning har börjat blifva mera allmän än tillföre. Men med få undantag afser den endast det egna behovets fyllande och sällan utbjudes brännorf till salu. Flere trakter af länet hafva eljest tillgång på mossar, som innehålla till bränsle tjenlig torf; och då sådana torfmossar förekomma äfven på slättlandet och på Öland, torde det icke dröja länge, förrän de alltjemnt stegrade vedprisen föranleda till ett allmännare begagnande af brännorf.

Husväfnad förekommer i många, om icke de flesta, hus på landet, men bedrifves endast undantagsvis annorlunda än för eget behof. I några få trakter af Aspelands härad väfves visserligen linnelärft äfven till afsalu och från Öland afyttras också en del vadmal samt täcken och mattor af ylle och nöthår; men i allmänhet är länets väfnadsindustri icke tillräcklig för dess egen förbrukning, hvarför afsättningen inom detta län af in- och utländska fabriksväfnader är ganska betydlig. Att väfnadskonsten emellertid de senare åren åtminstone i södra delen af länet gjort vackra framsteg, bevisas af de alster derutaf, som nästan alltid och företrädesvis vid julexpositionerna förekomma i den af södra hushållningssällskapet anordnade utställningslokal här i staden.

Stenaptering idkas mycket allmänt i flere socknar inom Ölands Norra Mot, hvarest finnes god tillgång på lättbruten dels röd och dels hvit kalksten. Många arbetare äro en stor del af året sysselsatte med huggning och slipning af denna sten, hvaraf förfärdigas hufvudsakligen golfliisor och trapsten. Vid lastageplatsen Sandviken i Pernäs socken är anlagdt ett större mekaniskt stensliperi, som drifves med ångmaskin och hvars tillverkningar hafva god afsättning inom och utom riket. På några ställen i skärgården kring Vestervik och äfven i Misterhults socken idkas stenhuggeri för aptering af granit till gatusten och andra ändamål. I södra delen af länet finnas flere ställen, der man tillhugger qvarnstenar till försäljning.

Kalkbränning förekommer på åtskilliga ställen i Ölands Södra Mot dels för ortens eget behof och dels för afsalu till andra trakter.

Varuforsling åt andra sysselsätter årligen en icke ringa mängd dragare och folk. Föremålen för densamma äro vanligast dels plankor, bräder eller andra skogseffekter, som från sågarne eller skogarne transporteras till hannar eller jernvägsstationer, samt dels kol och malm m. m. för brukens behof. Det är vanligast egare eller brukare af små hemmansdelar på slättbygderna, som täfla om denna biförtjenst, hvilken, ehuru lemnande en ofta välkommen kontant penningeinkomst, likväl har sina

olägenheter, ty det egna gårdsbruket förlorar derigenom en del af de arbetskrafter, som det väl kunde behöfva, och de personer, som användas till formän, blottställas under dessa färder för hvarjehanda frestelser och få lätt böjelse för ett ostadigt lefnadssätt.

Träslöjd idkas mångenstädes med framgång. De dymedelst åstadkomna artiklarne äro hufvudsakligen laggkärl, gröfre korgar, träskor samt slevvar och skedar, hvarjemte på flere ställen tillverkas bord, stolar, sängar, soffor, byråar och andra möbler, som utbjudas till salu polerade eller målade. Tillverkning af jernbeslagna, men för öfrigt icke fullt färdiga vagnar och slädar utgör i några trakter, synnerligast inom Stranda härad, en icke obetydlig industri. I Nybro köping finnes sedan några år tillbaka en framåtsträfvande fabrik för slöjdarbeten i trä, ben och horn. Der tillverkas i stor mängd käppar, paraplyställningar, leksaker samt hvarjehanda andra svarfvade eller skulpterade föremål, hvilka i fint och smakfullt arbete och ännu mera i prisbillighet kunna täfla med de från utlandet införskrifna. Länets båda hushållningssällskap hafva genom frikostiga anslag sökt befordra och utbreda handaslöjderna samt medverkat till inrättandet af flere slöjdsolor, af hvilka några stå i förening med folkskolorna. Södra sällskapet underhåller två permanenta slöjdställningar, den ena i Kalmar, den andra i Oskarshamn, å hvilka ställen ortens slöjddikare få till försäljning inlemna sina tillverkningar. Af dessa anstalter har isynnerhet den i Kalmar mycket anlitats och den årliga försäljningssumman har der varit i jemnt stigande.

Bärplockning lemna mångenstädes en god biförtjenst åt de fattigare familjernas kvinnor och barn. De sorter af vilda bär, som allmännast förekomma samt mogna efter hvarandra från

Träslöjd. Bärplockning. Biskötsel. Väganeläggningar.

slutet af Juni till början af September månad, äro i skogstrakterna smultron, hallon, blåbär och lingon samt vid kusterna björnbär. Dessa bärsorter växa vanligen på öppna marker och det händer sällan, att egaren förhindrar den sedvanliga plockningen. Största delen af de plockade bären finner afsättning i städerna och köpingarne eller på torgplatserna och herrgårdarne. På senare tiden har man vid en och annan jernvägsstation börjat uppköpa blåbär och lingon för transport till andra orter. I flere trakter af länet är det vanligt, att allmogen och arbetarefamiljerna om höstarne förse sig med ett icke ringa förråd af lingon, som inkokas och sedermera under vintern användes såsom tillsats vid hvarjehanda matlagning. I städerna hafva bären de senare åren betingat något högre försäljningspris än förut, samt vanligen kostat per kanna: lingon 20, blåbär 25, hallon och björnbär 50 och smultron 60 å 75 öre; men i närheten af plockningsställena säljas bären för mycket billigt pris eller lemnas till jordegarna i utbyte mot mjöl. I några få trakter närmast städerna har man börjat insamla och försälja åtliga svampar, på hvilka tillgången nästan öfver allt i länet är ganska stor, men ännu föga använd.

Biskötsel idkas mångenstädes, men är icke synnerligen allmän. Den har dock visat sig fördelaktig, helst priset på honung stått ganska högt. Det är oftast torpare och innehafvare af mindre lägenheter, som sysselsätta sig med denna näring och mera sällan ser man bikupor vid hemmanens bostäder. Länets norra hushållningssällskap har genom anslag till en kringresande undervisare sökt verka för införande af bättre metoder vid biskötseln och äfven södra sällskapet har derät egnat sin uppmärksamhet.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landkommunikationer.** Hvad först angår de vanliga allmänna vägar, hvilka underhållas såsom *lands-*, *härads-* eller *socknevägar*, hafva under perioden 1871—1875 följande förändringar förekommit, nemligen:

I Tjusts fögderi: Inga nya allmänna vägar hafva blifvit anlagda och af de förut befintliga har ingen förändrat natur; men den mellan Eds och Ukna socknar ledande häradsvägen, hvilken, ehuru den enligt 1791 års vägdelning skulle hafva sin sträckning norr om sjöarne Ramgölen och Ramsjön, likväl blifvit i början af detta århundrade, utan veterligen dertill erhållen behörig tillåtelse, omlagd så, att den kommit att framgå förbi Vinäs säteri söder om nämnda sjöar, har, sedan tvist derom uppstått och afgjorts, återlagts i sitt förra läge, hvilket af Norra Tjusts härads väghållningsskyldige hemmansinnehafvare gemensamt utförda arbete kostat 5,439 kronor 17 öre.

I Sevede och Tunaläns härads fögderi: Den i senaste femårsberättelsen omförmälda omläggning af landsvägen från Vimmerby österut genom Sevede härad till gränsen mot Södra Tjusts härad har år 1874 blifvit fullbordad samt derefter afsynad och godkänd. Den gamla vägen, som var mycket backig, gjorde en betydlig bugt åt norr samt framgick förbi då varande Ödestorps gästgifvaregård, belägen omkring $\frac{3}{10}$ mil nordvest om Frödinge kyrka; hvaremot den nya landsvägssträckan går i det närmaste rakt och öfver jemn mark från Vimmerby till Frödinge

och vidare derifrån till det ställe, der de gamla och nya vägbanorna sammanfalla. Denna vägomläggning, som haft till följd gästgifveriets förflyttande från Ödestorp till Frödinge, har, utom fördelen af en jemnare väg, med ungefär $\frac{3}{10}$ minskat väglängden mellan Vimmerby stad å ena samt Tjusts härad och Vestervik å andra sidan; men fullt motsvarande besparing i väghållningsbesväret har icke vunnits, ty vägsträckan mellan Ödestorp och nya landsvägen måste, med afseende på trafiken till och från Södra Vi och Djursdala socknar fortfarande underhållas, fastän numera endast såsom häradsväg. Den del af nu omnämnda nya landsväg, som genomlöper Sevede härad, är ännu icke indelad, hvarmed fått tillsvidare anstå i afvaktan på en allmän ny vägdelning, men den underhålles dock vinter och sommar genom entreprenad på häradets samfälliga bekostnad. För omläggning af landsvägen från Vimmerby öfver Rökulla gästgifvaregård till gränsen mot Jönköpings län, hvilken väg besväras af flere krokar och branta backar samt därför af resande, genom begagnande af omvägar, oftast undvikes, har erhållits ett anslag af statsmedel till belopp af 12,000 kronor; och arbetet dermed är under utförande. En ny sockneväg $\frac{4}{10}$ mil lång har i Södra Vi socken anlagts från Ålhult till gränsen af Horns socken i Östergötland. De åren 1869 och 1870 med anslag af statsmedel företagna partiella omläggningarna af den landsväg, som under namn af Strandavägen genomlöper Tunaläns härad, hafva under

nästföljande år fortgått och fullbordats, så att denna förut på flere ställen backiga väg nu blifvit i det närmaste jemn.

I Aspelands och Handbörds härads fogderi: Genom Gårdveda socken i förstnämnda härad har en ny häradsväg af $\frac{1}{4}$ mils längd blifvit anlagd och föranledt indragning af gammal häradsväg till $\frac{7}{16}$ mils längd. Kostnaden för denna väganläggning har uppgått till 1,766 kronor 27 öre och bestridts af häradet. Handbörds häradsboar hafva med en kostnad af 1,508 kronor undanröjt eller förminskat de svåraste backarne å landsvägen mellan Staby och Bockara gästgifvaregårdar. Fråga har väckts om anläggande af ny häradsväg från Fagerhults och Kråksmåla socknar till sådana ställen å redan befintliga allmänna vägar, hvarifrån man kunde komma till Berga och Lillsjödals stationer å Nässjö—Oskarshamns jernväg. Länsstyrelsen har derom meddelat beslut, hvilket såsom öfverklagadt ännu ej kunnat bringas till verkställighet.

I Norra Möre och Stranda härads fogderi: Genom af länsstyrelsen meddeladt och slutligen af Eders Kungl. Maj:t år 1866 fastställt utslag bestämdes, att till häradsvägar skulle utläggas och såsom sådana underhållas två inom Norra Möre härad förut varande sockne- och byvägar, den ena, kallad Skärfvansbrovägen, från Räggekulla gästgifvaregård i Kristvalla socken till gränsen mot Ljungby socken i Södra Möre härad och den andra, benämnd Ävadsvägen, från allmänna landsvägen ungefär en mil norr om Kalmar till Östingstorp å häradsvägen mellan Örntorps och Räggekulla gästgifvaregårdar. Dessa båda vägar, hållande i längd den förra 1,3 och den senare 1,9 mil, hafva blifvit färdigbyggda, men äro ännu icke indelade, utan underhållas tills vidare på häradets gemensamma bekostnad genom en utsedd vägkomité. Häradets utgift för begge nu nämnda väganläggningar har föga öfverstigit 3,600 kronor, men skulle uppgått till vida högre belopp, om icke största delen af de nya häradsvägarne utgjorts af gammal sockneväg, som de förut underhållsskyldige måst sätta i fullgodt stånd, innan häradet tog befattning med dessa vägar. Länsstyrelsen hade i utslag den 28 Februari 1869, som år 1870 vunnit slutlig fastställelse, förordnat, att ny häradsväg skulle anläggas från den så kallade Eksjölandsvägen i närheten af Bäckebo gästgifvaregård i Norra Möre härad till ett söder om Ålems gästgifvaregård i Stranda härad beläget ställe på den landsväg, Strandavägen, som leder mellan Kalmar, Oskarshamn och Vestervik. Denna nya häradsväg, 2,2 mil lång, som med hafskustens hamnar förenar Bäckebo och Ryssby socknars skogstrakter, har under nu ifrågavarande period blifvit färdig samt kostat inom Norra Möre härad omkring 8,000 kronor och i Stranda härad 4,267 kronor. Den del af denna väg, som ligger inom sistnämnda härad, är redan indelad till allmänt underhåll; men med vägsträckan i Norra Möre härad är förhållandet enahanda, som här ofvan omförmålts angående Skärfvansbro- och Ävadsvägarne, eller att underhållet tills vidare på häradets gemensamma kostnad besörjes af en komité. I följd af dessa tre nya vägars tillkomst har ny allmän vägindelning inom Norra Möre härad redan år 1874 påbörjats, men var vid 1875 års slut ännu hvilande med anledning af yppad tvist mellan detta och Handbörds härad rörande skyldigheten för det ena eller andra häradet att underhålla en bro och ett vägstycke vid gränsen mellan båda.

I Södra Möre härad yppades samtidigt med fullbordandet af Kalmar—Ennaboda samt Karlskrona—Vexjö jernvägar flere

frågor, som afsågo att, dels genom anläggning af nya allmänna vägar och dels medelst förut varande by- och socknevägars utläggande till och underhållande såsom häradsvägar, befordra samfärdseln mellan häradets olika delar och närmaste jernvägsstationer; men sedan dessa frågor föranledt undersökningar vid häradsrätten, hvarvid icke något af de framställda förslagen tillvunnit sig bifall af flertalet bland häradets sockneombud, har länsstyrelsen genom särskilda beslut, meddelade år 1874, icke funnit skäl för det då varande att någotdera af dessa vägförslag bifalla, men förklarat sig vilja, efter någon tids vunnit erfarenhet om de häradet genomlöpande jernvägarne inflytande på riktningen af varutransporterna och samfärdseln mellan de olika delarne af sagda härad, bereda häradsboarne tillfälle att samråda och öfverlägga om de förändringar i afseende på den allmänna väghållningsskyldigheten i häradet, som antingen af sådan anledning eller eljest i sammanhang dermed kunde anses behöfliga. Sammanträde för berörda ändamål har sedermera i November månad nästlidet år egt rum inför Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, hvarvid en komité för frågans vidare utredning blifvit tillsatt.

I Ölands Norra Mot har under perioden icke förekommit någon fråga om förändring af de allmänna vägarne, hvaremot i Södra Motet framställningar blifvit gjorda dels om indragning af den häradsväg, som från Resmo kyrka leder till förra färjeplatsen vid Fröbygårda, dels om anläggande af ny häradsväg mellan Mörbylånga köping och närmaste punkt af Ölands vestra landsväg äfvensom mellan sistnämnda ställe och östra landsvägen; men de sålunda ifrågasatta förändringarna, hvilka vid undersökning inför ortens häradsrätt blifvit af de flesta sockneombuden bestridda och af häradsrätten afstyrkta, har länsstyrelsen ej funnit skäl att bifalla.

De allmänna vägarne i länet *underhållas* nästan öfverallt på ett ganska tillfredsställande sätt; och om man undantager några få trakter, som sakna godt väggrus, äro vägarne i detta län mera lättkörda än i de flesta andra orter i riket. Synnerligt goda, jemna och hårda äro sommarvägarne på Öland samt i fastlandets mellersta kusttrakter. På åtskilliga ställen i skogstrakterna hafva vägarne varit besvärade af jäsjord, som vid källossning förorsakat stor svårighet att på dem färdas; men till undanrödjande eller förminskande af denna olägenhet, hvad de allmännast befarna vägarne angår, har länsstyrelsen allt sedan år 1853 egnat mycken omsorg, och det har slutligen lyckats att genom vidtagande af lämpliga åtgärder få dessa vägar i nämnda hänsende betydligt förbättrade. Nästan alla större vägar i länet äro också numera befriade från särdeles svåra backar.

För öfrigt får länsstyrelsen i fråga om länets allmänna Tab. No 8. vägar hänvisa till bilagde tabell No 8, som jemväl upptager summariskt förhållandet med gästgifveri- och skjutsningsväsendet. Denna tabell företer i afseende på *nitallet* af lands-, härads- och socknevägar någon skiljaktighet från den likartade tabell, som åtföljde senaste femårsberättelsen, och hvilken var uppställd utan åtskilnad mellan städerna och landsbygden; men den nu uppgjorda tabellen torde vara tillförlitlig, emedan den grundats på de noggranna uppgifter, som nyligen infordrats för att meddelas den komité, som sistlidet år blifvit i Näder tillsatt i ändamål att utarbета förslag till förändrad lagstiftning om skyldighet att hålla väg på landet.

Hvad *gästgiveriväsendet* angår, må anföras, att i Sevede härad, såsom här ovan nämnts, Ödestorps gästgivarvärdgård indragits och gästgiveri i stället anlagts vid Frödinge, att gästgiveri med skjutsningsentreprenad inrättades i Aspelands härad vid Mållilla jernvägsstation a Nässjö—Oskarshamnbanan, att i Södra Möre härad gästgiveriet vid Börsryd, dock endast för viss tid, flyttats till Nybro köping samt att i köpingen Mörbylånga på Öland inrättats gästgiveri med skjutsentreprenad.

Vid 1875 års slut funnos inom länet i städerna 5 och på landet 98 eller tillhopa 103 gästgivarvärdgårdar. Endast på 44 af dessa var skjutsningen då ställd på entreprenad. På de öfriga hade försöken att införa skjutsningsentreprenad misslyckats, hvartill orsaken förnämligast torde vara att söka i det förhållande, att skjutsningen varit allt för ringa, för att kunna bereda entreprenören någon mot hans förbindelser svarande inkomst, och att, der entreprenad förenats med vilkor om särskildt årligt bidrag af de skjutsningsskyldige, desse på många ställen hellre velat sjelfve fullgöra den sällan påkommande skjutsningen, än att med en årlig kontant utgift köpa sig befrielse derifrån. Erfarenheten har också visat, att skjutsningsentreprenad lättast kunnat åstadkommas på sådana gästgivarvärdgårdar, å hvilka ett jemförelsevis stort antal skjutshästar årligen utgår, emedan skjutsningen derstädes å ena sidan gifver entreprenören en någorlunda jemn och lönande sysselsättning för de hästar han nödgas underhålla och å andra sidan genom sin besvärlighet för skjutslagets hemmansinnehafvare gör desse mera benägna att lemna årligt penningbidrag till entreprenören. Efter år 1875 har antalet af skjutsningsentreprenader i länet likväl betydligt ökat, dels i följd af förhöjd skjutslega och dels måhända äfven genom nedsättning af de antal hästar, som af entreprenörerna måste för skjutsning hvarje dag tillhandahållas.

Vid ingendera af städernas gästgivarvärdgårdar har införd skjutsningsentreprenad varit förenad med utgift för staden till så stort belopp, att dertill kunnat ifrågasättas understöd af det för sådant ändamål beviljade statsanslag. Till skjutslag på landet, hvilka i entreprenadbidrag utbetalt mera, än som motsvarat 16 kronor per hemman och år, hafva deremot beviljats dylikt understöd, nemligen för:

år 1871,	5	skjutslag	med	tillhopa	1,338	kronor	35	öre,
» 1872,	5	»	»	»	1,105	»	59	»
» 1873,	6	»	»	»	918	»	73	»
» 1874,	7	»	»	»	786	»	96	»
» 1875,	11	»	»	»	1,320	»	04	»

Antalet å länets alla gästgivarvärdgårdar till skjutsning utgångna hästar, som under qvinnevanniet 1866—1870 utgjorde enligt dagböckerna 87,436, har under åren 1871—1875 uppgått till 125,837 och således ökat med nära 44 procent. Hästantalet för hvardera periodens sista år utgjorde resp. 15,369 och 23,472, utvisande en tillväxt af circa 53 procent. Såsom orsak till denna högst ansenliga tillökning uppgifves, dels att passageraretrafiken å de länet nu genomlöpande jernvägarne föranledt en långt större skjutsning än förut å de närmast jernvägsstationerna belägna gästgivarvärdgårdarne, hvilka af resande anlitas för att komma till eller ifrån sagda stationer, samt dels att man i senare tider med mera noggrannhet än tillförene öfvervakat införandet i gästgiveridagböckerna af alla resande, som begagnat skjuts, hvarigenom dagböckerna mer fullständigt än förr uppgagit antalet verkligen utgångna skjutshästar. Men den ökade

skjutsningen torde derjemte hafva sin naturliga anledning i en mera liflig och utbredd industriel och merkantil verksamhet, som gjort flere resor än förr behöfliga.

Att antalet i skjuts utgångna hästar likväl på de flesta gästgivarvärdgårdar i länet varit mycket obetydligt, visar sig, då vid granskning af uppgifterna derom för år 1875 befinnes, att detta antal för hela året utgjort på hvardera af:

26	gästgivarvärdgårdar	under	50	hästar
16	d:o	mellan	50	och 100 hästar
23	d:o	»	100	» 200 »
10	d:o	»	200	» 300 »
6	d:o	»	300	» 400 »
7	d:o	»	400	» 500 »
15	d:o	»	500	och deröfver,

hvaraf framgår, att det till skjutsning begagnade hästantalet sagde år vid omkring 60 af länets 103 gästgivarvärdgårdar icke uppgått till hälften af årets dagar och att bland dessa gästgivarvärdgårdar finnas 42, der skjutsning i allmänhet icke förekommit mer än en eller högst två gånger i veckan. Hela det i skjuts utgångna antalet hästar under samma år gifver, om det jemnt fördelas på alla gästgivarvärdgårdarne, i medeltal för städerna 776 och på landsbygden 199 eller för både stad och land 228.

Det af länsstyrelsen den 1 September 1862 utfärdade *reglemente för gästgivarvärdgårdarne* i Kalmar län innehåller i särskilda artiklar hvad på grund af lag och författningar eller särskilda föreskrifter är att iakttaga af de resande, af gästgivarvärd, hållkarl och skjutsande, äfvensom af magistrat eller kronobetjening. På gästgiveridagböckernas titelblad hänvisas till detta reglemente, hvaraf ett tryckt exemplar alltid skall finnas tillgängligt å hvarje gästgivarvärdgård.

Hållskjuts finnes här i länet icke vid någon station inrättad. Men med få undantag har hvarje gästgivarvärdgård på landet sig anslaget ett skjutslag, bestående utom gästgiverihemmanet, af åtskilliga närbelägna reservskjutshemman. I de flesta fall skjutsas med en häst för hvar $\frac{1}{4}$ mantal.

Till följd af Nådiga kungörelsen den 5 December 1873 blef väglängden mellan alla gästgivarvärdgårdarne det nästföljande året bestämd i hela och tiondedels mil. Samtidigt rättades också de felaktigheter, hvilka bemärktes hafva egt rum vid förut gjorda beräkningar i fråga om längden af några skjutshall, som sträckte sig in i annat län.

Postväsendet i länet har under ifrågavarande femårsperiod undergått flere förändringar, af hvilka de betydligaste och mest omfattande föranledts af den år 1873 beslutade indragningen af kronobrefbäringen. På anmodan af Generalpoststyrelsen hade redan tidigt på hösten sagda år vidtagits förberedande åtgärder för att kunna framlägga fullständigt förslag i afseende på de nya postlinier samt anstalter för brefs in- och utlemnande, som erfordrades för att, efter kronobrefbäringens upphörande, på annat ändamålsenligt sätt besörja tjenstebrefs fortskaffande på landet samt dervid tillgodose äfven allmänhetens billiga anspråk på regelmessig och någorlunda snabb befordran af sina postförsändelser. Då de förslag i nämnda hänseende, som från de särskilda fögderien inkommo, befunnos delvis uppgjorda efter olika grunder och icke heller lemnade behöflig ledning för bedömandet, huru postkommunikationerna i det ena fögderiet lämpligast borde sättas i förbindelse med sådana i de angränsande lemnade länsstyrelsen uppdrag åt länets landssekreterare att

dels i Kalmar och dels under resor till de mera aflägsna fögderien inhemta af kronofogdarne och andra personer de närmare upplysningar, som för ändamålet voro nödiga. Deraf för- anleddes nya förslag, hvilka, fastän fögderivis upprättade, dock voro till sina grunder öfverensstämmande och för öfrigt auslutan- de sig det ena till det andra. Vid uppgörandet af dessa förslag, hvilka länsstyrelsen för sin del hufvudsakligen godkände och med fullständigt yttrande insände till Generalpoststyrelsen, hade man tagit hänsyn dels dertill, att då de embets- och tjen- stemän på landet, som dittills haft förmånen att genom krono- brefbäring få sina tjenstebref kostnadsfritt både sig tillsända och afskickade, nu måste i dessa afseenden anlita närmaste post- anstalt, utan rätt till ersättning för den kostnad, som vore för- enad med brevrens afhemtning från eller sändning till postanstalten, billigheten kräfde, att afstånden mellan tjenstekontoren och post- stationerna ej blefve allt för betydliga, samt dels ock till nöd- vändigheten af en sådan utsträckning af postlinierna, som, i saknad af kronobrefbäring, medgäfve postförbindelse åtminstone en gång i veckan mellan kronobetjeningen och landskyrkorna, emedan derförutom svårighet skulle uppstå i afseende, bland annat, å spridningen af de författningar och kungörelser, som måste i kyrkorna uppläsas. I betraktande af dessa omständig- heter jemte det alltjemnt ökade behovet af utvägar för besör- jandet af enskild brevexling, kunde hvarken de förutvarande postanstalterna eller den postbefordran, som emellan dessa dit- tills egt rum, anses vara för ändamålet tillfyllestgörande, hvar- för man föreslog inrättandet af ganska många nya så kallade mindre poststationer, äfvensom öppnandet af flere nya postlinier, af hvilka senare de flesta dock beräknades endast för gångpost. Förslaget blef med obetydliga förändringar bifallet och bringades till verkställighet redan från 1874 års ingång. De nya post- stationerna voro 85, deraf 17 i Tjusts fögderi, 9 i Tunälans och Sevede, 12 i Aspelands och Handbörds, 8 i Norra Möre och Stranda, 12 i Södra Möre, 13 i Ölands Norra Mots och 14 i Ölands Södra Mots fögderi. Mot slutet af år 1874, sedan Näs- sjö—Oskarshamns och Kalmar—Emmaboda jernvägar öppnats för allmän trafik, inrättades dylika mindre poststationer å jern- vägsstationerna, hvaremot en och annan af närbelägna poststa- tioner indrogs. Samma år blefvo fyra af postkontoren i länet, nemligen Borgholm, Gamleby, Mönsterås och Staby förvandlade till postexpeditioner. För öfrigt hänvisas till följande med- delande af härvarande postinspektör:

”Under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, har postväsendet inom länet undergått betydliga förändringar och förbättringar.

Postanstalternas antal, som vid ingången af år 1871 upp- gick till 23, har vid utgången af år 1875 stigit till 117; en följd af denna förändring har blifvit, att medeltalet af hvarje post- anstalts område minskats från 4,39 kvadratmil med 10,200 in- vånare till 0,86 kvadratmil och 2,022 invånare.

Förutom nämnda fasta postanstalter har en angbatsexpedi- tion blifvit öppnad å ångbåten Kalmarsund N:o 2, hvilken flytande expedition har till ändamål att underlätta utväxlingen af postförsändelser vid anlöpande af sådana platser, hvarest icke finnes fast postanstalt.

Det omnämnda ökade antalet postanstalter utgöres af post- stationer, som öppnades år 1874 och förlades i alla delar af länet, hvarest förut saknades postanstalt, allt i hufvudsaklig

afsigt att underlätta utväxlingen af tjensteförsändelser, som post- verket öfvertagit till befordran, efter det att allmänna krono- brefbäringen blifvit indragen.

I förhållande till förestående, har antalet af den å postan- stalterna tjenstgörande personalen ökats från 33 till 130 och de af postverket aflönade breffbärare från 4 till 6; likaledes har postiljonernas antal ökats från 12 till 23, hvartill komma 4 rese- expeditörer och 3:ne postiljoner, hvilka tjenstgöra i postkupéerna å jernvägslinierna Kalmar—Emmaboda och Oskarshamn—Nässjö samt en ångbatsexpeditör å ångbåten Kalmarsund N:o 2.

Vid länets samtliga postkontor och postexpeditioner har postuppbörden för år 1871 uppgått till 79,404 kronor och för år 1875 till 132,735 kronor samt utgifterna år 1871 till 34,655 kronor och år 1875 till 91,398 kronor; till de senare komma postföringskostnaden för år 1871 uppgående till 28,255 kronor och för år 1875 till 57,258 kronor.

För sistnämnda utgifter hafva samtliga poster inom länet blifvit befordrade år 1871 i hvarje vecka 272,9 mil eller för hela året med diligens 8,117 mil och med så kallad kärrpost 19,031 mil. År 1875 befordrades posten i hvarje vecka å en väglängd af 378,2 mil eller under året med diligens 4,096,2 mil, kärrpost 26,777,3 mil och gångpost 1,960,6 mil.

Antalet vanliga postförsändelser utgjorde år 1871 388,657 st. och värdeförsändelser jemte paket 51,353 st. med assu- reradt värdebelopp af 10,313,138 kronor. År 1875 har antalet af förstnämnda försändelser uppgått till 551,518 st. samt värde- försändelser och paket till 83,167 st. med assureradt värde- belopp af 25,813,765 kronor.

Influtna postanvisningsbeloppet utgjorde år 1871 128,296 och 1875 123,109 kronor.

Af tidningar, reqvirerade genom postverket, utgjorde antalet 7,451 exemplar för år 1871 samt för år 1875 13,136 exemplar”.

Elektriska telegrafanstalterna i detta län hafva under åren 1871—1875 ökats med en statsstation i Bergqvara köping i Södra Möre härad, hvarjemte privatstationerna vid jernbruken Ankarsrum och Gunnebo i Södra Tjusts härad öfvergått till statsstationer; och hafva telegrafstationer jemväl öppnats å flere jernvägsstationer vid Nässjö—Oskarshamns och Kalmar—Emma- boda-banorna. Det sammanräknade antalet af både ankomna och afsända telegram har å nedannämnda stationer vid jemfö- relse mellan åren 1870 och 1875, varit följande:

	År 1870.	År 1875.	Tillökning.
Kalmar	13,945.	22,068.	57 proc.
Oskarshamn.....	8,841.	17,021.	92 »
Vestervik.....	9,217.	14,124.	53 »
Borgholm.....	1,717.	3,157.	85 »
Mönsterås.....	1,816.	2,542.	40 »
Gamleby.....	2,102.	2,530.	20 »
Gunnebo.....	—	2,324.	—
Ankarsrum.....	1,648.	2,109.	28 »
Vimmerby.....	1,264.	1,712.	36 »
Bergqvara, öppnad den 1 November 1875.....	—	221.	—
Summa	40,550.	67,808.	67 proc.

hvaraf visar sig, att telegramväxlingen i länet under dessa fem år vunnit en ganska betydlig tillökning.

Jernvägar. *Nässjö—Oskarshamns jernväg* begagnades delvis för godstrafik redan på sommaren år 1874, men blef efter skedd afsynig öppnad den 4 November samma år utefter hela bansträckningen för fullständig både person- och godstrafik. Denna bana sträcker sig från Nässjö station å södra stambanan till Eksjö och derifrån genom Jönköpings samt Aspelands, Handbörds och Stranda härad i Kalmar län till Oskarshamn. Hela längden är 13,9 mil. Banan har 4,83 fots spårvidd samt är belagd med skenor af dels 15 och dels 16,67 α vigt per löpande fot. Stationerna inom detta län äro 11, nemligen Lönnberga, Hultsfred, Målilla, Mörlunda, Ryningsnäs, Lillsjödalen, Berga, Bohult, Möckerhult (anhaltsstation), Forshult och Oskarshamn. Denna jernväg, som bygts af engelska entreprenörer, men eges af ett aktiebolag med styrelse i Oskarshamn, uppgifves hafva kostat tillhoppa omkring 10,910,000 kronor eller 784,904 kronor per mil. Till anskaffande af denna byggnadskostnad hafva tecknats vanliga aktier till belopp af 2,719,900 kronor, preferensaktier för 3,499,200 kronor och utfärdats räntebärande obligationer till nominelt belopp af 3,240,000 kronor, hvarjemte bolaget erhållit ett statsunderstöd af en million kronor. Dessa inkomster hafva dock varit otillräckliga till hela anläggningskostnaden, hvarför bolaget, hvars fleste och betydligaste delägare äro engelsmän, måst upplåna medel till bristens fyllande. Inkomsterna per dag och banmil hafva uppgått i brutto år 1874 till 56,26 och år 1875 till 84,64 kronor, men hafva dessa år icke till fullo betäckt löpande utgifter. Trafiken synes dock vara i tilltagande.

Kalmar—Emmaboda jernväg, hvars anläggande i senaste femårsberättelsen omförmdes såsom föremål för ifriga bemödanden, har omsider kommit till stånd, ehuru icke på det sätt man förut hade tänkt sig eller genom bildandet af ett för jernvägsbyggnad mellan de tre städerna Karlskrona, Vexjö och Kalmar gemensamt bolag. Den gemensamhet i intressen, som förut förenat de tre orter, inom hvilka man ifrat för en dylik jernvägskombination, splittrades derigenom, att ett betydligt understöd af statsmedel vid 1871 års riksdag beviljades för anläggning af jernväg särskildt mellan Karlskrona och Vexjö, för hvilket ändamål snart bildades ett bolag, som derjemte erhöll en del af de vid samma riksdag till enskilda jernvägars anläggande beviljade länemedel. Kalmarorten stod således i fråga om jernvägsbyggnad isolerad och en tillfredsställande lösning af denna för orten angelägna fråga, hvars vikt ökades genom jernvägsanläggningarna till de båda grannstäderna, Oskarshamn och Karlskrona, blef äfven försvärad genom nödvändigheten, att gifva den blifvande jernvägen från Kalmar, enär den skulle sammanbindas med Karlskrona—Vexjöbanan, samma spårvidd, eller 4,83 fot, som för sistnämnda bana utgjorde vilkoret för det omförmda statsanslagets erhållande. Emellertid lät en på förberedande sammanträden vald interimsstyrelse uppgöra kostnadsförslag för anläggning af bredspårig bana från Kalmar öfver Nybro köping till en i närheten af Emmaboda bestämd station på Karlskrona—Vexjöbanan, samt bemödade sig att till företagets utförande vinna aktieteckning af Kalmar stad, landskommuner och enskilde personer. Det uppgjorda kostnadsförslaget upptog efter skedd omarbetning ett slutbelopp af 2,021,809 kr. I Maj månad 1872 hölls i Kalmar allmänt sammanträde med aktietecknarne, hvilka dervid konstituerade sig till ett bolag och beslöto jernvägens anläggande, så vida dels genom fortsatt aktie-

teckning och dels genom län erforderliga medel dertill kunde anskaffas. Begge dessa vilkor lyckades det att uppfylla så till vida, att aktieteckningen uppbringades till 956,600 kronor och att ett amorteringslån erhöles till nominelt belopp af 1,650,000 kronor, hvarå kapitalrabatten dock utgjorde 222,750 kronor. Aktierna, fördelade i två serier, hade blifvit tecknade af Kalmar stad för 670,000 kronor, af Kalmar sparbank för 15,000, af landskommuner för 53,900 och af enskilde personer för 217,700 kronor. Sedan Nådige koncession den 5 Juli meddelats samt bolagsordning samtidigt blifvit fastställd för "Kalmar nya jernvägsaktiebolag", tog arbetet den 16 September 1872 sin början och bedrefs med den skyndsamhet, att banan redan på sommaren 1874 vid då skedd afsynig blef för både person- och godstrafik godkänd, hvarefter den 8 Augusti sistnämnda år Eders Kungl. Maj:t täcktes i egen hög person och åtföljd af Hennes Maj:t Drottningen inviga denna jernväg och förklara densamma för allmän trafik öppnad. Banans längd utgör 5,3 mil, spårvidden 4,83 fot, skenvigten 14,5 α per löpande fot. Lutningarna öfverstiga i allmänhet icke 1:100, men uppgå på ett par ställen till 1:80 och 1:70. Bansträckningen är ovanligt rak och af de få kurvor, som förekomma, har ingen mindre radie än 1,500 fot. Ballastens höjd öfver balansplanet är 1,5 fot och dess bredd i krönet 10 fot. Utom hufvudstationen i Kalmar och den för Karlskrona—Vexjöbanan och Kalmarbanan gemensamma stationen vid Emmaboda äro fullständiga stationer inrättade vid Smedby i Dörby socken, Trekanten i Ljungby socken samt Nybro och Örsjö i Madesjö socken, hvarjemte finnas hållstationer vid Törnby mellan Kalmar och Smedby, Börsryd mellan Trekanten och Nybro samt Björstorp och Lindås mellan Örsjö och Emmaboda. Anläggningskostnaden, hvaruti inberäknats kapitalrabatt å lånet och räntor under byggnadstiden, motsvarade per banmil vid 1874 års slut 501,384 och vid samma tid nästföljande år 529,642 kronor. Bruttoinkomsterna uppgingo under år 1874 till 32,112 kronor och under år 1875 till 35,375 kronor allt per banmil.

Nybro—Säfsjöströms jernväg. Sedan plan och kostnadsförslag uppgjorts för en jernväg, hvilken med samma spårvidd och byggnadssätt, som å Kalmar—Emmabodabanan tillämpats, skulle från Nybro station å sistnämnda bana sträcka sig i nordvästlig riktning genom norra delen af Madesjö socken i Kalmar län samt förbi Orrefors jernbruk i Helleberga socken af Kronobergs län till Säfsjöströms jernbruk, beläget vid sjön Alstern i Lenhofda socken af samma län; så och efter det Nådige koncession för en sådan jernvägs anläggning den 16 Oktober 1874 vunnits samt ett aktiebolag för ändamålet bildats och kontrakt om erforderligt lån afslutat, påbörjades byggnadsarbetet i slutet af samma månad och hade vid utgången af år 1875 hunnit så nära sin fullbordning, att hela företaget kunde på hösten år 1876 såsom färdigt afsynas. Enligt kostnadsförslaget uppgick hela anläggningskostnaden till 1,900,000 kronor, hvartill medel bereds dels genom aktieteckning till belopp af 809,000 kronor och dels medelst ett amorteringslån å 1,500,000 kronor. Banans längd från Nybro till Säfsjöström utgör 4 mil 628 fot. Utom den för begge banorna gemensamma stationen vid Nybro, har Nybro—Säfsjöströmsbanan stationer vid Orrefors, Målerås och Säfsjöström, hvarförutan en anhalts- eller hållstation skall inrättas vid Brånahults gästgifvaregård mellan Nybro och Orrefors stationer. Denna jernväg är ämnad att med hafskusten förena Kronobergs läns nordöstra skogstrakter, hvarifrån afståndet till

Nybro ansågs vara alltför stort för att kunna med önskvärd fördel till Nybro jernvägsstation på vanliga vägen nedförslå nämnde traktens anseliga tillverkning af skogs- och brukseffekter. Kalmar stad, som länge räknat sagde del af Kronobergs län till sitt handelsområde, har ansett denna jernvägsförbindelse så viktig och angelägen ej mindre för vidmagthållandet och utvecklandet af stadens handelsrörelse, än äfven för befordrandet af ökad trafik å Kalmar—Emmabodabanan, att staden i företaget ingått såsom aktieegare för ett belopp af 300,000 kronor.

Under nu ifrågavarande period har derjemte påbörjats anläggning af bredspårig jernväg från Hultfreds station å Nässjö—Oskarshamnsbanan förbi Storebro jernbruk till Vimmerby stad. Denna jernväg af nära 2 mils längd är beräknad att kosta 687,000 kronor.

Följande tillämnade jernvägsanläggningar i Kalmar län hafva dessutom under perioden 1871—1875 varit föremål för ifriga bemödanden, utan att de under samma tid kunnat bringas till utförande:

1:o. En jernväg ämnad att från lämplig punkt på statens östra stambana dragas söder ut förbi Åtvidabergs och Öfverums bruk till Gamleby köping och Vestervik. Enligt första planen, uppgjord år 1869 af kaptenen m. m. J. M. Ekströmer, skulle banan med 3,6 fots spårvidd och beräknad att kosta 2,431,735 kronor, utgå från Linghems station på stambanan samt öfver Åtvidaberg och Öfverum framlöpa till Gamleby köping, 8,11 mil, hvilken jernvägsanläggning, dock med nödig ansedd utsträckning till Vestervik, förordades af den sagda år tillsatta komité, som hade att yttra sig öfver sådana tillämnade privata jernvägsföretag, hvar till understöd af statsmedel önskades. Emellertid och sedan det icke lyckats att för nämnda jernväg erhålla någon andel af det utaf 1871 års riksdag till läneunderstöd åt privata jernvägsföretag beviljade anslag, blef planen så tillvida förändrad, att banans ändpunkter skulle blifva Linköping och Vestervik, med en längd af 10,61 mil, samt spårvidden ökas till 4,83 fot. Ett för astadkommande af sådan jernväg bildadt bolag uppgjorde om företagens utförande aftal med engelska entreprenörer, hvilket aftal dock, i anseende till desses oförmåga att fullgöra betingade villkor, ej kom till verkställighet. Under tiden hade anledning yppats till antagande, att ett i Östergötland bildadt bolag skulle komma att anlägga jernväg mellan Norsholms station å stambanan och den till Åtvidabergs bruk hörande Bersbo koppargrufva, hvilken redan är genom en af Åtvidabergs egare anlagd smalspårig jernväg om 0,9 mils längd förenad med sjelfva bruket. Deraf föranleddes förändring i planen för Vesterviksbanan, som, efter inköp af Åtvidabergs—Bersbobanan skulle, med spårvidd af endast 3 fot, sträcka sig från Bersbo öfver Åtvidaberg, Öfverum och Gamleby till Vesterviks stad, en sträcka af 8,26 mil. För anläggning af denna jernväg, hvilken enligt uppgjord plan skulle, med inberäkning af inköpssumman för Åtvidaberg—Bersbobanan och utläggandet af ett sidospår till den i närheten af Eds bruk belägna Storsjön, komma att kosta 3,600,000 kr., lyckades man att af Vesterviks stad, landskommuner och enskilda personer få en aktieteckning motsvarande en tredjedel af beräknade kostnadssumman; och det samedelst bildade bolaget erhöi den 31 December 1875 Nådiga koncession för denna jernvägs byggande och trafikerande. Huruledes de förberedande åtgärderna för detta vigtiga företag sedermera fortgått och ledt till det resultat, att förslaget bringande till verkställighet nu-

mera kan anses vara en afgjord sak, faller icke inom området för denna underdåniga berättelse.

2:o. För anläggning af en jernväg från Norrköping genom Söderköping förbi Nartorps grufvor och Eds bruk till Gamleby och Vestervik samt derifrån förbi Verkebäcks lastageplats och Ankarsrums bruk till Hultfreds station å Nässjö—Oskarshamnsbanan, fingo bruksidkarne C. Ekman och G. de Maré redan år 1873 Nådiga koncession; men förslaget att bygga jernväg å hela denna sträckning har likväl sedermera undergått sådan förändring, att den tillämnade banan skulle hafva till ändpunkter å ena sidan Hultfreds station och å andra sidan den punkt vid lägenheten Jenny, $\frac{3}{10}$ mil från Vestervik, der Vestervik—Åtvidaberg—Bersbobanan anträffas. Vid slutet af år 1875 hade äfven detta tillämnade jernvägsföretag vunnit betydlig aktieteckning af Vesterviks stad, flere landskommuner och enskilda personer; och arbetet kommer redan denna vår att taga sin början.

3:o. För anläggande af en sammanbindningsbana mellan Lillsjödals station å Nässjö—Oskarshamns jernväg och Säfsjöströms station å Nybro—Säfsjöströmsbanan, har på föranstaltande af flere personer i Oskarshamn och Handbörds härad plan och förslag år 1874 uppgjorts af en engelsk ingenjör, enligt hvilket förslag banan, 4 mil 21,000 fot lang och med 4,83 fots spårvidd, skulle komma att i sin helhet kosta 3,500,000 kronor. Nådiga koncession till denna jernvägsanläggning söktes i underdånighet af intressenterne i slutet af nyssnämnda år; men sedan Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framställt åtskilliga anmärkningar mot planen i tekniskt hänseende, samt länsstyrelsen, efter att hafva på nådiga befallning hört invanarne i de trakter, som jernvägen var ämnad att genomgå, i afgifvet underdånigt utlåtande den 6 November 1875, under då för handen varande omständigheter och innan förslaget blifvit i erforderliga delar af svensk ingenjör omarbetadt samt åtföljdt af fullständiga upplysningar i afseende på banans mest ändamålsenliga sträckning, ansett sig icke kunna tillstyrka den Nådiga koncessionen; så var denna fråga vid utgången af qvinnevannet 1871—1875 ännu hvilande. Huru den sedermera blifvit ånyo väckt, tillhör icke den underdåniga berättelse, som nu afgifves.

4:o. För anläggande af en smalspårig jernväg mellan Gamleby köping och sjön Åsunden i Östergötland uppgjordes år 1875 plan och förslag upptagande en kostnad af 1,790,392 kr. för en banlängd af 3 mil och 10,000 fot. Denna bana skulle vid Gamleby sättas i förbindelse med den här ofvan under 1:o omnämnda och i närheten af Hycklinge kyrka ledas till hamn vid Åsunden, hvilken sjö står i förening med Kinda kanal. Först efter nu ifrågavarande periods slut har koncession till detta jernvägsföretag vunnits.

B) Sjökommunikationer. Samfärdseln mellan Kalmar, Öland och åtskilliga på fasta landets kust norr och söder om Kalmar belägna hamnar besörjes fortfarande, under de arstider, då seglation är möjlig, af det i senaste femårsberättelsen omnämnda bolaget "Kalmar Sund" medelst små och grundgående ångbåtar, som dock äro temligen lastdryga, samt ega tillräcklig styfhet och maskinkraft för att kunna framgå genom ganska hög sjö. Dessa ändamålsenligt inrättade och med till största delen öfverbyggda däck försedda ångbåtar hafva nästan alldeles undanträngt de öländska färjebåtarna, som numera endast på ett eller annat ställe äro i bruk. Äfven mellan Oskarshamn och vissa hamnar i norra delen af Öland har ångbatstrafik blifvit börjad.

Den mera vidsträckta samfärdseln sjöledes mellan Kalmar läns hamnar å ena samt andra in- och utländska orter å andra sidan underhålles fortfarande af ganska många större och mindre ångfartyg. Bland sådana, som år 1875 varit i verksamhet och under regelmässiga turer anlöpt hamnar i detta län, må nämnas:

För kombinerad utrikes och inrikes trafik:

Ångfartygens namn.	Resornas ändpunkter.	Besökta städer och hamnar här i länet.
Svithiod.....	Stockholm, Lybeck.....	Kalmar.
Gauthiod.....	d:o d:o.....	d:o
Bore.....	d:o d:o.....	d:o
Orion.....	d:o Köpenhamn.	Kalmar, Oskarshamn, Vestervik.
Nore.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Transit N:o 1.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Transit N:o 2.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Transit N:o 3.....	d:o Lybeck.....	d:o d:o d:o
Arla.....	Hernösand, Köpenhamn.	Kalmar.
Lennart Torstensson	Stockholm, Lybeck.....	d:o

För uteslutande inrikes trafik:

Södra Sverige.....	Stockholm, Göteborg.....	Kalmar, Oskarshamn, Vestervik.
Skandia.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Konung Oskar.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Drottning Sofia.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Dana.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Chapman.....	d:o d:o.....	d:o d:o d:o
Östern.....	Norrköping, Karlshamn.	d:o d:o d:o, Borgholm, Mönsterås.
Södern.....	Norrköping, Kalmar.....	Kalmar, Oskarshamn, Vestervik, Borgholm, Mönsterås.
Visby.....	Stockh., Visby, Kalmar.	Kalmar o. Borgholm.
Tjust.....	d:o Gamleby.....	Vestervik, Gamleby.
Gamleby.....	d:o d:o.....	d:o d:o
Oskarshamn.....	Oskarshamn, Visby.....	Oskarshamn, Borgholm, Sandviken.

För trafiken mellan Vestervik och vissa hamnar i den derutanför belägna skärgård hafva dessutom tre mindre ångfartyg varit sysselsatta.

De arbeten af någon betydenhet, som under nu ifrågava:ande fem år blifvit företagna i ändamål att utvidga eller förbättra de allmänna hamnarne i länet, uppgifvas hafva varit följande:

I Kalmar: Uppbyggandet af en dyrbar stenka: kring skeppsbroplanen, den till brädgårdar ämnade så kallade ballastholmens utvidgning och förseende med ändamålsenlig kajbyggnad i utkanterna, betydliga muddringsarbeten och undanrödjande till någon del af det i inre hamnen belägna så kallade "Fingrundet", hvarjemte strandplatsen utanför jernvägsstationen blifvit genom utfyllnad förstörad och åt sjösidan kringgårdad med lastkajer, äfvensom derifrån utfylts en väg och anlagts en bro, beräknad för både vanlig körbara och jernvägsspår till brädgårdarne på

ballastholmen. Dessa arbeten hafva i väsentlig mån förbättrat Kalmar hamn samt betydligt ökat utrymmet för dervarande sjötrafik. Hamnkassan har haft, i kronor och öre:

År 1871.....	Inkomster	32,104,15.	Utgifter	30,939,58.
» 1872.....	»	32,417,59.	»	28,394,93.
» 1873.....	»	39,565,29.	»	28,193,97.
» 1874.....	»	40,702,81.	»	35,663,15.
» 1875.....	»	38,979,58.	»	87,203,67.

Summa för alla åren Inkomster 183,769,42. Utgifter 210,395,39.

I Vestervik: Den så kallade Gränsö kanal, som med Vesterviks yttre hamn sammanbinder hafsviken Gudingen, har under åren 1873 och 1874 blifvit till både bredd och djup betydligt utvidgad samt försedd med en rullbro af jern. Till detta företag, som kostat 27,600 kronor, har staden fått anslag af statsmedel till belopp af 11,000 kronor. Strandplatserna vid stadens båthamnar hafva blifvit planerade och stensatta. För öfrigt hafva å hamn- och brobyggnader utförts hvarjehanda reparationsarbeten. Hamnkassan har haft följande inkomster och utgifter, varande i de förra nyssnämnda statsanslag inberäknadt:

År 1871.....	Inkomst	7,104,11.	Utgift	2,537,69.
» 1872.....	»	9,291,15.	»	5,424,13.
» 1873.....	»	15,330,22.	»	24,116,81.
» 1874.....	»	15,184,81.	»	11,021,00.
» 1875.....	»	10,251,25.	»	4,449,96.

eller för alla 5 åren Inkomst 57,161,54. Utgift 47,549,59, och egde hamnkassan vid 1875 års slut en behållning af 12,602 kronor 57 öre förutom fastigheter och inventarier till bokfördt värde af 1,050 kronor.

I Oskarshamn: Det under nästföregående period påbörjade arbetet med utvidgning och förlängning af skeppsbron har fullbordats och ett nytt så kalladt fisktorg planerats. Förberedande åtgärder hafva vidtagits i och för en omfattande förbättring af hamnen och dertill hörande byggnader, men detta företag har af brist på erforderliga medel ännu icke kommit till utförande. Hamnkassan har:

år 1871 haft i inkomst....	kr.	6,855,57,	utgifvit	kr.	13,260,79.
» 1872 » »	»	10,526,56,	»	»	7,626,71.
» 1873 » »	»	13,458,68,	»	»	8,426,13.
» 1874 » »	»	16,042,72,	»	»	10,460,62.
» 1875 » »	»	14,369,45,	»	»	5,448,35.

eller för alla åren i inkomst kr. 61,252,98, utgifvit kr. 45,222,60.

I Borgholm: Hamnen har genom muddring blifvit utvidgad. Genom en den 9 Februari 1874 inträffad orkan med högt uppdrifvet vattenstånd led hamnen mycken skada, som dock sedermera reparerats. Derjemte hafva hamnarmarne blifvit ytterligare förstärkte. Hamnkassan har haft följande:

År 1871 inkomster....	kr.	5,989,16,	utgifter	kr.	5,132,43.
» 1872 » »	»	5,592,42,	»	»	3,542,43.
» 1873 » »	»	5,380,01,	»	»	4,464,47.
» 1874 » »	»	5,324,46,	»	»	5,186,72.
» 1875 » »	»	5,098,44,	»	»	4,536,81.

Summa för alla 5 åren kr. 27,384,49, utgifter kr. 22,862,86.

I Mönsterås: Den från yttre hamnen eller redan in till köpingen ledande segelrännan har genom årlig muddring hållits vid magt. För ett mera ändamålsenligt bedrivande af detta nödvändiga arbete samt för att kunna utvidga och fördjupa

rännan, har köpingen mot slutet af perioden förskaffat sig ett ångmudderverk med erforderliga pråmar. Derjemte har för köpingens räkning vid hamnen uppförts ett nytt packhus, inredt äfven till hamnkontor. Hamnkassans inkomster och utgifter hafva varit följande:

År 1871	inkomster kronor	4,026,72,	utgifter kronor	3,253,81.
» 1872	»	»	»	»
» 1873	»	»	»	»
» 1874	»	»	»	»
» 1875	»	»	»	»

Summa för alla åren 17,576,48, utgifter kronor 28,889,55.

Den nya hamnen vid *Sandviken* i Persnäs socken på nord-vestra kusten af Öland omförmäldes i nästföregående femårsberättelse såsom varande under anläggning med understöd af dertill beviljad statsanslag till belopp af 18,000 r:dr. Denna hamn var i det närmaste färdig och redan anmäld till afsyning, då den 9 Februari 1874 genom en orkanlik storm, förenad med våldsam sjögång, hamnarmarne till betydlig del förstördes. Skadans afhjelpande och hamnens återförsättande i fullgodt skick uppskattades vid skedd undersökning till 9,450 kronor. Då det förra af Persnäs kommun utförda hamnarbetet befunnits i verkligheten uppgå till långt större kostnad än som i ursprungliga förslaget var beräknadt, tvekade kommunen att underkasta sig de nya utgifter, som den förstörda anläggningens iståndsättande skulle medföra, men sedan på länsstyrelsens underdåniga framställning Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 28 Aug. 1874 till detta ändamål beviljat ett ytterligare anslag af 6,300 kronor utan återbetalningsskyldighet, åtog sig nämnde kommun att ånyo sätta hamnen i stånd. Detta arbete har sedermera blifvit utfördt men med vida större utgift för kommunen, än som beräknats.

Till följd af föreskriften i Nådiga brefvet den 4 Februari 1870 och med iakttagande af deruti stadgade förändrade grunder upprättades år 1871 förslag till nya *hamntaxor* för städerna Kalmar, Vestervik, Oskarshamn och Borgholm, köpingarne Gamleby, Figeholm, Mönsterås och Mörbylånga, samt landthamnarne Solstadström och Kärrsvik i Tunaläns härad, Ekenäs och Djursvik i Södra Möre härad samt Röhälla, Färjestaden, Gåsesten och Grönhögen på Öland. Med åtskilliga ändringar blefvo nämnda förslag i Näder fastställda och de nya hamntaxorna utfärdades för att tjena till efterrättelse intill slutet af år 1876. De i dessa taxor bestämda hamnavgifter för fartyg voro beräknade efter dräktighet i nya läster, men jemlikt Nådiga kungörelsen den 16 Oktober 1874 verkställdes vid hvarje med taxa försedd hamn en reduktion efter tons-beräkning.

Den stapelstäderna tillerkända *tolagsersättning* har utgjort för:

År.	Kalmar.	Vestervik.	Oskarshamn.
1871	kronor 5,681,27.	1,581,60.	1,514,43.
1872	» 5,661,96.	1,419,47.	1,273,95.
1873	» 6,517,89.	1,624,52.	1,629,10.
1874	» 6,627,60.	1,739,52.	1,504,43.
1875	» 6,163,89.	1,650,39.	1,026,60.

S:a för alla åren kronor 30,652,61. 8,015,50. 6,948,51.
eller i medeltal pr år kronor 6,130,52. 1,603,10. 1,389,70.

I afseende på *fyr- och båkanstalterna* samt *lotsväsendet* meddelas följande:

Inom *Vesterviks* lotsfördelning finnes ingen fast fyr och icke heller något fyrfartyg; hvaremot vid de till denna fördelning hörande skär och segelleder äro uppförda och af staten underhållna 3 båkar, hvaribland märkes Spårö båk vid inloppet till Vestervik, 9 stångmärken och 8 kummel. Af dessa anstalter hafva följande blifvit inrättade under nu ifrågavarande tiderymd, nemligen Stora Kläppens känningsbåk vid Stedsholmens lotsplats, Gränsö Klantbådens och Tanskärs stångmärken jemte Bussans kummel inom Idösunds lotsområde, samt Förö kummel utanför Öro lotsstation. Fördelningen har 7 lotsstationer nemligen Torrö, Stedsholmen, Idösund, Vestervik, Öro, Strupö och Kråkelund. — Personalen utgöres utom fördelningschefen af 2 lotsåldermän, 16 kronolotsar med högre och 14 dito med lägre lön, 6 lotslärlingar med och 9 dito utan styrsedel, eller tillhopa 47 man. Summan af influtna lotsavgifter har utgjort:

År 1871 kronor	14,266,29.	} För alla fem åren 70,519 kronor 52 öre eller i medeltal årligen 14,103 kronor 90 öre.
» 1872 »	14,736,07.	
» 1873 »	14,709,65.	
» 1874 »	13,658,53.	
» 1875 »	13,148,98.	

Inom *Kalmar* lotsfördelning finnas följande fasta fyrar:

Ölands norra fyr vid öns norra udde.

» södra » » » södra »

» östra » » Kapellshamn, tänd första gången den 1 November 1872.

Ispeudds fyr på Ölands vestra kust.

Borgholms » vid Borgholms stad.

Furöns » å Furön utanför Oskarshamn, tänd första gången den 28 September 1874.

Dämmans » i Kalmar sund utanför Mönsterås socken, tänd första gången den 20 September 1873.

Grimskärs » utanför Kalmar stad.

Hvarförutom underhålles ett fyrfartyg, stationerad vid Utgrundet i södra delen af Kalmar sund. Af de fasta fyrarne äro de vid Kapelludden, på Furön och vid Dämman nybyggda samt hafva under åren 1872 och 1874 blifvit fullbordade. Sistnämnda fyr är med betydlig kostnad uppförd på undervattensgrundet Dämman och till sitt skydd omgifven af vågbrytare. För öfrigt finnas inom fördelningens område uppförda 6 stångmärken och 17 stenkummel, hvarjemte vid några segelleder finnas större växande trån, hvilka blifvit såsom sjömärken fridlysta. Lotsstationerna äro 13, nämligen Figeholm, Oskarshamn, Påskallavik, Vällö, Mönsterås, Timmernabben, Pataholm, Skäggenäs, Kalmar, Botorp, Bergqvara, Borgholm och Kåreholm, de två sistnämnda på Öland. Lotsfördelningschefen oberäknad, utgöres lots- och fyrapersonalen af 2 lotsåldermän, 38 lotsar, 6 lotslärlingar, 8 fyrmästare, 10 fyrvaktare, 8 fyrbiträden och en å fyrfartyget anställd kock, tillsammans 73 personer. Influtna lotspenningar hafva utgjort:

År 1871 kronor	24,763,53.	} För alla fem åren tillhopa 146,401 kr. 43 öre eller pr medium årligen 29,280 kronor 29 öre.
» 1872 »	26,013,55.	
» 1873 »	30,751,14.	
» 1874 »	33,745,64.	
» 1875 »	31,127,57.	

C) *Sjöfart och handel*. Vid jemförelse mellan bifogade Tab. N:o 9 a tab. N:o 9 a och den motsvarande vid förra femårsberättelsen befinnes, att antalet *segelfartyg* i hela länet, som år 1870 ut-

gjorde 290, hade år 1875 ökat till 350 och deras sammanräknade dräktighet från 7,929 nyläster (lika med 24,897 registertons) stigit till 30,317 registertons, att *ångfartygen*, som år 1870 voro 10, mätande 85 nyläster = 383 registertons och försedda med maskiner om tillhoppa 182 hästkrafter, år 1875 utgjorde 18 om tillsammans 2,442 tons och med 517 hästkrafter samt att länets fartyg af begge slagen tillhoppa ökat sitt antal från 300 till 368 och sin dräktighet från 25,280 till 32,759 registertons, en tillväxt, som för en tid af blott fem år icke är obetydlig.

Af de länets tillhörande segel- och ångfartyg, som år 1875 voro i verksamhet, sysselsattes för utrikes sjöfart 226 stycken om tillsammans 27,795 registertons. Hela rikets till sådan sjöfart då använda handelsflotta utgjordes af 1,919 fartyg med en sammanräknad dräktighet af 414,847 tons. Kalmar län tog således del i Sveriges utrikes sjöfart, hvad fartygsantalet angår, med 11,77 och beträffande dräktigheten med 6,7 procent. Af de 2,438 stycken fartyg om tillhoppa 111,992 tons dräktighet, som då besörjde rikets inrikes sjöfart, egde detta län 142 stycken med en sammanräknad dräktighet af 4,964 tons, motsvarande respektive 5,82 och 4,43 procent. Här af visar sig, att detta läns sjöfart är proportionsvis mera riktad på utlandet än på den inrikes segeltonen.

Att länets utrikes sjöfartsrörelse icke är obetydlig ses af bilagde tab. Litt. E, upptagande antalet och dräktigheten af de svenska och främmande fartyg, som år 1875 *in- och utklarerats vid de särskilda tullkammarna*. Alla i hela riket från utländska hamnar inklarerade fartyg hade sagda år en sammanräknad dräktighet af 2,639,785 tons, hvaraf 108,907 tons eller 4,13 procent till detta län. De från hela riket till utlandet utklarerade fartygen mätte tillhoppa 2,640,064 tons, deraf de från Kalmar län afgångna representerade 4,40 procent med 115,671 tons.

Största delen af länets fartyg är byggd å ortens egna *skeppsvarf*. — Utom i städerna Kalmar, Vestervik och Oskarshamn finnas sådana vid köpingar och landthamnar till ett antal af 11.

De betydligaste af dessa äro de vid Värnanäs och Kolboda i Södra Möre samt Timmernabben i Stranda härad. Vid skeppsvarfven å landet hafva under perioden bygts tillsammans 41 för utrikes sjöfart beräknade fartyg, af hvilka flere för utländsk räkning.

Enligt den åberopade tabellen voro år 1875 å länets handelsflotta sysselsatte 376 *fartygsbefälhafvare* eller skeppare samt 2,103 *styrmän, sjömän, maskinister och eldare*. I åtskilliga trakter af länet, såsom de flesta socknarna på Öland och vissa strandsocknar på fasta landet, egnar sig en stor del af den manliga ungdomen företrädesvis åt sjömansyrket; men ganska många af dem, som valt detta yrke, kvarblifva icke i tjänst på hemortens fartyg, utan söka anställning på utländska. Vid bevaringsmönstringarna i nämnda trakter befinnes ofta en stor mängd af de till mönstring uppropade ynglingarne vara borta, idkande, såsom det uppgifves, sjöfart utrikes, i de flesta fall utan inskrifning å något af sjömanshusen här i länet. Ej sällan förgå flere år, innan sålunda bortfarne sjömän återkomma till hemorten, der de under tiden år från år ökat balanserna i mönstringsrullorna. Att antalet af utomlands vistande sjömän från detta län måtte vara rätt betydligt, visar sig också deraf, att årligen från Kommerskollegium ankomma till länsstyrelsen ganska många skrivelser, innefattande underrättelse om här hemmehörande i utländsk sjötjänst aflidne sjömän. Af dessa hafva de fleste efterlemnade besparingar till icke ringa belopp. På Öland finnes mången hemmansegare, som genom flerårig sjötjänst samlat medel till inköp af sin fastighet.

Under de fem år, som denna berättelse omfattar, hafva vid länets kuster tillhoppa 61 större fartyg *strandat*, de flesta med den påföljd, att de blifvit vrak. Af dessa fartyg hafva dock endast 10 varit svenska. Uppgifterna antyda, att blott två menniskor vid dessa skeppsbrott tillsatt lifvet. Den ojemförligt största delen af strandningarna har timat på östra kusten af Öland.

Tab. Litt. E. Uppgift å antalet och dräktigheten af de fartyg, som under hvartera af åren 1871—1875 från eller till utrikes orter blifvit in- och utklarerade vid tullkammarna i Kalmar län.

År.	Kalmar tullkammare.						Vesterviks tullkammare.						Oskarhamns tullkammare.						Hela länet.					
	Svenska.		Främmande.		Summa.		Svenska.		Främmande.		Summa.		Svenska.		Främmande.		Summa.		Svenska.		Främmande.		Summa.	
	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.	An-tal.	Tons.
Inklarerade.																								
1871...	651	53,135	108	8,682	759	61,817	112	13,238	76	14,642	188	27,880	84	8,739	29	2,945	113	11,684	847	75,112	213	26,269	1,060	101,381
1872...	684	57,275	103	10,170	787	67,445	90	10,714	77	16,364	167	27,078	76	8,842	24	2,329	100	11,171	850	76,831	204	28,863	1,054	105,694
1873...	677	62,220	124	13,316	801	75,536	116	16,288	56	13,070	172	29,358	112	12,219	43	5,567	155	17,786	905	90,727	223	31,953	1,128	122,680
1874...	753	69,826	126	11,278	879	81,104	78	12,076	46	8,975	124	21,051	149	15,907	31	6,400	180	22,307	980	97,809	203	26,653	1,183	124,462
1875...	615	53,274	112	9,085	727	62,359	68	9,168	60	12,491	128	21,659	238	21,992	25	2,897	263	24,889	921	84,434	197	24,473	1,118	108,907
Utklarerade.																								
1871...	444	34,860	69	5,234	513	40,094	143	15,395	61	10,780	204	26,175	252	23,233	40	3,331	292	26,564	839	73,488	170	19,345	1,009	92,833
1872...	538	42,084	88	6,970	626	49,054	139	15,632	59	11,275	198	26,907	210	20,414	37	3,913	247	24,327	887	78,130	184	22,158	1,071	100,288
1873...	568	50,794	114	12,424	682	63,218	164	21,665	50	10,834	214	32,499	239	26,399	49	7,182	288	33,581	971	98,858	213	30,440	1,184	129,298
1874...	672	54,807	120	10,131	792	64,938	144	19,381	51	8,340	195	27,721	251	29,298	42	7,823	293	37,121	1,067	103,486	213	26,294	1,280	129,780
1875...	529	41,594	115	9,683	644	51,277	128	14,749	50	8,660	178	23,409	396	37,385	34	3,600	430	40,985	1,053	93,728	199	21,943	1,252	115,671

Tab. N:o 9 b. I fråga om antalet för år 1875 af här i länet bosatte personer, af olika kön, som *idka handel*, samt deras betjening och bevilningsbelopp, återopas bifogade tab. N:o 9 b. Bland de handlande i Oskarshamn hafva tre och bland de i Vimmerby en varit utländingar, hvilka, efter erhållen Nådigh tillåtelse att här i riket tills vidare vistas, fått författningsenligt tillstånd att idka handel. Alla fyra desse voro mosaiske trosbekännare från ryska Polen.

Jemfördt med de uppgifter, som meddelats för år 1870, har antalet handelsidkare af båda könen i hela länet ökat sig från 517 till 801 eller med 55 procent. Till denna tillökning har landsbygden bidragit i större proportion än städerna och köpingarna. De handlandes sammanräknade bevilning efter andra artikeln har stigit från 6,852 till 9,723 kronor eller med 42 procent.

Städernas handelsrörelse anses hafva under ifrågavarande period och i synnerhet under de tre första åren deraf bedrivits med större fördel än under de föregående åren. Högst få konkurser hafva bland de handlande förekommit.

Landthandel idkades år 1875 af icke mindre än 276 män och 16 kvinnor, eller af tillhopa 292 personer; motsvarande ungefär en handlande på 743 personer af folkmängden eller på $\frac{1}{3}$ kvadrattmil af arealen. Denna handelsrörelse, hvilken med få undantag idkas i öppna salubodar och omfattar de vanligaste föremålen för bodhandel i stad, medför visserligen för den kringboende allmänheten en ökad lätthet att förskaffa sig sina förnödenheter af hvarjehanda slags varor, en fördel, som kan hafva sitt värde särdeles i trakter, belägna på långt afstånd från närmaste stad eller köping; men å andra sidan är det deremot antagligt, att landthandeln på ett för folkets ekonomi skadligt sätt sprider lyx och befördrar förbrukningen af en mängd öfverflödsvaror, som, derest de icke kunde så lätt åtkommas, landtbefolkningen skulle antingen umbära eller endast undantagsvis vid stadsresor tillhandla sig. Äfven i sedligt afseende torde landthandeln hafva på flere ställen varit af ett menligt inflytande dymedelst, att dermed ofta förenats försäljning till afhämtning af icke blott maltdrycker, utan äfven vin, som mången gång visat sig vara mer eller mindre sprithaltigt. Med tillämpning af Nådiga förordningen den 18 September 1874 har dock denna försäljning af vin och maltdrycker blifvit hämmad på åtskilliga ställen, der den visat sig hafva bedrivits på olagligt sätt eller eljest föranledt oordning, och i detta afseende har en senare tids lagstiftning lemnat medel till en än kraftigare kontroll, som ock börjat att i flere kommuner utöfvas.

Landtmarknadernas antal har sedan år 1865 blifvit betydligt

minskadt, men är dock ännu måhända större, än som kan anses nyttigt och behöfligt. De som ännu årligen hållas äro följande:

		Rännareslätten i Gärdserums socken, 1 gång.	
I Tjusts fögderi ...	Ed	i Eds	» » »
	Gårdspånga	i Locknevi	» » »
	Getterum	i Hjorteds	» » »
I Sevede o. Tuna-läns fögderi.....	Södra Vi	i Södra Vi	» » »
	Figeholm	i Misterhults	» 2 gånger.
I Aspeldans och Handbörds fögderi	Mörlunda plats	i Mörlunda	» » »
	Kungsbro	i Järeda	» » »
I Norra Möre och Stranda fögderi ..	Virserum	i Virserums	» » »
	Dalsbro	i Lönnberga	» 1 gång.
	Hultsfred	i Hvena	» » »
I Ölands Södra Mots fögderi	Målilla	i Målilla	» » »
	Rockneby	i Ryssby	» » »
	Mönsterås	i Mönsterås	» 2 gånger.
I Ölands Södra Mots fögderi	Mörbylånga	i Mörbylånga	» 1 gång.
	Fröbygårda	i Vickleby	» » »
	Algutsrum	i Algutsrums	» 2 gånger,

eller tillhopa 17 marknadplatser och 23 marknader. De flesta af dessa hållas höstetiden och på åtskilliga förekommer icke obetydlig kreaturshandel, hvilken vid uppkomna frågor om någon landtmarknads indragning vanligen blifvit af kommunerna åberopad såsom ett skäl för marknadens bibehållande; men att kreaturshandeln kan, utan marknad, nöjaktigt besörjas å torgdagar eller genom utlysande af möten med dem, som hafva att sälja eller vilja köpa kreatur, bevisas deraf, att numera icke hålles någon enda landtmarknad i länets största härad, Södra Möre, eller i Handbörds härad, hvilka orter dock hafva ganska betydlig kreaturshandel. På landet i Ölands Norra Mot förekommer icke heller någon marknad.

Af städerna hade år 1875 Kalmar och Vestervik hvardera en frimarknad i Oktober, Vimmerby fyra, deraf en i Februari, en i Maj, en i Oktober och en i December, samt Borgholm två, den ena i Juni och den andra i September månad. I Oskarshamn hålles numera ingen marknad och den i Kalmar har blifvit indragen. Antalet af på landet hållna *torgdagar* och *kreatursförsäljningsmöten* har anseeligt ökats. I den mån dessa handelsanstalter icke öfverskrida sitt egentliga ändamål eller utbudande till salu af kreatur, födoämnen och alster af ortens slöjd, kunna de anses både behöfliga och nyttiga; men de hafva mångstädes urartat till handel med köpmansgods och kramvaror samt på ett och annat ställe antagit egenskapen af en marknad, hvaraf föranledts större folksamling och behof af kronobetjenings närvaro.

5. Kameralförhållanden.

Tab. Nis 10 a o. 10 b. Någon *förmedling af ränta* eller mantal å hemman har under ifrågavarande femårsperiod icke egt rum. Deremot har *förändring af hemmansnatur* förekommit, i det att tillsammans 21⁶⁵/₉₄ mantal krono blifvit till skatte inlösta. Derigenom att landstatsboställen indragits till statsverket, hafva dylika boställen, hittills hänförda till rubriken »Allmän disposition», minskats med 12 mantal. Icke något hemman har upptagits från *ödesmål*, ej eller har någon ny ränta genom *skattläggning* tillkommit.

Sådan pröfning i fråga om *jordafsöndringar*, som enligt Nådiga förordningen den 6 Augusti 1864 och Kungl. kungörelsen den 8 September 1868 åligger Kungl. Maj:ts Befallningshafvande,

K. Mts Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. Kalmar län.

har under dessa fem år förekommit i afseende på 228 särskilda lägenheter, af hvilka de flesta varit för alltid från hemman afsöndrade och således öfvergått till sjelfständiga, oftast med egna åbyggnader försedda, jordbruks- eller blotta bostadsområden.

Sammanräknade *uppskattningsvärdet* utgjorde år 1875: för hemman och lägenheter å landet kronor 100,765,705, samt för städernas jord och hus » 10,537,125, eller tillhopa kronor 111,302,830, och då länets sammanräknade fastighetsvärde år 1870 uppgick till » 102,023,080, har således deruti egt rum en förhöjning af kronor 9,279,750.

af hvilken tillökning faller på landet 8,328,210 kronor, motsvarande något öfver 10 procent och på städerna 951,540 kronor eller icke fullt 10 procents förhöjning.

Antalet *brukningsdelar* upptages i nu uppgjorda tab. N:o 10 a till 10,985 i stället för 14,355 enligt 1870 års tabell. Men denna skiljaktighet härleder sig icke från någon faktisk minskning i sagda antal, hvilket tvärtom torde hafva sedan sistnämnda år i någon mån ökats, utan har sin orsak i felaktigheten af de uppgifter till förra femårsberättelsen, som inkommo från ett par af länets fögderin.

Kungsladugårdarne Skälby om 5 mantal samt Hossmo med Dunö $2\frac{5}{8}$ mantal, som förut voro landshöfdingen i länet på lön anslagna, hafva år 1875 blifvit *indragna* och äro nu för landshöfdingeregleringsfondens räkning utarrenderade. Under perioden hafva 1 kronofogde-, 1 häradsskrifvare- och 3 länsmansboställen indragits och blifvit för statsverkets räkning utarrenderade.

I länet befintliga *fideikommiss* äro Hägerum med underlydande hemman om $5\frac{1}{24}$ mantal i Kristdala socken af Tunaläns härad för adliga ätten Weidenhjelm och Fliseryd med underlydande 4 mantal i Fliseryds socken af Handbörds härad för familjen Nordenankar. Taxeringsvärdet är för det förra fideikommisset 131,800 och för det senare 121,500 kr. Till friherrliga släkten Adelswärds fideikommiss, Adelsnäs i Östergötland, hörande delar ligga dessutom inom detta län och Tjusts härad, neml. Qvistrum med underlydande $8\frac{7}{8}$ m:tl i Gärdsrums socken, 3 m:tl i Ukna socken, $1\frac{3}{4}$ m:tl i Hannäs och en utgjord i Tryserums socken, alltsammans jemte Forsaströms bruk samt sågar och qvarnar taxerad till 552,200 kronor.

Följande fasta egendommar i länet innehades år 1875 med särskild Nådigt tillåtelse af *utländingar*, nemligen:

i Tjusts fögderi: Öfverums bruks- och landtegendom om tillhoppa $13\frac{23}{36}$ mantal och bevillingstaxerad till 862,900 kronor, eges af en storbritanisk undersåte tillsammans med en svensk; i Tunaläns härad: Virums bruks- och landtegendom, hvilken taxerad till 209,300 kronor, eges af engelskt bolag; i Norra Möre och Stranda fögderi: $\frac{1}{32}$ mantal Vånevik, taxerad till 2,500 kronor och tillhörigt en tysk handelsfirma, som der idkar stenhuggeri; i Vimmerby en fastighet om 4,050 kronors taxeringsvärde, tillhörig en dansk undersåte, samt i Vestervik en till 12,600 kronor taxerad fastighet, som också eges af en dansk undersåte. Utan att ega fastighet voro samma år i detta län stadigt vistande 8 tyske undersåtar, hvaraf 7 med familjer, 4 danskar, 1 engelsman och 17 mosaiske trosbekännare af rysk nationalitet.

Tab. N:o 11. I afseende på *laga skiften* i länet upptager bifogade tab. N:o 11 de förhållanden, som enligt formulär böra uppgifvas. Skiftesförrättningarnas omfattning minskas ärligen, emedan länets mesta jord redan är delad genom laga skiften eller ännu gällande stor- och enskiften. Under perioden 1866—1870 skiftades tillhoppa 260,980 kvadratref, men under denna endast 166,825

qv.-ref. De flesta numera förekommande landtmäteriatgårdar afse hemmansklyfning eller åbodelning, rågångsutstakning, stängseldelning och delning af förut oskiftad skog. Antalet af här utfärdade landtmäteriförordnanden har utgjort:

År 1871.....	70.	} Eller tillhoppa 519, motsvarande ungefär 104 om året.
» 1872.....	107.	
» 1873.....	124.	
» 1874.....	112.	
» 1875.....	106.	

Af dertill anslagna statsmedel har såsom understöd för utflyttningar i följd af laga skiften utbetalts:

År 1871.....	kronor	1,987,50.
» 1872.....	»	2,249,00.
» 1873.....	»	1,575,00.
» 1874.....	»	3,562,00.
» 1875.....	»	1,049,50.

Länets landtmäteripersonal, som vid periodens början utgjordes af 18 landtmätare, 2 landtmäteriauskultanter och 2 elever, hade vid dess slut minskats till 15 landtmätare, 2 auskultanter och 1 elev. Länet är fortfarande deladt i 3 justeringsdistrikt, hvarterdera af samma omfattning som förut.

I bilagde tab. N:o 12 meddelas efter föreskrifvet formulär Tab. N:o 12 upprättad summarisk redogörelse för *uppbörd och disposition af stats- och riksgäldsmedel* under hvarterdera af ifrågavarande fem år.

Kronouppbörden har under perioden fortfarande influtit med obetydliga rester samt äfven blifvit af länets uppbördsmän i allmänhet ordentligt redovisad. Ett enda undantag i sistnämnda hänseende har förekommit, derigenom att år 1875 dåvarande kronofogden i Södra Möre härafs fögderi måste inmanas i bäkte för bristande leverering af uppburna allmänna medel. Efter en besvärlig utredning blef hans uppbördsbrist af statens och diverse verks i kronouppbörden ingående medel slutligen fastställd till ett sammanräknadt belopp af 26,424 kronor, deraf dock, dels genom begagnande af ställd uppbördsborgen och dels genom exekutiv försäljning af hans fasta och lösa egendom, blefvo inbetalda tillhoppa 14,009 kronor, så att den å allmänna medel oguldna förlusten blef 12,415 kronor, deraf största delen drabbade kronan.

Myckenheten af i länet *tillverkad bränvin*, beräknadt i kannor af normalstyrka, och beloppet af derfor erlagd tillverkningsafgift inhentas af följande öfversigt:

År.	Kannor.	Tillverkningsafgift i kronor.
1871.....	394,557,3.	296,798,29.
1872.....	449,644,7.	359,715,76.
1873.....	379,836,7.	303,869,36.
1874.....	351,157,0.	280,925,60.
1875.....	350,704,2.	280,563,36.
Summa för alla 5 åren	1,925,899,9.	1,521,872,37.
eller i medeltal årligen	385,179,98.	304,374,47.

6. Politi.

A) **Undervisningsväsendet.** Hvad först *folkundervisningen* angår, har af uppgifter, som för år 1875 meddelats af de i länet anställda folkskoleinspektörer, länsstyrelsen inhämtat:

att antalet barn i skolåldern utgjort i hela länet 44,221, af hvilka blifvit undervisade i fullständiga folkskolor 20,981, eller

47,4 procent, och i småskolor 12,710, motsvarande 28,5 procent, så att af i skolåldern varande barn undervisning i begge slagen af folkskolor tillhoppa meddelats åt 33,691, eller nära 76 procent;

att skolhusens antal uppgått till 204, deraf 97 varit förenade med folkskoleträgdårdar eller planteringsland;

att antalet utgjort af fasta folkskolor 73, af flyttande eller rotskolor 61 och af småskolor 180 eller tillhopa 314, samt

att lärarekrafterna bestått af 156 examinerade lärare eller lärarinnor och af 203 hufvudsakligen i småskolorna tjänstgörande men till någon del äfven i de fullständiga småskolorna biträddande, icke examinerade lärare och lärarinnor.

För jemförelses skull torde här böra erinras, att, enligt de i nästföregående femårsberättelse meddelade uppgifter för år 1868, antalet af de i olika slags folkskolor då undervisade barnen motsvarat allenast 72,3 procent af alla i skolåldern varande barn; att den tiden funnos endast 153 skolhus, deraf blott 67, som voro försedda med planteringsland, samt att antalet af dels i folkskolorna och dels i småskolorna anställde lärare och lärarinnor utgjorde 281. I alla dessa hänseenden har således åstadkommits någon tillökning.

För år 1871 debiterades inom länet folkskoleafgift till belopp af 32,986 kronor 60 öre, utom hvilken till församlingarna öfverlätna inkomst länets folkskoleväsende det året understöddes af staten med särskilda anslag till sammanräknadt belopp af 10,143 kronor 56 öre. Sedan folkskoleafgiften till följd af Nådiga kungörelsen den 9 Juni 1871 blifvit sammanförd med den personliga skyddsafgiften, hafva statsanslagen till folkundervisningens befrämjande i detta län utgjort:

År 1872	kronor 45,416,72.
» 1873	» 42,411,92.
» 1874	» 54,666,75.
» 1875	» 67,635,00.

Länets begge landsting hafva fortfarande beviljat icke obetydliga anslag till en förbättrad folkundervisning. Södra landstinget har för hvartera af åren 1871, 1872 och 1873 anslagit 2,000 kronor såsom lönetillökning åt Kalmar stifts folkskoleinspektör, »under vilkor att han, med afstående från andra befatningar, odeladt egnade sin tid åt folkskoleinspektionen och ärligen till landstinget afgåve berättelse om sin verksamhet, samt med skyldighet för honom att vid inspektionstillfällena sätta sig i förbindelse med församlingarnas skolråd, och der han funne sådana hinder för skolans gång eller utveckling, hvilkas afhjelpande kräde församlingens medverkan, före afresan med skolrådets ordförande öfverenskomma om lämplig tid för hållande af kyrkostämma, den inspektören vid återresan borde öfvervara.» Vidare har samma landsting ärligen beviljat anslag, dels med belopp af 500 till 800 kronor att användas till resestipendier åt sådana redan anställde folkskolelärare, som med visade goda anlag för undervisning önskade att vid något af statens seminarier under minst två månaders tid lära känna och begagna nyare undervisningsmetoder, dels till premier åt de folkskolelärare, som utmärkte sig för nit och skicklighet vid undervisning i trädgårdsskötsel, dels till understöd åt en i Kalmar inrättad läroanstalt för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor och dels till stipendier åt redan vid småskolorna anställde lärare och lärarinnor, som önskade genomgå en kurs vid nämnda läroanstalt. Äfven norra landstinget har anslagit medel ej mindre för att bereda erforderlig undervisning åt persouer, som egnade sig åt lärarekallet vid småskolorna, än äfven för att förskaffa redan anställde folkskolelärare tillfälle att vid något seminarium inhemta nyare lärometoder.

Kalmar läns södra hushållningssällskap har i så måtto främjat folkskoleväsendet, att detta sällskap dels latit sin antagne gartner

biträda med råd och anvisningar vid anläggningen eller skötseln af folkskoleträdgårdar samt dels ärligen inköpt ett betydligt antal fruktträn, som utdelats till åtskilliga med sådana trädgårdar försedda folkskolor.

En så kallad *folkhögskola* inrättades år 1875 å Ebbetorp, $\frac{3}{4}$ mil från Kalmar, på föranstaltande af en för sådant ändamål af länets södra landsting tillsatt komité, hvilken lyckats att till kostnaderna vid skolans anläggning och underhåll insamla af ortens invånare icke ringa bidrag, dels gifna en gång för alla och dels tecknade att lemnas ärligen under fem år. Nämnda landsting beviljade till denna läroanstalt för fem år ett årligt anslag af ett tusen två hundra kronor och dessutom till första uppsättningen af inventarier ett tusen fyra hundra kronor. Länets södra hushållningssällskap lemnade för sistberörda ändamål ett anslag af 500 kronor.

Jemväl norra landstinget fattade år 1875 beslut om inrättande af en folkhögskola och anslog dertill tvåtusen kronor, att utgå ärligen under fem år. Denna skola har sedermera kommit till stånd vid Frödinge i Sevede härad, der man lyckats att till densamma finna tjenlig lokal.

Ett *seminarium* för bildande af folkskolelärarinnor blef på statens bekostnad år 1875 inrättadt här i Kalmar. Utom rektor funnos nämnda år der anställde en adjunkt, en lärare, två lärarinnor och tre öfningslärare. Elevernas antal uppgick till 37, deraf 27 för genomgående af fullständig kurs, 10 i afdelnigen för bildande af lärarinnor i småskolorna. Samtidigt med detta statsseminarii inrättande upphörde den läroanstalt för undervisning åt blifvande lärarinnor i småskolor, som förut bekostats af Kalmar stad och södra landstinget gemensamt.

Slöjdskolor hafva på flere ställen i länet inrättats på bekostnad hufvudsakligen af landstingen och hushållningssällskapen, som till utgifterna de senare åren haft bidrag dertill af statsmedel. Med få undantag äro dessa slöjdskolor ställda i förening med folkundervisningen.

Elementarläroverk, underhållna af staten, voro år 1875 följande:

1:o. *Kalmar* högre elementarläroverk, fullständigt på såväl klassiska, som reallinien. Lärarne utgjordes af 8 lektorer med inberäkning af rektor, 14 adjunkter, en extra lärare och 3 öfningslärare. Antalet lärjungar, som höstterminen 1870 uppgick till 420, har under åren 1871—1875 varit resp. 403, 408, 407, 362 och 345. Således har lärjungeantalet icke så obetydligt minskats under periodens två sista år. Men då detta läroverk fortfarande åtnjutit ett välförtjent anseende och mycket förtroende, kan till denna minskning icke uppgifvas någon annan orsak, än att en inom orten ökad industriel verksamhet föranlett en stor del af de ynglingar, som inträdt i skolan, att derifrån afgå, innan de uppnått de högre klasserna.

2:o. *Vesterviks* högre elementarläroverk, fullständigt endast på reallinien. Der voro år 1875 anställde en rektor, som tillika är lektor, 2 andre lektorer, 7 kolleger samt 2 öfningslärare. Lärjungarnes antal har under åren 1871—1875, beräknadt för hvarje års hösttermin, utgjort resp. 117, 128, 127, 134 och 141 samt har således visat tendens till någon ökning.

3:o. *Vimmerby* lägre treklassiga läroverk hade år 1875 en rektor, 2 kolleger och 3 öfningslärare. Antalet lärjungar under hvartera årets hösttermin har uppgått 1871 till 18, 1872 till 18, 1873 till 26, 1874 till 26 och 1875 till 28.

4:o. *Oskarshamns* läroverk af samma beskaffenhet och med lika många lärare, som det i Vimmerby, var under höstterminerna åren 1871—1875 besökt af resp. 44, 51, 47, 38 och 31 lärjungar. Antalet af der undervisade ynglingar uppgick höstterminen 1870 till 43.

5:o. *Borgholms* pedagogi, hvarest i 2 klasser meddelas undervisning af en rektor och en kollega, förutom 2 öfningslärare. Antalet lärjungar har under höstterminen åren 1871—1875 varit resp. 25, 21, 29, 23 och 17; och

6:o. *Mönsterås* pedagogi med endast en lärare. Lärjungarnes antal utgjorde 28 höstterminen 1870 och 30 vid samma termin 1875.

Hela antalet af de vid statens elementarläroverk i detta län undervisade ynglingar uppgick höstterminen 1875 till 592, motsvarande icke fullt en på 400 personer af länets folkmängd.

I Ålems socken af Stranda härad finnes den så kallade *Skytteanska skolan*, bildad i 17:de seklet genom donation af riksrådet Johan Skytte, som egde gods inom socknen och till lärarens aflönning anslag hemmanen $\frac{1}{2}$ mant. N:o I Ålem och I mant. N:o I Ödebo. Denna läroanstalt begagnades af församlingen intill 1874 i och för den allmänna folkundervisningen såsom både folkskola och småskola, hvarför antalet af deri undervisade barn ofta uppgick till 120 å 125. Men sagda år förordnade domkapitlet, att Skytteanska skolan skulle utgöra en högre afdelning af Ålems församlings skolväsende och till följd deraf icke mottaga andra barn, än som i annan skola eller i hemmen åtnjutit undervisning till det kunskapsmått, som enligt 7 § af folkundervisningsstadgan minst erfordras för afgang från folkskola. Sedermera har lärjungeantalet nedgått till omkring 30. Denna skola, stående såsom den nu är inrättad, på gränsen mellan folkskola och lärdomsskola, anses hafva i väsentlig mån bidragit dertill, att befolkningen i Ålems socken utmärker sig för bildning och hyfsning i högre grad, än som i allmänhet förekommer på landsbygden.

Navigationsskolor finnas i Kalmar och Vestervik, och har deras verksamhet under perioden uppgifvits sålunda:

	Läsår.	Inskrifne elever.	Utexaminerade.			
			Sjökap- tener af 1:sta kl.	Sjökap- tener af 2:a eller Styr- män af 1:sta kl.	Styrmän af 2:dra klassen.	Summa.
Kalmar Navigationsskola	1870—1871	22	3	3	9	15
	1871—1872	36	5	10	15	30
	1872—1873	38	4	11	15	30
	1873—1874	38	10	5	12	27
	1874—1875	40	4	2	20	26
Vesterviks Navigationsskola	1870—1871	13	5	2	8	15
	1871—1872	19	3	7	8	18
	1872—1873	11	4	2	7	13
	1873—1874	18	7	—	14	21
	1874—1875	31	14	1	16	31

Af de i Vesterviks navigationsskola utexaminerade eleverna hade under alla fem åren tillsammans 12 icke njutit sin undervisning i denna skola.

I Kalmar navigationsskola har från och med läsåret 1871—1872 lemnats undervisning äfven för vinnande af behörighet att

föra ångfartyg. I dertill hörande läroämnen har offentlig examen sedermera vid sagda skola hvarje vår egt rum. De i denna afdelning af skolan inskrifne elevernes antal har uppgått 1872 till 25, 1873 till 24, 1874 till 9 och 1875 till 16; och utexaminerade såsom behörige att föra ångfartyg hafva under samma år blifvit af skolans egne elever resp. 21, 21, 7 och 15 samt af annorstädes undervisade examinander 4, 3, 1 och 3.

Lägre landbruksskolor funnos år 1875 inrättade å följande ställen, nemligen:

1:o i länets norra del å friherre A. Fleetwoods egendom Vindö i Eds kapells socken, dit skolan blifvit flyttad från sin förra station å Sundsholm. Vid denna skola, som åtnjuter i årligt anslag 4,000 kronor, deraf hälften af statsmedel och hälften af länets norra hushållningssällskap, voro år 1875 intagne 12 frielever.

2:o å agronomen H. A. Wulffs egendom Applerum i Arby socken af Södra Möre härad, till hvilken egendom denna skola flyttats från Ryssbylund, der den förut var inrättad. Skolan åtnjuter i årligt anslag af statsmedel 4,000 kronor. Antalet frielever uppgår vanligen till 10 å 12.

3:o å den af C. Hultenberg arrenderade kungsgården Borgholm på Öland. Denna skola har ett årligt anslag af 4,000 kronor, deraf 2,000 af staten, 1,000 af länets södra landsting och 1,000 af södra hushållningssällskapet. Frielevernas antal år 1875 utgjorde 11.

Det vid Hjorted i Södra Tjusts härad på bekostnad af enskilde personer inrättade *institut för döfstamma* har under ändamålsenlig förvaltning fortfarande varit i verksamhet. Med ett årligt statsanslag af 3,000 kronor samt obetydliga inkomster af kollektor m. m. har underhållskostnaden, som uppgått till ett årligt medelbelopp af 12,067 kronor, till största delen bestridts genom räntan å donerade medel och insamlade bidrag. Vid början af år 1871 voro i detta institut inskrifne 21 gossar och 10 flickor. Tillgångarnes otillräcklighet har småningom föranlett en minskning i detta antal, så att det vid 1875 års slut uppgick till endast 11 gossar och 11 flickor. Institutets egentlige grundläggare är kyrkoherden i Hjorteds församling, doktor J. Östberg, som fortfarande med särdeles nit och omsorg haft ledningen af denna välgörande inrättning. Utom föreståndaren, för närvarande kandidaten Johan Östberg, äro der anställda en lärare och en lärarinna. De fleste af eleverne hafva lärt ej mindre att med blicken uppfatta hvad andra tala, än äfven att sjelfve uttrycka sig genom talande på ett någorlunda begripligt sätt. För öfrigt få de undervisning i vanliga folkskoleämnen och hvarje år hafva några af dem blifvit vid institutet beredde till sin första nattvardsgång. Derjemte lemnas undervisning i flere slags handaslöjd. Institutet eger en anseelig trädgård, som hufvudsakligen skötes af eleverne. Till år 1874, då anstalten varit i verksamhet 10 år, hade der blifvit undervisade tillhoppa 100 elever, hvaraf 78 fått konfirmationsundervisning. Institutet har en stor och prydlig hufvudbyggnad med ett utmärkt vackert läge på krönet af en höjd nära till Hjorteds kyrka och prestgård samt invid en af barr- och löfskog omgifven insjö. I flere afseenden vore det högligen önskvärdt, att denna af menniskokärlek grundlagda inrättning icke måtte af brist på tillräckligt understöd nödgas upphöra med sin mycket gagnande verksamhet.

Bland sådana i städerna befintliga, till folkskolor icke hän-

förliga, läroanstalter, som underhållas af stadskommun, särskild förening eller enskild person, må företrädesvis omnämnas:

i Kalmar: a) *Fröbergiska uppfostringsanstalten* för vanvårdade barn. Genom testamente den 30 Augusti 1841 hade handlanden, ekonomiedirektören M. G. Fröberg och hans hustru förordnat, att sedan de affidit och utsedde testamentsexekutorer fullgjort åtskilliga andra i testamentet intagna donationer och legater, återstoden af deras qvarlåtenskap skulle användas till "fond för stiftelse och underhåll af en inrättning i Kalmar stad för everldliga tider till vanvårdade och vanartiga barns försörjning och uppfostran till sedliga, nyttiga och arbetsamma människor", med bestämmelse derjemte, att i denna inrättning skulle intagas barn, tillhörande dels Kalmar stad dels vissa i närheten deraf belägna landssocknar. Efter direktören Fröbergs år 1842 timade död, träffades emellan hans enka och testamentsexekutorerna, hvilka då voro majoren m. m. greve C. Posse och borgmästaren A. H. Frick, den öfverenskommelse, att de senare skulle på vissa villkor, hvaribland dels en årlig underhållssumma åt enkefru Fröberg och dels utbetalning till någon del af ett åt hennes fosterdotter bestämdt legat, öfvertaga boets vård och förvaltning med makt att bestämma, om och när testamentet redan under enkefru Fröbergs lifstid finge i öfriga delar gå i verkställighet. Boets hela behållning utgjorde då i jennadt tal 430,570 kronor, deraf, om de särskilda legaterna hade genast till fullo blifvit utbetalda, för den omförmälda uppfostringsanstalten skulle hafva återstått 186,065 kronor. Boet förblef i det närmaste odeladt till inemot den tid, då för några år sedan enkefru Fröberg afled. Under tiden hade under synnerligen nitisk och omsorgsfull förvaltning Fröbergiska boets behållning år från år ökats, så att efter 1875 års bokslut, sedan alla öfriga legater blifvit fullt utbetalda, uppfostringsanstaltens fond stigit till 731,196 kronor, deruti inberäknadt värdet af så väl en invid Kalmar stad belägen jordegendom, Norregård kallad, som ock de stortartade åbyggnader af tegelsten, som för det blifvande räddningshemmet der uppförts. Testamentsexekutorne, af hvilka greve Posse affidit och efterträds af godsegaren, ledamoten af riksdagens andra kammare E. Keij, läto, efter nödiga förberedelser, år 1875 inviga och börja uppfostringsanstaltens verksamhet. Der intogos då 34 gossar af en ålder mellan 10 och 14 år, hvilka på inrättningen erhålla husrum, beklädnad och föda samt undervisning ej blott i de för folkskolorna föreskrifna läroämnena, utan äfven i hvarjehanda slöjd- och handtverksarbeten. Under synnerligen omsorgsfull ledning af en på stället boende föreståndare, rektor S. Åbergh, hvars hustru är inrättningens husmoder, har denna uppfostringsanstalt sedermera oafbrutet fortgått och torde snart komma att emottaga ett betydligt ökad antal barn;

b) *Bernhardinas flickskola* underhålls hufvudsakligen genom räntan å en dertill samlad fond och står under förvaltning af en fruntimmersförening. I denna skola få omkring 40 unga, fattiga flickor undervisning i sömnad, spånad, väfnad och annan nyttig qvinnoslöjd;

c) *ett barnhem*, stiftadt och underhållet af enskilde menniskovänner i staden. Der försörjas och uppfostras omkring femton barn;

d) en af staden bekostad *ritskola* för unga slöjd- och handtverksarbetare, som der till ett antal af omkring 100 erhålla undervisning hvarje söndagsmorgon; och

e) två större *flickpensioner*, af hvilken den ena, på stads-

egendomen Rostad, eges och förestås af fröken Cicilia Fryxell och den andra inne i staden förestås af fröken Georgine Nisbeth, med biträde af antagen rektor. Den förra af dessa anstalter har både hel- och halfpensionärer. Vid båda är undervisningen besörjd af flere lärare och lärarinnor och antalet af elever ganska betydligt. Fröken Nisbeth håller ett särskildt musikinstitut för undervisning i pianospelning;

i Vestervik: en af en fruntimmersförening bildad och underhållen skola, hvari 45 små fattiga flickor njuta undervisning, en s. k. aftonskola och 2 söndagsskolor för medellösa barn samt en slöjdskola för fattiga flickor;

i Vimmerby: en under namn af "Hennes Maj:ts Enkedrottningens flickskola" af enskilde personer genom sammanskott bildad och underhållen anstalt för fattiga flickors undervisning i såväl folkskolans läroämnena som qvinnoslöjd. Denna skola bekostas af den samlade fondens ränteafkastning jemte frivilliga bidrag;

i Oskarshamn: en ursprungligen genom frivilliga bidrag bildad flickskola, der 14 medellösa unga flickor erhålla kostnadsfri undervisning så väl i de ämnena, hvilka förekomma i folkskolorna, som ock i enklare qvinnoslöjd. Skolan har eget hus och bekostas hufvudsakligen genom stiftelsefondens afkastning jemte inkomsterna af der åstadkomna handarbeten.

B) **Rättsväsende och fångvård.** I afseende på *lagskipningen å landet* här i länet har under nu ifrågavarande tidrymd icke inträffat någon annan väsentlig förändring än den, som från och med år 1873 blifvit en följd af Nådiga förordningen den 17 Maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting. Vid sistnämnda tid omfattade länets sex domsagor hvar för sig två tingslag, med undantag af Södra Möre härads domsaga, som utgjordes af endast ett tingslag. Den nya författningen hade således tillämpning på alla domsagorna i detta län och genom kungörelse af den 15 November 1872 blef af Kungl. Göta Hofrätt bestämdt, att lagtima tingen skulle börja: uti Norra och Södra Tjusts härads domsaga i Norra Tjusts härad, » Sevede och Tunaläns » » i Sevede » » Aspeland och Handbörds » » i Aspeland » » Norra Möre och Stranda » » i Stranda » och uti Ölands Norra o. Södra Mots » » i Norra Motet; men innan verkställighet häraf kunde följa, hade Kungl. Maj:ts på underdånig framställning af invånarne i Norra och Södra Tjusts härads domsaga, under den 20 December samma år i nåder förordnat, att dessa två härad, som endast under några år utgjort särskilda tingslag, skulle från och med 1873 års början till ett tingslag återförenas. Till följd af återopade Nådiga förordning har alltså från början af år 1873 hållits årligen tio tingsmanträden inom hvardera af Södra Möre och Tjusts tingslag samt fem i hvardera af länets öfriga åtta tingslag. Då dessa sammanträden dels inträffat oftare än de förra tingen och dels föranledt, att uppskjutna mål återföretagits till handläggning inom en i allmänhet kortare tid, än förut, så har tillämpningen af denna förändring icke obetydligt befördrat rättskipningens fortgång, synnerligast inom de tingslag, der tio tingsmanträden årligen hållas. Fördelarne häraf hafva visat sig icke blott i fråga om rättstvister och brottmål, utan ock beträffande lagfarts-, intecknings- och andra dylika ärenden, hvilka numera kunna snabbare än förr besörjas.

Då de nya författningarna af den 16 Juni 1875 angående dels lagfart å fång till fast egendom och dels in-teckning i fast egendom ej trädte i tillämpning förrän med ingången af år 1876, torde derom i denna underdåniga berättelse ej vara något vidare att yttra.

Ransakning med för brott häktade personer hålles i allmänhet af Norra Möre och Södra Möre häradsrätter och af Kalmar rådstufvurätt å länsfängelset i Kalmar samt af Vesterviks rådstufvurätt och på senare tiden äfven af Tjusts häradsrätt å det nya kronohäktet i Vestervik.

Sistnämnda häkte, som har 60 celler, blef färdigt hösten år 1871 och började den 13 November samma år att för sitt ändamål begagnas. Der förvaras ransaknings- och straff-fångar, tillhörande Norra och Södra Tjust, Sevede och Tunaläns härad samt Vesterviks stad; men som under alla de år, hvarunder detta fängelse användts, antalet fångar från nämnda distrikt lyckligtvis varit mycket ringa, så har kronohäktet i senare åren ofta begagnats till straff-fängelse äfven för flere dertill dömda personer från andra län.

Länsstyrelsen får här meddela följande:

Uppgift å hela fångantalet i läns- och kronofängelserna.

År.	Antal personer, häktade för:						Summa.
	mord, dråp eller rån.	stöld eller snatteri.	förfalskningsbrott.	våld mot person.	mindre förbrytelser och böters af-sittande.	lösdrifveri och försvars-löshet.	
a). Kalmar länsfängelse.							
1871.....	12	82	3	35	419	176	727
1872.....	9	56	5	33	356	172	631
1873.....	10	49	—	25	368	134	586
1874.....	7	63	2	32	288	140	532
1875.....	19	39	2	33	382	170	645
Summa	57	289	12	158	1,813	792	3,121
b). Kronohäktet i Vestervik.							
1871.....	—	2	—	1	10	5	18
1872.....	3	20	5	7	60	15	110
1873.....	7	24	6	10	48	20	115
1874.....	2	38	2	6	42	12	102
1875.....	3	64	3	8	32	26	136
Summa	15	148	16	32	192	78	481
Summa för begge fängelserna	72	437	28	190	2,005	870	3,602
eller i årligt medeltal	14,4	87,4	5,6	38	401	174	720,4

Vid denna uppgifts jemförande med den, som finnes intagen i nästföregående femårsberättelse, och enligt hvilken årliga medeltalet af fångar utgjorde för mord, dråp eller rån 22,8, för stöld eller snatteri 222,6, för förfalskningsbrott 24,2, för våld mot person 52,8, för mindre förbrytelser 518,6, och för lösdrifveri 189,6 eller tillhopa 1,030,6, finnes att antalet häktade personer ansenligt förminskats. Denna minskning skulle visat sig ännu större, om ej i ofvanstående tabell intagits de många fångar, som, ehuru tillhörande andra län, blifvit sända till Vesterviks kronohäkte för att der undergå dem adömdt straffarbete. I någon, om än ringare, mån hafva siffrorna i tabellen jemväl

ökats deraf, att fångar, dömda till straffarbete för längre, bestämd tid än 2 år, blifvit, till följd af Nådiga förordningen den 30 Maj 1873, kvarhållne å läns- eller kronofängelset för att der i enrum undergå en del af arbetsstraffet.

Huru många af fångarne hvarterda året varit häktade för stöld eller olofligt tillgrepp inhemtas af följande särskilda

Uppgift å antalet personer, som å länsfängelset eller kronohäktet varit häktade för brott emot eganderätten.

År.	Antal personer, häktade för:						Summa.
	Stöld, med eller utan inbrott.				Snatteri.	Inbrott utan tillgrepp.	
	Första resan.	Andra resan.	Tredje resan.	4:de eller 5:te resan.			
a). I länsfängelset.							
1871.....	59	6	5	4	8	—	82
1872.....	33	9	3	4	7	—	56
1873.....	37	5	2	1	4	—	49
1874.....	43	6	3	5	6	—	63
1875.....	20	12	2	2	3	—	39
Summa	192	38	15	16	28	—	289
b). I kronohäktet.							
1871.....	2	—	—	—	—	—	2
1872.....	12	3	—	1	3	1	20
1873.....	11	5	3	2	2	1	24
1874.....	10	7	7	7	7	—	38
1875.....	29	17	10	4	4	—	64
Summa	64	32	20	14	16	2	148
Summa för båda fängelserna	256	70	35	30	44	2	437
eller i årligt medeltal	51,2	14	7	6	8,8	0,4	87,4

Årliga medeltalet af personer, häktade för stöld, snatteri och inbrott uppgick under nästföregående femårsperiod till 222,6 och har således minskats till endast 39 procent af hvad det då utgjorde. Äfven här gäller, att i det nu uppgifna antalet ingå flere fångar, hvilkas brott föröfvats i andra län.

Fångarnes disciplin har i allmänhet varit tillfredsställande och sällan hafva extrajudiciella bestraffningar måst användas. Antalet sådana bestraffningar har för alla 5 åren tillhopa inskränkt sig i länsfängelset till 56 och i kronohäktet till 22.

Båda fängelsernas föreståndare hafva med framgång bemödat sig om anskaffande af lämpligt arbete åt fångarne. Resultatet deraf inhemtas af följande

Uppgift angående fångarnes arbetsförtjenst vid länsfängelset och kronohäktet:

År.	Bruttoinkomsten af arbeten, förrättade af			Deraf tillfallit fängelsens besparingskassa.	Högsta beloppet besparad arbetsförtjenst, som någon fånge egt vid afgång fr. fängelset.	
	straffarbetsfångar.	andra fångar.	Summa inkomster.		Manlig fånge.	Qvinlig fånge.
	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.		Kr. ö.	Kr. ö.
1871	764 23	—	764 23	127 37	21 89	5 97
1872	2,904 60	—	2,904 60	484 10	48 40	20 13
1873	4,257 54	—	4,257 54	709 59	75 37	97 38
1874	3,859 46	925 —	4,784 46	1,108 11	128 66	86 09
1875	3,856 76	880 80	4,737 56	1,106 74	109 72	57 23

År.	Bruttoinkomsten af arbeten, förrättade af			Deraf tillfallit fångelsestjänsten som någon fånge egt vid afgång fr. fångelsest.		Högsta beloppet besparad arbetsförtjänst som någon fånge egt vid afgång fr. fångelsest.	
	straff-arbets-fångar.	andra fångar.	Summa inkomster.	spårings-kassa.	Mauelig fånge.		Qvinlig fånge.
					Kr. ö.	Kr. ö.	
1871.	17 64	—	17 64	2 94	—	—	—
1872.	385 98	26 88	412 86	64 38	10 58	11 82	—
1873.	396 03	59 88	455 91	66 —	21 57	25 75	—
1874.	524 01	115 24	639 25	85 67	8 07	1 28	—
1875.	1,558 77	69 13	1,627 90	253 14	49 91	2 51	—

Antalet af de personer, som för bristande försvar och någon gång för yrkesmessigt betlande blifvit af länsstyrelsen dömda till allmänt arbete på längre eller kortare tid, har utgjort:

	Män.	Qvinnor.	Summa.
under år 1871	18.	3.	21.
» » 1872	43.	6.	49.
» » 1873	32.	7.	39.
» » 1874	30.	4.	34.
och » » 1875	27.	5.	32.
eller tillhopa	150.	25.	175.

Af länsstyrelsen meddelade beslut om böters förvandling till fängelsebestraffning hafva uppgått till följande antal:

år 1871	844.
» 1872	740.
» 1873	793.
» 1874	696.
och » 1875	772.

Summa 3,845

eller i medeltal årligen 769 förvandlingsbeslut och således något mindre än under åren 1866—1870, då detta medeltal utgjorde 824.

Statsverkets här utanordnade kostnader för fångvården i länet hafva uppgått till:

	För fångförsling.	Andra utgifter.	Summa.
år 1871	kr. 15,397,40.	24,760,53.	40,157,93.
» 1872	» 18,550,13.	23,679,95.	42,230,08.
» 1873	» 16,132,43.	25,971,14.	42,103,57.
» 1874	» 15,064,68.	28,629,96.	43,694,64.
» 1875	» 16,635,04.	27,733,41.	44,368,45.

Hvad i ersättning för mistade bötesandelar blifvit af statsmedel utbetaldt till åklagare, domstolar och kommuner i länet har utgjort:

år 1871	7,598 kr.
» 1872	7,533 » 17 öre.
» 1873	7,460 » 67 »

år 1874 7,413 kr.

» 1875 6,313 »

Beträffande exekutionsväsendet meddelas här dels summarisk uppgift å de under hvarje år af länsstyrelsen handlagda skuldfordringsmål och dels sammandrag af underexekutörernas utmättningsredogörelser:

a) Skuldfordringsmål, handlagda af länsstyrelsen:

År.	Antal mål, som		De fastställda krafvens sammanräknade kapitalbelopp i kronor.
	förekommit till handläggning.	afgjorts genom utslag eller vilkorliga resolutioner.	
1871	2,843	1,292	223,852
1872	1,907	1,026	244,705
1873	1,427	675	190,256
1874	1,534	795	216,689
1875	2,558	1,167	273,815
Summa för alla åren eller i årligt medeltal närmast	10,269	4,955	1,149,317
Årliga medeltalet under perioden 1866—1870 utgjorde	2,054	991	229,863
	9,394	4,372	620,503

hvaraf visar sig, att, vid jemförelse med nästföregående fem-års-skifte, de till handläggning förekomna skuldfordringsmålen antal nedgått till omkring 22 procent, de afgjorda målen till 22½ procent och beloppet af de fastställda krafven till 37 proc. af hvad de förut utgjorde. Denna högst betydliga minskning, hvilken innebär ett ojäfaktigt bevis på en förbättrad ekonomisk ställning i länet, visade sig störst under åren 1872, 1873 och 1874, då antalet skuldfordringsmål vid Lanskansliet härstädes var mindre än det i mannaminne varit under något år, med undantag af det med afseende på gynnsam penningställning och allmänt ekonomiskt välstånd inom länet framstående året 1855. Det kan förefalla besynnerligt, att summan af fastställda fordringar icke minskats i lika stor mån, som de afgjorda målen antal. Men detta förklaras af det kända förhållande, att de senare årens ökade välmåga och deraf föranledd lätthet att fullgöra ingångna förbindelser företrädesvis och allmännast spridd sig bland den arbetande befolkningen, hvars penningaffärer sällan omfatta något större belopp, och att minskningen i lagsökningsnumreren följaktligen till största delen egt rum i afseende på små fordringar.

b) Sammandrag af utmättningsredogörelserna i länet för åren 1871—1875. (Tab. Litt. F.)

Tab. Litt. F.

Utmättningsärenden.

Utmättningsärenden, uti hvilka likvid	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Antal mål.	Ådömda fordringsbel. i kr.	Antal mål.	Belopp kronor.	Antal mål.	Belopp kronor.	Antal mål.	Belopp kronor.	Antal mål.	Belopp kronor.
mellankommit utan behof af utmätning	519	120,586	418	75,651	384	66,504	417	82,470	479	120,030
blifvit erlagd först efter utmätning, men före godsets försäljning	908	226,498	571	169,680	417	127,489	417	140,649	509	173,863
uttagit genom försäljning af utmätt lös egendom	111	45,866	68	15,408	62	10,582	49	12,089	60	15,752
do do do do fast egendom	27	33,230	17	25,360	12	19,771	7	19,494	8	14,277
ej kunnat utgå i anseende till gäldenärens fattigdom	126	22,863	107	19,242	97	15,414	88	23,930	106	13,950
Summa	1,691	449,043	1,181	305,341	972	239,760	978	278,632	1,162	337,872
eller i årligt medeltal närmast					1,197	322,130				
Detta medeltal utgjorde under åren 1866—1870					4,483	1,128,386				
samt har således under perioden 1871—1875 minskats i procent med					73	71				

Vid närmare granskning af detta sammandrag och detsamma jemförande med det, som är intaget i nästföregående femårsberättelse, befinnes, att då af alla under åren 1866—1870 till underexekutorerne inkomna utsökningsärenden kunnat i följd af mellankommen liquid afskrivas 19 procent utan behof af utmätning och 37 procent sedan utmätning föregått, men innan det utmäta godset hunnit säljas, så hafva dessa procentförhållanden under perioden 1871—1875 stigit till resp. 37 och 47, hvilket i sin mån ådagalägger en ökad lätthet för gäldenärerne att betala skulden utan att se sin egendom exekutivt försäld. Försäljning af utmätt egendom erfordrades under åren 1866—1870 i 7,302 mål, omfattande ett skuldbelopp af 1,471,588 kronor, men åren 1871—1875 endast i 350 mål med ett skuldbelopp af blott 99,697 kronor. Utmätt fast egendom blef exekutivt försäld under förra perioden i 806 mål till gäldande af tillhoppa 669,186 kronor, men under den ifrågavarande allenast i 71 mål för att dermed gälda 112,132 kronor.

Tab. N:o 13. C) Sparbanker. Sådana funnos år 1875 i Kalmar två, af hvilka den ena förvaltas i sammanhang med en lifrätteanstalt, en i hvardera af länets öfriga 4 städer samt 17 på landsbygden, eller tillhoppa 23 sparbanker, deraf 8 tillkommit under nu ifrågavarande tidrymd. Angående dessa inrättningars ställning och verksamhet återopas det sammandrag, som innefattas i tabellen N:o 13. Vid jemförelse med nästföregående femårsperiod visar sig, att då år 1870 ett sammanräknadt antal af 9,154 personer hade ett i sparbankerna insatt penningebelopp af tillhoppa 1,685,938 kronor, så hade år 1875 delegarnes antal ökat till 18,900 och det af dem insatta kapitalet till 3,305,722 kronor, så att insättarnes både antal och inestående behållning nära nog fördubblats, hvilket, likasom den förut anmärkta minskningen i antalet af skuldfordrings- och utmätningssärenden, utgör ett talande bevis på en stigande allmän välmåga. Inemot hvar 13:de person af länets folkmängd är delegare i sparbank och sammanräknade behållningen, motsvarande 13 kr. 77 öre på hvarje individ i länet, utgör i medeltal ett belopp af icke mindre än 174 kronor 86 öre på hvarje delegare. Denna höga medeldividend förklaras deraf, att, ehuru sparbankerna icke gifva insättarne mer än högst 5 procents årlig ränta på deras penningar, ganska många delegare likväl, sedan de hunnit samla ett litet kapital, låta detta kvarstå i sparbanken, hellre än att sjelfve ombesörja utlåningen. Man finner också af klassifikationstabellen, hvilken i anseende till felande uppgifter icke för alla fem åren omfattar samtliga sparbankerna, att antalet af deruti upptagne delegare, som år 1875 hvar för sig haft i sparbanken insatta mera än 100 kronor, uppgått till 38 procent af hela delegareantalet och att dessas sammanräknade behållningar utgjort öfver 90 procent af samtliga de i klassifikationen ingående depositionsbeloppen.

D) Försäkringsinrättningar. Bland sådana, som hafva sin styrelse i detta län, märkas hufvudsakligen:

1:o Kalmar läns och Ölands brandstodsbolag. Hela försäkringsbeloppet, omfattande så väl hus, som lösören, uppgick vid slutet af år 1870 till 47,568,440 kronor, men har sedan något minskats, så att det vid 1875 års utgång utgjorde 45,336,180 kronor, deraf ungefär $\frac{1}{3}$ för lös egendom. Bolaget har ej någon samlad fond, utan hvad som erfordras till förvaltningsutgifter

och brandskadeersättningar beläggas för hvarje år å delegarne i mån af försäkringsbeloppen. Debitering och uppbörd verkställas i sammanhang med kronoskatterna. Brandstodsafgiften har utgjort:

år 1871.....	1 kr. 80 öre,	} på hvarje 1,000 kronors försäkringsvärde.
» 1872.....	3 » 50 »	
» 1873.....	1 » 60 »	
» 1874.....	2 » — »	
och » 1875.....	1 » 60 »	

2:o Norra Kalmar läns brandstodsbolag. Likasom det förra omfattar äfven detta bolag både hus och lösegendom samt bestrider sina utgifter genom årlig beläggning i mån af försäkringsbeloppet. Detta utgjorde vid periodens början icke mera än omkring 1 million kronor, men ökade sig under de följande åren så betydligt, att det vid slutet af år 1875 uppgick till 7,416,360 kronor. De utskrifna årsafgifterna för byggnader hafva utgjort:

år 1871.....	1 kr. 50 öre,	} per 1,000 kr. af försäkringsvärdet.
» 1872.....	1 » 10 »	
» 1873.....	— » 90 »	
» 1874.....	1 » — »	
» 1875.....	2 » 50 »	

men för lösegendom endast 1 kr. per 1,000 kr.

Härförutom finnas i länet åtskilliga socknevis inrättade brandstodsöreningar, alla hufvudsakligen byggda på systemet af årlig uttaxering i mån af utgifternas och försäkringsvärdenas belopp.

3:o Kalmar läns och Blekinge sjöassuransförening med styrelse i Kalmar. Detta bolags verksamhet under perioden är sålunda uppgifven:

Försäkringsår.	Försäkrade fartygs		Utbetalda sjöskadeersättningar för		
	antal.	antagna värde i kronor.	fartyg, totalt förolyckade, antal.	fartyg i haveri, antal.	sammanräknade ersättningsbelopp. Kronor. öre.
1870—1871.....	79	773,650	2	22	40,498 07
1871—1872.....	86	866,350	3	22	34,814 61
1872—1873.....	94	908,500	10	32	108,465 08
1873—1874.....	75	786,750	2	14	26,832 56
1874—1875.....	70	791,500	2	14	51,069 95
Summa för alla 5 åren	—	—	19	104	261,690 27

af hvilken uppgift framgår, att detta försäkringsbolag under ifrågavarande tidrymd icke varit lyckligt. I medeltal för alla åren hafva 81 fartyg varit försäkrade för ett värde af 825,350 kronor, och af dessa fartyg hafva årligen nära 4 totalt förolyckats samt 21 råkat i haveri. Då utbetalda ersättningar i ena och andra fallet likväl per medium icke uppgått till mera än 52,336 kronor om året, eller 6,34 procent af fartygsvärdet, så torde i allmänhet hvarken de förolyckade fartygen haft hvar för sig något synnerligen stort värde eller haveribeloppen varit särdeles betydliga. Mest ofördelaktigt för bolaget synes försäkringsåret 1872—1873 hafva varit. Då förolyckades totalt ej mindre än 10 fartyg och 32 led o haveri, så att bolaget nödgades utbetala omkring 12 procent af årets försäkringsvärde.

Bland annorstädes inrättade försäkringsanstalter, som i betydligare mån anlitas af detta läns invånare, må hufvudsakligen anföras:

dels Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet, hvori åbyggnader på landet här i länet varit försäkrade:

År 1871 för tillsammans	kronor 1,025,635,24.
» 1872 » »	» 1,180,377,56.
» 1873 » »	» 1,266,529,39.
» 1874 » »	» 1,383,228,05.
» 1875 » »	» 1,440,058,30.

dels Städernas allmänna brandstodsbolag, hvaruti, utom i vissa köpingar befintliga hus, hvilkas försäkringsvärden ej uppgifvits, åbyggnader i länets städer voro försäkrade till följande i kronor, med utslutande af ören, upptagna värden, nemligen:

	Kalmar.	Vestervik.	Vimmerby.	Oskarshamn.	Borgholm.
År 1871	3,622,413	1,349,085	412,275	635,600	220,875
» 1872	3,702,695	1,348,435	412,875	820,850	230,925
» 1873	3,754,220	1,364,660	421,725	891,500	217,625
» 1874	3,925,769	1,427,515	430,705	1,101,020	217,625
» 1875	4,140,305	1,465,940	453,430	1,257,995	218,825

och dels Städernas bolag till försäkring af lösegendom, i hvilket bolag sådan egendom var år 1875 i nedannämnde städer försäkrad till följande värden:

i Kalmar	1,852,550 kronor,
i Vestervik	207,780 »
i Vimmerby	191,250 »
och i Borgholm	112,850 »

varande förhållandet i detta hänseende, hvad Oskarshamn angår, icke uppgifvet.

För öfrigt hafva åtskilliga in- och utländska försäkringsbolag här i länet agenter, genom hvilkas bemedling årligen afslutats ganska många brand-, sjöskade- och lif-försäkringar. Bland dessa bolag torde Skandia hafva mest anlitats.

Under de fem år, som nu äro i fråga, har ingen af länets städer varit hemsökt af någon betydlig *eldsvåda*.

Ökad omsorg har de senare åren egnats åt städernas brandväsende, som genom nya brandordningar ändamålsenligt ordnats.

E) Pensionsrättningar och välgörenhetsfonder. De betydligaste stiftelser af denna art och deras fonder vid slutet af år 1875 voro följande:

	Fond vid 1875 års slut. Kronor.	
I Kalmar.		
1:o. Fröbergiska stiftelsen för vanvårdade barns uppfostran, hvarom här ofvan i afdelningen för undervisningsväsendet blifvit förmäldt: räntebärande kapital	512,187,00.	
bankaktier	10,500,00.	
stadsjord	38,568,20.	
åbyggnader	157,011,60.	
inventarier m. m.	12,929,20.	731,196.
2:o. Kalmar stifts enke- och pupillkassa	49,580.	
3:o. Kalmar stads handlande borgares d:o d:o	63,160.	
4:o. D:o d:o handverksidkande borgares d:o d:o	27,187.	
5:o. D:o d:o sjökapteners d:o d:o	37,271.	
6:o. Arbetsklassens i Kalmar d:o d:o	2,040.	
7:o. Kalmar borgerskaps begravningskassa	2,635.	

Af domkapitlet förvaltade fonder, hvilkas afkastning hufvudsakligen användes till stipendier och premier åt studerande ynglingar:

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. Kalmar län.

8:o. Kalmar läroverks stipendiikassa	12,082.
9:o. Vjkska stipendii- och pensionsfonden	78,613.
10:o. Linnerhielmska d:o med inberäkning af en frälseräntas kapitalvärde	22,775.
11:o. Lindbäckska fonden	5,971.
12:o. Grotteska d:o	531.
13:o. Fransenska d:o	1,711.
14:o. Runkrantzka d:o	5,850.
15:o. Grandinska d:o	2,101.
16:o. Fröbergiska d:o	3,241.
17:o. Anders Sandbergs d:o	8,547.
18:o. Vibergska d:o	5,108.

Af domkyrkorådet förvaltade fonder:

19:o. Grandinska fonden N:o 1 för gamla tjenare	5,208.
20:o. Grandinska d:o N:o 2 för ett barnhem	2,071.
21:o. Ekmanska enkefonden	2,588.
22:o. Bjeurkmanska fattigfonden	829.
23:o. Hanellska d:o	2,025.
24:o. Scheveska d:o	1,068.
25:o. Fiedlerska fonden till understöd åt behöfvande ogifta fruntimmer	3,045.
26:o. F. d. soppkockningsbolagets fond, hvaraf en i staden bildad skyddsförening uppbär räntan	5,580.
27:o. F. d. utskänkningsbolagets fond för understöd åt qvinnor af ståndspersonsklassen	2,030.

Under gemensam vård af domkyrkorådet och stadsfullmäktige:

28:o. Grandinska välgörenhetsfonden	12,572.
---	---------

Under drätselkammarens vård:

29:o. Den s. k. fattigvårdsfonden	6,120.
30:o. Föreningsstipendiefonden för studerande från Kalmar stad	6,671.
31:o. Vetterlindska stipendiefonden	4,000.
32:o. Mariafonden till förmån för fattiga fruntimmer	9,516.
33:o. Fröbergiska fattigunderstödsfonden	4,500.

Under Kalmar magistrats vård:

34:o. Ahlbergiska fonden till förmån för fattiga enkor eller döttrar af magistratspersoner	1,500.
35:o. Schvederska fonden för fattiga borgareenkor	515.

Under drätselkammarens vård:

36:o. Theodor Roséns fond till förmån för äldrestigna och nödställda personer, som under längre tid idkat handel i Kalmar eller sådana personers behöfvande enkor och barn	10,000.
--	---------

Under särskild förvaltning:

37:o. Nobelschöldska fonden till understöd åt behöfvande borgarebarn	3,000.
--	--------

Summa i Kalmar 1,142,437.

I Vestervik.

1:o. Cederflychtska fattigvårdsstiftelsen till förmån för behöfvande i Vesterviks, Hallingebergs, Gladhammars och Vesterrums kommuner	34,371.
2:o. Ahlgrenska fonden för enkor	1,667.
3:o. Pihlska d:o för borgares enkor och barn	1,725.

	Fond vid 1875 års slut, Kronor.
4:o. Mobergska fonden för ogift ståndpersons dotter	750.
5:o. Fåhræiska d:o till understöd åt 8 behöfvande	6,000.
6:o. Beckmanska d:o d:o åt 4 sjömanskor	2,000.
7:o. Sandbergska d:o för ynglingar, som egna sig åt byggmästareyrket	1,500.
8:o. Carl G. Mæchels understödsfond för behöfvande i allmänhet	1,000.
9:o. Locardie de Marés d:o d:o d:o	4,000.
10:o. J. J. Vesterståhls d:o d:o d:o	6,000.
11:o. Sandbergska fonden för pauvres honteux	3,000.

Under fattigvårdsstyrelsens förvaltning:

12:o. Langska fonden för någon behöfvande borgaredotter	432.
13:o. Dickmanska understödsfonden	1,500.
14:o. Renbergska d:o	3,473.
15:o. Lönnbergska d:o	2,360.
16:o. Olssonska understödsfonden	1,500.
17:o. Beata Rudins d:o	5,828.
18:o. Biskop Hallströms sjukvårdsfond	5,663.

Härförutom finnas:

19:o. Den s. k. slöjdskolofonden	39,985.
20:o. Liczénska fonden	125.
21:o. F. d. minuteringsbolagets välgörenhetsfond	1,303.
22:o. Vetterholms stipendiefond	1,603.
23:o. Handlande borgares pensionskassa	68,352.
24:o. Fyra begravningskassor	5,361.
25:o. Biskop Hallströms fond för stipendier och premier vid Vesterviks läroverk	35,000.
26:o. Hallströmska donationen till Vesterviks kyrka	50,000.
27:o. D:o d:o till Vesterviks sjukhus	5,000.
Summa i Vestervik	289,498.

I Vimmerby.

1:o. Linckska fonden till förmån för behöfvande enka eller dotter af borgare	1,728.
2:o. Borgerskapets pensionskassa	2,010.
3:o. D:o magasinsfond till understöd åt behöfvande af borgareklassen utom 169,7 kubikfot råg.	2,799.
Summa i penningar	6,537.

I Oskarshamn.

1:o. Oskarshamns stads enke- och pupillkassa	35,649.
2:o. Oskarshamns stads skeppares enke- och pupillkassa	21,799.
3:o. Två genom insamling bildade fonder till understöd åt ynglingar vid stadens läroverk	1,142.
Summa	58,590.

Från *Borgholm* har icke uppgifvits någon stiftelse af ifrågasvarande art. Summan af de i länets öfriga städer befintliga ofvan förtecknade fonder uppgår till 1,497,062 kronor och om dertill läggas åtskilliga icke uppgifna fonder, som insamlats för underhåll af enskilda skolor, barnhem och andra fromma stiftelser, så torde kunna antagas att i länets städer finnas välgörenhetsfonder till ett sammanräknadt belopp af minst 1,600,000 kronor.

Äfven inom mången *kommun på landet* finnas välgörenhetsstiftelser med större eller mindre fonder; men då deras ändamål nästan uteslutande är fattigvård eller skolundervisning, hafva dessa stiftelser ansetts ingå i kommunalförvaltningen och därför i allmänhet icke blifvit i fögderiberättelserna särskildt omnämnda. Några få fromma stiftelser hafva dock uppgifvits och torde böra här omförmälas, nemligen:

i Misterhults socken af Tunaläns härad: a) Rektor Robachs donation af hemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Tjustgöl och $\frac{53}{256}$ mantal Höckhult, hvilkas afkastning användes till pensioner, hvardera 50 kronor, åt välkände behöfvande personer i kommunen; b) en barnhems-kassa af 3,000 kronor för fattiga barns uppfostrande, och c) den s. k. Släthultsfonden, hvilken, stiftad för befrämjande af skolundervisningen i socknen, utgöres af 14,000 kronor, förutom hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Släthult;

i Tuna socken af samma härad: en af fabriksiddkaren Sv. Rehnborg stiftad välgörenhetsfond, hvilken vid 1875 års slut uppgick till 3,219 kronor;

i Mönsterås socken af Stranda härad: den så kallade Elfströmska donationsfonden, som af församlingens nu 93-årige och i Kalmar boende kyrkoherde, ordensledamoten teol. doktor A. G. Elfström bildats dels genom en gåfva af 1,000 kronor och dels genom öfverlåtelse sedan år 1870 af hela den från församlingen utgående pastorslönen. Denna fond, hvars belopp icke närmare uppgifvits, afser underhållet af ett år 1858 i Mönsterås köping inrättadt barnhem, der fattiga barn, tillhörande Mönsterås pastorat, intagas till vård och uppfostran. För närvarande underhållas der 10 flickor och 2 gossar;

i Kläckeberga socken af Norra Möre härad: en af mamsell Amalia Engenfelt genom testamente donerad fond af 15,000 kronor, deraf årliga räntan användes dels till understöd åt behöfvande qvinnor och dels till kläder och kost åt fattiga skolbarn i socknen;

för *Dörby och Kläckeberga* församlingar gemensamt: den så kallade Linnerhielmska donationsfonden af 5,000 kronor, afsedd att genom sin ränteafkastning bidra till de fattigaste skolbarnens understödjande med kläder och föda;

i Halltorps socken af Södra Möre härad: affidne doktor Flyths donation af hemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Lyckhult och $\frac{1}{4}$ mantal Halltorp, till beredande af uppfostran åt vanvårdade barn, och

i Hagby socken af sistnämnda härad: Lovers donation, bestående af $\frac{1}{2}$ mantal Broby, hvars afkastning användes till försörjning af fattige vid Lovers f. d. alunbruk.

I flere församlingar på landet hafva genom insamling af erforderliga medel bildats barnhem för fattiga barns uppfostran, hvilka stiftelser underhållas till någon del af de insamlade medlens ränteafkastning, men hufvudsakligen med frivilliga samman-skott.

Under länsstyrelsens förvaltning står en särskild donation af affidne hofmarskalken friherre A. Rappe, ursprungligen bestående, jemte något penningar, af Mönsterås gästgifvaregård och en sedermera med Nådigt tillstånd till penningar förvandlad spanmålsfond. Stiftelsen hade för ändamål att bereda aflöning dels åt en distriktsläkare i Stranda härad och dels åt en der hufvudsakligen för rofdjurs utödande tillämnad skogvaktare. Donationen, hvars afkastning sedan flere år tillbaka användts uteslutande till aflöning åt distriktsläkaren, utgjordes vid 1875 års

slut af 27,410 kronor 23 öre jemte den utarrenderade gästgifvaregården.

Tab. N:o 14. F) Fattigvård. Då från och med 1874 kommunernas fattigvård ingår bland föremålen för en särskild hela riket omfattande kommunalstatistik, grundad på tabellariska primäruppgifter, i hvilka de till fattigförsörjningsväsendet hörande förhållanden meddelas mera fullständigt och under andra rubriker, än i det för femårsberättelserna hittills föreskrifna tabellformulär, så har länsstyrelsen i här bifogade tab. N:o 14 upptagit

i sammandrag fattigvårdsuppgifterna för endast de år, 1871, 1872 och 1873, som nyssnämnda officiella statistik icke kan komma att omfatta.

Antalet personer af olika kön och åldrar, som blifvit af fattigvården fullt försörjde, utgjorde år 1870 å landsbygden i länet 4,043 och i städerna 536, men hade år 1873 minskats för landet till 3,326 eller med omkring 18 procent och för städerna till 471 eller med något mera än 12 procent. Samtliga fattigvårdsutgifterna hafva under samma tid stigit å landet från 190,181 till 202,626 kronor, hvilken tillökning uppgår till

Tab. Litt. G. Angående tillåten minutförsäljning och utskänkning af bränvin i Kalmar län under försäljningsåret 1874—1875 samt därför belöpande afgifter och deras fördelning.

	Kanttal, hvarefter afgifter beräknats för		Afgifter,				
	minuthandel.	utskänkning.	betingade eller taxerade.	Nettovinst till författningens fördelning.	Summa medel att fördela.		
K r o n o r .							
A) I södra landstingsområdet.							
<i>Städerna:</i>							
Kalmar, der på grund af auktionsinrop idkats minuthandel på 8 och utskänkning på 7 ställen	131,200	50,000	64,980	—	—	64,980	
Oskarshamn. Bolag, som för 3 år oktrojerats utan vilkor om vinstfördelning, idkat minuthandel å 3 och utskänkning å 5 ställen. Dessutom har funnits en tillfällig utskänkingsrörelse	10,500	13,133	7,878	33	—	7,878	
Borgholm. År 1872 för 3 år bildadt bolag haft 1 minuthandels- och 2 utskänkingsställen	14,500	5,050	5,645	—	—	5,645	
<i>Landsbygden och deribland Mönsterås köping med särskilda privilegier:</i>							
I ställe för mindre partihandel, 3 för minuthandel och 10 för utskänkning. Af de senare hafva 5 innehafts på grund af gästgifverprivilegier och 4 varit tillfälliga för kortare tid	24,710	16,199	12,657	05	17,982	30,639	
Summa för södra distriktet	180,910	84,382	91,160	38	17,982	109,143	
<i>Fördelning:</i>							
Södra landstinget						Kronor 21,785,01.	
» hushållningssällskapet						» 21,785,01.	
Staden Kalmar						» 38,910,02.	
» Oskarshamn						» 4,717,55.	
» Borgholm						» 3,380,23.	
Landsbygdskommuner						» 18,347,23.	
Provisioner						» 218,26.	
Summa kronor						109,143,31.	
B) I norra landstingsområdet.							
<i>Städerna:</i>							
Vestervik. Bolag med skyldighet af vinstutdelning har idkat minuthandel å 2 och utskänkning å 5 ställen. Dessutom har funnits en burskapsutskänkning	47,200	10,000	15,800	—	12,416	28,216	
Vimmerby med 2 minuthandels- och 3 utskänkingsställen, alla utan vinstutdelningsförpligtelse	5,000	8,000	4,450	—	—	4,450	
<i>Landsbygden:</i>							
Under året har idkats minutförsäljning å ett och utskänkning å 4 ställen, de senare endast för kort tid	5,000	2,792	2,367	—	—	2,367	
Summa för norra distriktet	57,200	20,792	22,617	—	12,416	35,033	
<i>Fördelning:</i>							
Norra landstinget						Kronor 6,992,62.	
» hushållningssällskapet						» 6,729,81.	
Södra d:o d:o ¹⁾						» 222,88.	
Vesterviks stad						» 16,911,03.	
Vimmerby d:o						» 2,664,66.	
Landskommuner						» 1,417,96.	
Provisioner						» 95,29.	
Summa kronor						35,033,65.	
Summa för hela länet	238,110	105,174	113,777	38	30,399	144,176	

¹⁾ Af afgifter, som uppburits i Aspelands härad, hvilket, ehuru beläget i norra landstingsområdet, tillhör södra hushållningssällskapet.

något öfver 6 procent samt i städerna från 43,022 till 45,998 kronor, motsvarande nära 7 procent.

Då den under nämnda tid genom Nådiga förordningen den 9 Juni 1871 inträffade förändring i fattigvårdslagstiftningen berättigat kommunerna att undandraga sig fattigvårds meddelande åt andra personer, än sådana, hvilka, på sätt i 1 § af samma författning säges, äro urständsatte att sig sjelfve försörja, samt det äfven visat sig, att många om icke de flesta fattigvårdssamhällen i detta län mer eller mindre strängt göra bruk af denna deras rätt, förefaller det besynnerligt, att de inkomna uppgifterna visa tillökning i så väl antalet fattighjon, som fattigvårdsutgifternas belopp. Detta förhållande kan svårligen förklaras genom annat antagande, än att de uppgifter, som inlemnats vare sig till denna eller nästföregående femårsberättelse icke varit fullt riktiga.

Inom åtskilliga kommuner på landet i länet har man på senare tider inrättat så kallade *fattiggårdar*, hvartill vanligen inköpts något mindre hemman. Der sådan inrättning kommit till stånd och blifvit väl skött, har den visat sig medföra flere ekonomiska fördelar, hvaribland må nämnas dels genom samhushållning beredd minskning i underhållskostnaden och dels möjligheten att tillgodogöra fattigvården den, om ock ringa, arbetsförmåga, som fattighjonen kunna ega.

Genom den i nyssnämnda Nådiga förordning kommunerna tillerkända pröfningsrätt i fråga om och i hvad mån fattigvård bör meddelas, har mängden af sådana fattigförsörjningsärenden, som fordra handläggning af länsstyrelsen, icke obetydligt minskats. De flesta mål af denna art, som nu förekomma, röra tvister emellan olika fattigvårdssamhällen om skyldigheten att försörja personer, som efter ombyte af vistelseort fallit fattigvården till last.

G) Krogväsende och bränvinsförsäljning. I afseende på den i länets städer och på landet under försäljningsåret 1874—1875 tillåtna minuthandel med och utskänkning af bränvin och andra spritdrycker samt därför belöpande afgifter äfvensom huru afgifterna och i vissa fall uppkommen nettovinst fördelats, får länsstyrelsen återopå förestående tab. Litt. G. Endast fem gästgifvaregårdar på landet, deraf en i Norra Möre härad, två i Södra Möre härad och två i Ölands Södra Mot, hade sagda år på 12 § i bränvinsförsäljningsförordningen grundad rätt att utskänka bränvin. Men för förstnämnda gästgifvaregård har sedermera genom egarens död denna utskänkingsrätt upphört.

Med tillämpning af de förändrade föreskrifter i fråga om villkoren för i stad bildadt bolag att öfvertaga der tillåten minutförsäljning eller utskänkning af bränvin, som meddelats för första gången genom Kungl. förordningen den 26 Augusti 1873, har så väl bränvinsminuthandels- som utskänkingsrörelsen i länets alla städer blifvit, i den mån tiden för förut avslutade kontrakt lupit till ända, upplåten till bolag med skyldighet att, förutom belöpande afgifter, till författningsenlig fördelning redovisa all af rörelsen uppkommande behållen vinst.

Sådan mindre partihandel med bränvin, som omförmäles i Nådiga förordningen om villkoren för bränvinsförsäljning den 18 September 1874, har icke idkats i någon af länets städer samt under år 1875 endast å två ställen på landet.

Då enligt Kungl. förordningen den 7 December 1866 rättighet att till förtäring på stället försälja öl och andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin, kunde vinnas af hvilken som helst

välfrejdad person, endast genom aumälan hos magistrat eller kommunalnämnd, hade så väl i städerna, som på landsbygden uppstått en mängd ölkrogar och, under tillämpning af samma författnings föreskrifter derom, jemväl ganska många ställen för utskänkning af vin. Denna öfverallt spridda utskänkning af dryckesvaror, som utgäfvos för att vara icke spirituösa, men stundom hade tillsatser af sprit och i allt fall voro mer eller mindre rusgifvande, började mer och mer föranleda oordningar och sedeslöshet; men lyckligtvis blef den betydligt inskränkt och stäffad genom Nådiga förordningen i ämnet den 18 September 1874, som gjorde tillåtelse till utskänkning i fråga om så väl maltdrycker som vin beroende af länsstyrelsens pröfning. Sådan tillåtelse har sedermera meddelats ytterst sparsamt.

H) Helsovård. Sedan länets södra landsting år 1870 beviljat 100,000 kronor till uppförande i Kalmar af ett nytt för 80 sängar beräknadt *länslasarett*, hvartill Kalmar stad lemnat erforderlig jordplan, men det befunnits omöjligt att för denna summa åstadkomma den nya lasarettbyggnaden med dertill hörande bostadshus för läkaren och nödiga ekonomibygnader, har landstinget på derom gjord framställning år 1873 förhöjt byggnadsanslaget till 150,000 kronor, hvarefter den af landstinget tillsatta byggnadskomite efter föregående entreprenadauktion i början af år 1874 med skicklig och välkänd byggmästare afslutat kontrakt om byggnadernas uppförande i enlighet med uppgjorda och af Sundhetskollodium godkända ritningar och förslag. Byggnadsarbetet sattes genast i gång och hade vid slutet af år 1875 fortskridit så långt, att så väl hufvudbyggnaden, som läkarebostads- och ekonomihuset voro uppmurade och försedda med yttertak. Dessa byggnader hafva ett vackert och fritt läge vid vestra sidan af den utaf dubbla rader trän bildade allé, som leder till Kalmar slott och nya begravningsplatsen. Det nya lasarettet kommer att i nästa Juli månad börja att för sitt ändamål användas. Härjemte torde böra antecknas, att vid länslasarettet i Oskarshamn uppförts en ekonomibygnad jemte badhus, hvartill södra landstinget år 1872 anslagit 10,500 kronor.

Med dertill af norra landstinget anslagna medel har sedan år 1871 i *Vimmerby* underhållits en *sjukvårdsanstalt*, hvori intagits sådana i trakten deromkring boende personer, som hastigt insjuknat eller blifvit skadade och ej utan olägenhet kunnat föras till det affägsna länslasarettet i Vestervik. Samma landsting har år 1873 anslagit 30,000 kronor till uppbyggande af ett mindre lasarett, hvarigenom sagda sjukvårdsanstalt kan blifva mera ändamålsenlig.

Antalet å länets allmänna sjukvårdsinrättningar vårdade patienter under åren 1871—1875 har varit följande:

År.	Kalmar.			Oskarshamn.			Borgholm.			Vestervik.			Vimmerby lasarett-afdelning.		Summa för hela länet.	
	Lasarettet.	Kurhuset.	Summa.	Lasarettet.	Kurhuset.	Summa.	Lasarettet.	Kurhuset.	Summa.	Lasarettet.	Kurhuset.	Summa.	Å lasarett.	Å kurhus.	Totalsumma.	
1871	187	181	368	168	55	223	76	17	93	204	88	292	33	668	341	1,009
1872	185	154	339	168	55	223	92	16	108	228	50	278	37	710	275	985
1873	172	109	281	169	52	221	77	13	90	257	22	279	45	720	196	916
1874	201	101	302	159	46	205	91	13	104	257	19	276	44	752	179	931
1875	205	136	341	151	46	197	82	9	91	233	36	269	26	697	227	924

Hvartdera landstingsområdet utgör ett särskildt sjukvårdsdistrikt. Hvad inom det ena eller andra af dessa distrikt uppburits för åren 1871 och 1872 i *kurhusafgifter*, men derefter, enligt Nådiga kungörelsen den 26 Augusti 1873 i *sjukvårdsafgifter*, har uppgått till följande belopp:

	Södra distriktet.		Norra distriktet.		Summa.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
År 1871	16,695	25	10,933	50	27,628	75
» 1872	16,755	50	11,038	75	27,794	25
» 1873	24,972	25	13,483	—	38,455	25
» 1874	25,428	25	13,575	80	39,004	05
» 1875	24,834	75	13,611	60	38,446	35

I Vestervik finnes ett af staden uppbyggt sjukhus, som, stående under helsovårdsnämndens förvaltning, underhålles dels genom räntan å en af biskop Hallström i lifstiden stiftad donationsfond å 5,000 kronor och dels genom bidrag ur stadskassan.

Kalmar stad har ett mindre sjukhus, afsedt för patienter, som lida af någon annan smittosam sjukdom än den veneriska.

Någon förändring i afseende på *provinsialläkaredistriktens* antal och indelning har under perioden icke inträffat. För läkaren i Handbörds distrikt har vid hans station Målilla blifvit af vederbörande kommuner uppförd en bostadslägenhet.

Antalet examinerade *barnmorskor* utgjorde år 1875 i städerna 16 och på landsbygden 48. Sedan år 1870, då icke flere än 42 sådana funnos anställda på landet, hafva således flere kommuner än förut insett nyttan och behovet af dugligt biträde vid barnförlossningar; men inom åtskilliga kommuner har man fortfarande undandragit sig att antaga och aflöna examinerad barnmorska.

Af i länet befintliga *helsobrunnar* hafva Södra Vi i Sevede, Kristvalla i Norra Möre och Ekenäs i Södra Möre härad fortfarande varit mycket besökta. År 1872 började att begagnas en ny helsobrunn med badinrättning vid Källvik i Loftahammars socken af Norra Tjusts härad, hvarest kurgästernas antal uppgick år 1873 till 365, 1874 till 403 och 1875 till 329.

I afseende på *territorialindelning för val till ledamot af riksdagens andra kammare* har under perioden ingen faktisk förändring tillkommit. Vål omfattar numera, enligt Kungl. kungörelsen den 16 Juni 1875, Södra Möre härades vestra valkrets fyra socknar, nemligen Torsås, Gullabo, Vissefjerda och Madesjö i stället för endast tre enligt föregående reglering; men denna skiljaktighet är endast nominal, härledande sig från förstnämnda sockens under tiden inträffade delning i två socknar, Torsås och Gullabo. 76 personer, deraf 75 på landet och 1 i stad egde år 1875 fast egendom, hvardera till så högt taxeringsvärde, att det medför valbarhet till ledamot af riksdagens första kammare, och 165 personer, deraf 39 på landet och 126 i städer, erlade samma år hvar för sig beviljning för inkomst af kapital eller arbete till belopp af 4,000 kronor eller deröfver. De uppgifter, hvaraf dessa förhållanden inhämtas, utvisa likväl icke huru många af dem, hvilkas fastighetsvärde eller inkomst uppgått till sagda belopp, för öfrigt varit med hänsigt till personliga kvalifikationer valbare till dylikt uppdrag. Af de anförda siffrorna synes emellertid, att fastighetspossessioner af ett för valbarhet till första kam-

maren tillräckligt taxeringsvärde förekomma endast undantagsvis i stad, men att deremot det valbarhetsvilkor, som beror af inkomstbeviljning, uppfylles i städerna af långt flere personer, än på landet.

Skarpskytteväsendet, som för 10 å 15 år sedan här i länet omfattades med ett synnerligen lifligt intresse, har på senare tiden förlorat sina fleste anhängare. Af de 13 frivilliga skarpskytteföreningar, som 1870 funnos och då hade tillhopa 2,740 aktiva medlemmar, voro vid 1875 års slut endast 5 föreningar i verksamhet med en sammanräknad styrka af allenast 509 man.

Under återopande för öfrigt af hvad i slutet af senaste femårsberättelsen blifvit särskildt anfördt angående länets *städer* och *köpingar*, får länsstyrelsen här meddela några nu inkomna uppgifter angående dessa viktigare orter i länet.

Kalmar. Under femårsperioden har staden måst sätta sig i betydlig skuld för följande ändamål, nemligen:

dels inbetalning af aktier till belopp af 670,000 kronor i bolaget för Kalmar—Emmaboda-jernväg och af 300,000 kronor i Nybro—Säfsjöströms jernvägsbolag,

dels för åtskilliga hamn- och lastplansbyggnader till belopp af 100,000 kronor och

dels för uppbyggandet af ett år 1875 beslutadt nytt folkskolehus, hvilket, ämnadt att kunna inrymma större delen af folkskolebarnen, nu håller på att uppföras å forna fortifikationsjorden nära intill den egentliga staden.

Till betäckande af dessa utgifter, i den mån andra medel dertill saknats, har staden med Nådigt tillstånd upptagit två amorteringslån å tillhopa en million kronor.

Med inberäkning af hvad, som infutit genom upptagna interimslån eller blifvit utbetaldt till sådana låns gäldande medelst fonderade lån, hafva stadskassans inkomster och utgifter varit följande:

år 1871, inkomster...	123,815 kronor,	utgifter...	110,813 kronor.
» 1872, »	583,598 »	»	216,782 »
» 1873, »	222,611 »	»	419,759 »
» 1874, »	428,742 »	»	596,360 »
» 1875, »	683,567 »	»	604,764 »

Tulluppbörden har, med uteslutande af ören, utgjort:

År 1871	206,018 kronor.
» 1872	210,082 »
» 1873	241,013 »
» 1874	247,874 »
» 1875	225,284 »

Stadens polisstyrka har undergått förändrad organisation och utgöres nu af en poliskommissarie, som tillika är stadsfiskal, 3 öfverkonstaplar, 15 konstaplar och 20 extra konstaplar.

För öfrigt må anföras, dels att Kalmar stad genom Kungl. brefvet den 29 Maj 1874 fått sig i Nåder beviljad transitouppläsning, med vilkor af vissa iakttagelser, och dels att den år 1862 Nådigt fastställda i föregående femårsberättelser omförmälda plan för användande af den staden omgifvande f. d. fortifikationsjorden blifvit af Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref af den 11 December 1874, med godkännande af stadsfullmäktiges underdåniga förslag, så till vida förändrad, att de vid skeppsbron belägna brädgårdarne komme att flyttas icke, såsom förut var bestämdt, till den öster om skeppsbron belägna sten-kajen, utan till den numera på stadens bekostnad betydligt ut-

vidgade, med lastkajer omgifna och genom bro med jernvägens stationsplan förenade yttre brädgårdsholmen, der egarne af sagda brädgårdar skulle erhålla motsvarande utmål af jord under full egande rätt men mot viss tomtörefgift, hvarjente de flyttnings-skyldige berättigades att å gamla brädgårdsplänerna vid skeppsbron erhålla, med eganderätt men mot tomtören, hvar för sig ett utmål af 60 x 40 fot för uppförande af fristående magasinsbyggnader efter af stadsfullmäktige godkänd ritning, hvilken förändring i förra regleringsplanen blifvit emellan stadsfullmäktige och vederbörande brädgårdsegare öfverenskommen.

Vestervik. I afseende på stadens drätsel åberopas följande:

Sammandrag öfver Vesterviks stadskassas inkomster och utgifter under åren 1871—1875: //

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Inkomster	48,087 37	56,322 49	60,765 64	86,581 21	105,455 48
Utgifter	37,872 20	42,756 77	45,573 67	63,711 47	81,752 70
Kassabehållning vid 1875 års slut					4,270 25
Dessutom eger staden, enligt 1875 års bokslut, en kapitalförmögenhet uti fordringar, fastigheter o. andra tillgångar					535,236 26
Summa kronor					539,506 51

Staden har under ifrågavarande femårsperiod ej iklädt sig någon skuld, hvarför Nådigt tillstånd erfordrats.

Tulluppbörden har uppgått till:

År 1871	49,827 kronor.
» 1872	48,727 »
» 1873	53,193 »
» 1874	50,856 »
» 1875	48,515 »

Vimmerby. För teckning af aktier i bolaget för jernvägsanläggning mellan Vimmerby och Hultsfreds station å Nässjö—Oskarshamnsbanan har staden ådragit sig en skuld af 135,000 kronor, till hvars fonderande staden den 18 December 1874 erhållit Nådigt tillstånd att upptaga ett amorteringslån å motsvarande belopp. Derförom hade staden vid slutet af år 1875 för sin hotelbyggnad en återstående skuld af 34,692 kronor.

Denna stad eger en värdefull skog, som under åren 1871—1875 lemnat en inkomst af tillhopa 13,656 kronor. Derjemte har bränvinsförsäljningen inbringat till staden i andel af skatten 17,739 kronor och i försäljningsbolagets till staden afstådda vinst 57,000 kronor.

Stadskassan har haft följande:

	Inkomster.	Utgifter.
År 1871	40,803 kronor.	39,421 kronor.
» 1872	32,278 »	30,878 »
» 1873	33,307 »	32,675 »
» 1874	37,937 »	37,511 »
» 1875	32,124 »	31,600 »

Oskarshamn. För stadens räkning har en vacker begravningsplats blifvit under åren 1874 och 1875 å dertill inköpt jord invid staden anlagd med en kostnad i kontanta penningar af 8,500 kronor, förutom matlagvis utgjorda dagsverken, beräknade till ett värde af 8,000 kronor.

Dels genom utdebitering och dels genom frivilliga bidrag, lemnade hufvudsakligen af bränvinsförsäljningsbolagen, hade under flere år samlats en fond för uppbyggande af egen kyrka i denna stad, som vid början af perioden ännu tillhörde Döderhults församling, hvars kyrka är belägen öfver $\frac{1}{4}$ mil från Oskarshamn. Sedan nämnda fond hunnit uppgå till ett någorlunda tillräckligt belopp, lades i Januari 1874 grunden till den nya kyrkan, som vid följande årets slut var uppmurad och försedd med yttertak. Denna kyrkobyggnad, numera fullbordad, har kostat omkring 160,000 kronor. Staden utgör numera särskild församling såsom annex till Döderhults pastorat samt har egen komminister, hvilken utöfvar pastoralvården i staden.

Förutom sin andel af bränvinsförsäljningsafgifterna, har staden af de bolag, som bildats för minuthandel med och utskänkning af bränvin, erhållit följande vinstbelopp, nämligen:

År 1871	29,363 kronor.
» 1872	32,961 »
» 1873	44,456 »
» 1874	44,165 »
» 1875	51,361 »

Stadskassans inkomster och utgifter hafva varit:

	Inkomster.	Utgifter.
År 1871	46,368 kronor.	42,399 kronor.
» 1872	58,301 »	24,607 »
» 1873	65,712 »	31,357 »
» 1874	88,026 »	87,020 »
» 1875	73,033 »	33,163 »

Tulluppbörden har utgjort:

År 1871	43,441 kronor.
» 1872	37,732 »
» 1873	49,784 »
» 1874	50,006 »
» 1875	40,709 »

Borgholm. Under ifrågavarande period har staden uppfört ett nytt folkskolehus samt påbörjat dels anläggningen af en begravningsplats och dels uppbyggandet af en egen kyrka, hvarjemte förberedande åtgärder börjat vidtagas i syfte att denna stad, som ännu utgör en del af Köpings församling, måtte blifva ett sjäfständigt kyrkosambälle och om möjligt ett eget pastorat.

Genom nytt Nådigt reglemente för Borgholm den 30 Juli 1875 är, med ändring af 1817 års dittills gällande reglemente, förordnad, att staden skall hafva en egen stadsstyrelse med lagfaren, af staden afönad och af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande konstituerad ordförande samt två ledamöter, hvilka utses af stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, af allmänna rådstugan. Denna styrelse har icke judiciel myndighet och ej heller befattning med debitering, uppbörd och redovisning af kronoutskylder eller andra under kronouppbörden inbegripna allmänna afgifter, men handhafver för öfrigt i magistratens ställe exekutionsverket samt säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen i staden jemte der förekommande hushållningsangelägenheter och andra mål och ärenden, hvilka enligt lag eller allmän författning skola i stad, der magistrat finnes, tillhöra sådan myndighets behandling.

Borgholms stadskassa hade:

	Inkomster.	Utgifter.
År 1871	9,767 kronor.	12,209 kronor.
» 1872	9,836 »	10,501 »

År 1873.....	9,735 kronor.	11,234 kronor.
» 1874.....	12,023 »	10,698 »
» 1875.....	11,082 »	15,525 »

Köpingen Gamleby i Södra Tjusts härad hade år 1875 en folkmängd af 251 personer, deribland 7 handlande, af hvilka en drifver en ganska betydlig rörelse med uppköp och utskeppning af ortens skogsprodukter och spanmål. Handel och industri synas gå framåt i denna köping, som har ett gynnsamt läge vid stranden af en för stora fartyg segelbar hafsvik. Ännu mer torde rörelsen komma att stiga genom snart förestående jernvägsbyggnader och stations anläggande invid köpingen.

Figeholms köping i Tunälans härad. 1875 års folkmängd uppgick till 360 personer. Der funnos då 13 handlande, hvilka egde tillhopa 25 större och mindre fartyg om 1,762 registertons sammanräknad dräktighet.

Påskallavik i Stranda härad. Folkmängden hade från 133 personer, som den utgjorde år 1870, stigit år 1875 till 200 personer. Handelsrörelsen, som förnämligast afser utskeppning af trävaror, anses vara i stigande. I närheten af köpingen finnes Emåfors betydliga pappersbruk, hvarest af på stället beredd trämassa tillverkas flere slags papp, tapet- och omslagspapper, brefkuvert och papperspåsar m. m. Denna anläggning, som eges af två handlande i Kalmar och Påskallavik, uppgifves hafva kostat 270,000 kronor.

Mönsterås i Stranda härad. Denna köping utgör en egen kommun. Dess folkmängd uppgick år 1874 till 1,107 personer,

Kalmar i Landskansliet den 9 April 1877.

deribland 17 idkande handel. Köpingen hade samma år 7 fartyg om tillhopa 538 registertons dräktighet.

Pataholms köping, äfven i Stranda härad, hade år 1875 en folkmängd af endast 139 personer i stället för 157 år 1870. Der funnos förstnämnda år 2 handlande samt 4 fartyg, hvilkas sammanräknade dräktighet uppgick till 280 registertons.

Nybro i Södra Möre härad. Efter anläggningen af Kalmar—Emmaboda jernväg, som har station vid Nybro, har i denna köping så väl folkmängden, nu uppgående till nära 500 personer, som ock handel och rörelse ökats. Köpingens vidare utveckling är att emotse i följd af Nybro—Säfsjöströms nyanlagda jernväg, efter hvars tillkomst köpingen har jernvägsförbindelse åt tre olika håll. Ännu är Nybro i kommunalt hänseende för enad med Madesjö socken, men har dock för sina ordningsangelägenheter handhavande en egen köpingsstyrelse.

Bergqvara äfven i Södra Möre härad. Folkmängden, som år 1870 utgjorde 109, hade år 1875 stigit till 139 personer, bland hvilka 2 handlande. Hemmahörande i denna köping voro då 12 fartyg, som tillsammans mätte 938 tons. Handeln afser hufvudsakligen uppköp och försäljning af ortens skogsprodukter, som skeppas dels till utlandet och dels till Öland, Blekinge och Skåne.

Mörbylånga köping i Ölands Södra Mot. Folkmängden uppgick år 1875 till 231 personer, eller alldeles lika med förhållandet år 1870. Der funnos förstnämnda år 7 handlande. Köpingens handelsrörelse har förkofrats i följd af reguliera ångbåtsförbindelser med Kalmar stad och andra hamnar vid Kalmar sund.

Å Landshöfdinge-Embets vägnar:

C. A. Palme.

J. A. Södermark.

Tab. No 1.

FOLKMÄNGD.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		Den 31 December, enligt presterskapets summeriska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Enligt årets mün- strings- rullor ap- proberade beväringsskyldige.	
		Hela folkmängden af			Deraf fria från mantals- penningar.			Utskrif- ningsman- skap.				
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.												
År 1871		104,683	109,276	213,959	103,864	108,727	212,591	53,480	57,855	111,335	7,500	1,014
» 1872		104,955	109,320	214,275	104,459	109,332	213,791	54,186	58,514	112,700	7,579	905
» 1873		105,414	109,788	215,202	104,673	109,537	214,210	53,851	58,295	112,146	7,666	1,228
» 1874		106,138	109,968	216,106	105,383	109,860	215,243	54,131	58,487	112,618	7,576	1,211
» 1875		106,802	110,154	216,956	105,744	110,012	215,756	55,368	59,823	115,191	7,662	1,375
I städerna.												
Kalmar	år 1871	4,176	5,045	9,221	3,968	4,981	8,949	2,265	2,659	4,924	278	23
»	» 1872	4,269	5,142	9,411	3,991	5,026	9,017	2,172	2,608	4,780	281	23
»	» 1873	4,338	5,202	9,540	4,015	5,003	9,018	2,095	2,479	4,574	281	30
»	» 1874	4,430	5,303	9,733	4,262	5,172	9,434	2,229	2,573	4,802	336	28
»	» 1875	4,516	5,431	9,947	4,254	5,313	9,567	2,159	2,612	4,771	345	37
Vestervik	år 1871	2,320	2,891	5,211	2,263	2,855	5,118	1,075	1,385	2,460	185	16
»	» 1872	2,389	2,962	5,351	2,336	2,902	5,238	1,085	1,409	2,494	195	14
»	» 1873	2,470	2,999	5,469	2,400	2,973	5,373	1,109	1,419	2,528	211	26
»	» 1874	2,533	3,087	5,620	2,477	2,998	5,475	1,120	1,391	2,511	218	16
»	» 1875	2,588	3,120	5,708	2,505	3,071	5,576	1,143	1,453	2,596	205	22
Vimmerby	år 1871	807	1,044	1,851	799	1,041	1,840	398	451	849	40	2
»	» 1872	806	1,045	1,851	794	1,040	1,834	394	472	866	39	5
»	» 1873	810	1,071	1,881	814	1,043	1,857	406	478	884	51	9
»	» 1874	827	1,081	1,908	820	1,032	1,902	405	494	899	50	10
»	» 1875	824	1,084	1,908	839	1,039	1,928	418	486	904	47	6
Oskarshamn	år 1871	1,734	1,810	3,544	1,579	1,717	3,296	704	797	1,501	109	13
»	» 1872	1,872	1,927	3,799	1,723	1,801	3,524	772	835	1,607	121	6
»	» 1873	1,978	2,030	4,008	1,793	1,806	3,599	794	882	1,676	141	18
»	» 1874	2,096	2,151	4,247	1,808	2,011	3,819	871	937	1,808	154	20
»	» 1875	2,229	2,300	4,529	2,036	2,150	4,186	925	966	1,891	167	32
Borgholm	år 1871	377	434	811	373	430	803	158	186	344	17	8
»	» 1872	366	429	795	382	436	818	158	176	334	24	7
»	» 1873	374	440	814	371	441	812	162	181	343	23	4
»	» 1874	360	425	785	381	453	834	176	194	370	19	5
»	» 1875	360	439	799	372	448	820	163	191	354	21	6
Summa för länets samtliga städer år 1875		10,517	12,374	22,891	10,006	12,071	22,077	4,808	5,708	10,516	785	103
I hela länet.												
År 1871		114,097	120,500	234,597	112,846	119,751	232,597	58,080	63,333	121,413	8,129	1,076
» 1872		114,657	120,825	235,482	113,685	120,537	234,222	58,767	64,014	122,781	8,239	960
» 1873		115,384	121,530	236,914	114,066	120,803	234,869	58,417	63,734	122,151	8,373	1,315
» 1874		116,384	122,015	238,399	115,131	121,576	236,707	58,932	64,076	123,008	8,353	1,290
» 1875		117,319	122,528	239,847	115,750	122,083	237,833	60,176	65,531	125,707	8,447	1,478

Tab. N:o 2.

J O R D B R U K.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	År.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Baljväxter.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Spånadsväxter.		Gräs och andra foderväxter.
										Frö.	Spånadsämnen.	
Utsäde i kubikfot.....	1871	25,260	322,940	186,860	258,900	2,960	11,531	613,101	—	6,760	—	—
	1872	23,821	313,214	173,371	326,565	2,087	13,083	599,656	—	5,971	—	—
	1873	22,380	325,890	145,690	357,550	1,680	12,120	597,350	—	6,540	—	—
	1874	23,495	315,330	164,175	309,140	1,691	13,301	616,328	—	5,930	—	—
	1875	24,836	329,801	178,825	364,618	3,820	12,019	623,557	—	6,185	—	—
Skörd i kubikfot.....	1871	117,620	1,582,560	1,029,040	1,945,939	16,069	58,850	3,235,051	163,170	13,420	4,560	1,987,480
	1872	122,411	1,618,596	870,707	1,814,360	5,979	48,700	3,362,270	148,582	12,798	4,967	2,074,076
	1873	151,590	1,695,010	759,030	2,130,780	10,270	65,630	3,054,840	203,851	15,869	4,270	2,358,791
	1874	166,320	1,715,650	684,971	1,524,929	7,160	42,611	3,021,459	254,911	11,519	2,801	1,472,120
	1875	117,010	1,699,207	936,929	2,213,471	18,235	48,015	3,792,280	365,472	13,487	3,530	1,900,950
Skördebeloppet i korntal.....	1871	4,6	4,9	5,5	7,5	5,4	5,1	5,3	—	2,0	—	—
	1872	5,1	7,6	5,0	5,6	2,9	3,7	5,6	—	2,1	—	—
	1873	6,8	5,2	5,2	6,0	6,1	5,4	5,1	—	2,4	—	—
	1874	7,0	5,4	4,2	4,9	4,5	3,2	4,9	—	2,0	—	—
	1875	4,7	5,1	5,2	6,1	4,8	4,0	6,1	—	2,2	—	—

Tab. N:o 3.

B O S K A P S S K Ö T S E L.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Antal underhållna kreatur vid slutet af år	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ugnöt under 2 år.	Får.	Svin.	Fodertillgången.
	öfver 3 år.	under 3 år.							
1871.....	18,168	2,840	34,986	1,699	62,418	37,003	107,608	20,374	Dels god, dels medelmåttig.
1872.....	17,450	3,417	35,852	1,982	64,010	40,629	111,158	21,334	Öfver medelmåttan.
1873.....	18,100	3,680	35,390	1,830	61,740	42,600	104,690	21,010	Ymnig.
1874.....	17,520	3,654	36,045	1,955	59,753	39,117	106,920	19,375	Under medelmåttan.
1875.....	18,577	4,144	38,193	1,881	63,646	39,824	111,251	19,164	Dels medelmåttig, dels under medelmåttan.

Tab. N:o 4.

SKOGSHUSHALLNING.

1. Särskilda slag af skogar m. m.	2. Areal vid periodens slut.	3. Till ordnad skogshushållning indelade.	4. Afverkningsbelopp		
			5. År.	6. utfördt i	
	Qvadratref.				kvantitet. Kubikfot.
1:o Kungl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhöriga och under Dess disposition stående (kronoparker och skogar):			1871	191,829	13,228,72
A) Böda kronopark	57,352,30	55,666,30	1872	215,447	13,795,41
Till denna kronopark höra åtskilliga i senare tider af kronan inköpta hemman, hvilka i uppgiften om kronoparken ej inbegripna arealvidd utgör	8,946,00	—	1873	261,552	18,859,13
I Böda kronoparks och dertill hörande egovidd ingå följande planteringar m. m.:			1874	183,966	21,729,87
Ekplanteringar af 1 till 8 års ålder 65 qv.-ref.			1875	232,233	22,422,91
Andra skogsplanteringar af dels vanlig tall och gran, dels svart tall, veymouth-tall, silfvergran, bok, alm, lärkträ och valnötsträ 4,984 »					
Flygsandsfält, kultiverade 550 »					
Dito ännu icke kultiverade 1,805 »					
Utom skogseffekterna hafva Böda kronopark och hemmanen lemnat inkomster för slätter och bete m. m. uppgående för alla fem åren till					8,264,00
B) Kronoparken Ottenbylund	2,511,60	—	Afverkas endast till Ottenby kungsgårds och stuteris husbehof.		
C) Handbörds kronopark med dertill inköpta hemmanet Elgsmossen	10,813,20	6,788,00	Härjad af skogsbrand år 1868, hvarefter afverkningen varit inställd.		
2:o Boställens, kyrkans, läroverks och fromma stiftelsers skogar: utgöra, enligt från länets tre revirförvaltare inkomna uppgifter, tillhopa	376,440,00	112,377,00	Uppgifter saknas.		
3:o Häradsallmänning: Norra Möre, som, förut förvaltd af staten, år 1875 öfvertogs till vård och skötsel af häradsboarne	2,543,00	2,196,19	1871	33,448	2,009,28
4:o Sockneallmänningar (oskiftade) finnas icke.			1872	10,440	628,80
5:o Ekplanteringar, inga andra än de på Böda kronopark ofvan uppgifna.			1873	30,083	1,804,98
6:o Mullbärsplanteringar. Endast en sådan finnes nemligen å Borgholms kungsgårds egor.....	33,08	—	1874	24,550	1,470,00
7:o Andra skogsplanteringar. Utom de, som här ofvan antecknats för Böda kronopark, hafva inga andra sådana uppgifvits, med undantag deraf, att omkring 1,000 qvadratref af skogsmark hörande till boställen i Tjusts revir blifvit besädda med barrträfrö.			1875	Ingen afverkning.	—
8:o Flygsandsfält. Se ofvan vid Böda kronopark.					
9:o Enskildes skogar, deraf indelade till ordnad skogshushållning, som dock i allmänhet ej följes	—	170,000,00			

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.
	Räfvar.	Hökar.	Belopp af utbetald belöning. Kronor.
År 1871	257	—	387
» 1872	776	48	1,270
» 1873	944	70	1,479
» 1874	885	72	1,991
» 1875	1,297	90	3,190
Summa	4,159	280	8,317

Tab. N:o 6.

AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	3.
	Får.	Fjäderfän.	Skadan beräknad i penningvärde. Kronor.
År 1871	1,489	1,341	6,945
» 1872	1,418	1,392	6,719
» 1873	1,223	1,354	5,825
» 1874	1,161	1,337	5,742
» 1875	996	1,425	5,106
Summa	6,287	6,849	30,337

Tab. No 7 b.

HANDTVERKERIN, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
De särskilda klasserna af handtering.	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Bevilling i och för rörelsen. Kronor.	De särskilda klasserna af handtering.	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Bevilling i och för rörelsen. Kronor.
	Män.	Qv.	Män.	Qv.			Män.	Qv.	Män.	Qv.	
På landsbygden och i köpingarne.						I länets städer.					
Bagare	9	4	12	5	36	Bagare	19	22	33	8	106
Bleckslagare	3	—	3	—	5	Bleckslagare	4	—	3	—	—
Bokbindare	2	—	3	—	6	Bokbindare	7	—	11	—	39
Bryggare	9	—	9	1	14	Boktryckare	7	—	40	—	55
Byggmästare	5	—	92	—	28	Bryggare	9	3	44	3	191
Färgare	2	—	4	—	1	Byggmästare	3	—	13	—	—
Garfvare	7	—	14	—	29	Färgare	2	—	4	—	11
Kakelugnsmakare	1	—	1	—	—	Garfvare	10	—	32	—	131
Kopparslagare	11	—	10	—	14	Gelbgjutare	2	—	5	—	—
Korgmakare	1	—	—	—	—	Glasmästare	4	—	4	1	14
Krukmakare	1	—	1	—	—	Guldsmeder	10	—	14	—	51
Murare	1	—	1	—	1	Gördelmakare	4	—	5	—	3
Målare	12	—	13	—	10	Handskmakare	4	—	7	11	27
Repslagare	2	1	4	—	6	Hattmakare	4	1	5	2	38
Sadelmakare	6	—	4	—	5	Kakelugnsmakare	11	—	17	—	48
Skomakare	54	—	78	—	23	Kopparslagare	12	—	18	—	46
Skräddare	49	—	76	1	35	Korgmakare	1	—	4	—	3
Ställmakare	4	—	10	—	—	Körsnärer	1	—	2	1	20
Smeder	26	—	32	—	24	Murare	3	—	3	—	7
Snickare	13	—	23	—	1	Målare	16	—	25	—	83
Socketbagare	—	1	—	1	3	Mältare	4	—	4	—	5
Ullspinnare	1	—	4	1	—	Mössmakare	2	—	1	1	13
Urmakare	5	—	3	—	5	Repslagare	3	—	8	—	20
						Sadelmakare	10	1	17	—	32
						Segelsömmare	5	—	11	—	30
						Skomakare	29	—	56	3	104
						Skräddare	24	—	58	9	126
						Slagtare	7	—	11	—	24
						Smeder	11	—	22	—	24
						Snickare	16	—	30	—	35
						Socketbagare	6	2	7	6	50
						Svarfvare	9	—	13	—	39
						Tapetserare	1	—	2	—	7
						Tunnbindare	6	—	11	—	10
						Vagnmakare	2	—	1	—	4
						Urmakare	8	—	10	—	38
						Summa	276	29	551	45	1,434
						När härtill lägges för landet	224	6	397	9	246
						så bliver summan för hela länet	500	35	948	54	1,680
Summa	224	6	397	9	246						

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.		5.	6.						11.	12.			13.	14.	
		Tomter.			Antal nybyggda boningshus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde i kronor.					
		Antal				Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark.	Summa jordareal		Nävarande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.			Summa.
bebyggda.	obebyggda.	I kvadrater.															
Kalmar.....	1871	580	4	4								4,085,400	397,400	4,482,800			
	1872	580	4	5								4,097,200	397,400	4,494,600			
	1873	580	4	6	3,640	1,181	---	3,080	7,901	15		4,205,100	397,400	4,602,500			
	1874	580	4	5								4,583,100	415,000	4,998,100			
	1875	580	4	5								4,595,100	414,500	5,009,600			
Vestervik.....	1871	531	31	1	4,346	1,585	16,632	3,399	25,962	10		1,650,340	600,700	2,251,040			
	1872	531	31	1	4,346	1,585	16,632	3,399	25,962	10		1,638,780	602,040	2,240,820			
	1873	532	30	2	5,662	1,407	16,090	2,083	25,962	10		1,678,480	605,740	2,284,220			
	1874	533	30	3	5,701	1,395	15,682	3,184	25,962	10		1,713,600	612,140	2,325,740			
	1875	534	29	3	5,779	1,382	15,216	3,635	25,962	10		1,792,860	614,740	2,407,600			
Vimmerby.....	1871	116	2	—								398,500	495,300	893,800			
	1872	116	2	1								406,600	486,300	892,900			
	1873	116	2	—	4,680	4,935	12,931	4,000	26,546	9,5		410,100	492,300	902,400			
	1874	116	2	—								474,450	491,300	965,750			
	1875	116	2	—								480,800	494,900	975,700			
Oskarshamn.....	1871	251	133	4								1,041,491	—	1,041,491			
	1872	267	167	13								1,139,450	—	1,139,450			
	1873	279	155	18								1,337,855	—	1,337,855			
	1874	294	140	19								1,600,525	—	1,600,525			
	1875	302	132	8								1,849,965	—	1,849,965			
Borgholm.....	1871	78	28	1								267,400	500	267,900			
	1872	79	27	2								263,700	500	264,200			
	1873	79	27	1								278,420	500	278,920			
	1874	79	27	1								276,320	500	276,820			
	1875	79	27	2								293,760	500	294,260			
Sanmåndrag.....	1871	1,556	248	10	12,666	7,701	29,563	10,479	61,717	34,5		7,443,131	1,493,900	8,937,031			
	1872	1,573	231	22	12,666	7,701	29,563	10,479	61,717	34,5		7,545,730	1,486,240	9,031,970			
	1873	1,586	218	27	13,982	7,523	29,021	9,163	61,717	34,5		7,909,955	1,495,940	9,405,895			
	1874	1,602	203	28	14,021	7,511	28,613	10,264	61,717	34,5		8,647,995	1,518,940	10,166,935			
	1875	1,611	194	18	14,099	7,448	28,147	10,715	61,717	34,5		9,012,485	1,524,640	10,537,125			

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Sökta skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																							
		Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttade del-egares					Skiftade kvadrater.						Utgifter till landtmätare och gode män.	Öfriga beräknade utgifter.				
		Antal.	Öfrinnehade.	Nävarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa skiften.	Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.			Summa.	Kronor.	Kronor.	
					1.	2.	3.	4.		5.	1.	2.	3.							4.	5.				
1871...	12	7	—	8,230	11	5	3	—	1	20	3	2	1	—	1	7	50	2,777	2,830	578	7,993	163	14,341	5,935	8,053
1872...	18	6	—	6,420	3	14	3	—	—	20	4	8	3	—	—	15	69	3,436	2,488	—	24,432	485	30,841	9,605	13,488
1873...	24	8	—	5,625	13	15	7	2	—	37	20	10	2	—	—	32	118	4,491	2,118	673	25,307	3,339	35,928	8,823	7,580
1874...	18	10	1	6,719	9	13	15	3	—	40	10	4	6	1	—	21	132	5,475	3,950	102	29,120	590	39,237	16,902	16,520
1875...	14	15	—	17,875	19	31	13	3	4	70	7	12	10	—	—	29	213	5,916	3,812	3,177	32,334	1,239	46,478	24,553	11,507
S.a	86	46	1	44,869	55	78	41	8	5	157	44	36	22	1	1	104	582	22,095	15,193	4,530	119,156	5,816	166,525	63,518	57,148

Tab. No 12.

STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDLEN ÅREN 1871—1875.

D e b e t.					K r e d i t.				
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
1871.					1871.				
Ingående balans för behållning.....	404,162	71	101,726	60	Ingående balans för skuld.....	5,487	76	—	—
Inkomster.....	886,393	23	173,541	60	Uti utgående balansen i 1870 års landsbok ej upptagna, men under år 1871 utbetalda skulder..	204	69	—	—
Ankomna remisser.....	65,226	20	—	—	Afkortningar.....	33,663	81	8,954	70
Utgående balans för skuld.....	108,743	10	91	—	Utgifter.....	495,551	09	5,265	82
Summa	1,414,525	24	275,359	20	Afgångna remisser.....	410,852	78	96,877	35
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1871..	34,256	13	1,813	01	Utgående balans för behållning.....	468,765	11	164,261	33
					Summa	1,414,525	24	275,359	20
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872..	34,218	55	3,669	28
1872.					1872.				
Ingående balans för behållning.....	468,765	11	164,261	33	Ingående balans för skuld.....	108,743	10	91	—
Inkomster.....	913,145	73	144,733	07	Uti utgående balansen i 1871 års landsbok ej upptagna, men under år 1872 utbetalda skulder..	35	25	—	—
Ankomna remisser.....	152,325	93	—	—	Afkortningar.....	35,243	51	8,674	16
Utgående balans för skuld.....	109,764	55	1	—	Utgifter.....	532,140	25	5,448	88
Summa	1,644,001	32	308,995	40	Afgångna remisser.....	514,565	33	158,947	31
					Utgående balans för behållning.....	453,273	88	135,834	05
					Summa	1,644,001	32	308,995	40
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873..	34,804	25	2,724	70
1873.					1873.				
Ingående balans för behållning.....	453,273	88	135,834	05	Ingående balans för skuld.....	109,764	55	1	—
Inkomster.....	899,568	52	117,131	07	Uti utgående balansen i 1872 års landsbok ej upptagna, men under år 1873 utbetalda skulder..	110	47	—	—
Ankomna remisser.....	143,689	87	—	—	Afkortningar.....	30,705	34	4,192	67
Utgående balans för skuld.....	101,946	76	—	—	Utgifter.....	530,250	51	5,542	56
Summa	1,598,479	03	252,966	02	Afgångna remisser.....	414,810	95	127,000	—
					Utgående balans för behållning.....	512,837	21	116,229	79
					Summa	1,598,479	03	252,966	02
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874..	50,757	79	2,438	07
1874.					1874.				
Ingående balans för behållning.....	629,067	—	—	—	Ingående balans för skuld.....	101,946	76	—	—
Inkomster.....	1,024,021	98	—	—	Uti utgående balansen i 1873 års landsbok ej upptagna, men under år 1874 utbetalda skulder..	434	89	—	—
Ankomna remisser.....	185,950	58	—	—	Afkortningar.....	40,934	48	—	—
Utgående balans för skuld.....	96,597	71	—	—	Utgifter.....	599,702	26	—	—
Summa	1,935,637	27	—	—	Afgångna remisser.....	523,390	69	—	—
					Utgående balans för behållning.....	669,228	19	—	—
					Summa	1,935,637	27	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875..	57,742	74	—	—
1875.					1875.				
Ingående balans för behållning.....	669,228	19	—	—	Ingående balans för skuld.....	96,597	71	—	—
Inkomster.....	1,086,211	69	—	—	Uti utgående balansen i 1874 års landsbok ej upptagna, men under år 1875 utbetalda skulder..	15,411	—	—	—
Ankomna remisser.....	280,348	75	—	—	Afkortningar.....	34,985	30	—	—
Utgående balans för skuld.....	102,737	02	—	—	Utgifter.....	704,856	91	—	—
Summa	2,138,525	65	—	—	Afgångna remisser.....	513,528	98	—	—
					Formelt anordnad å ordin. statsregleringsfonden	16,883	96	—	—
					Utgående balans för behållning.....	756,261	79	—	—
					Summa	2,138,525	65	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1876..	59,771	42	—	—

Tab. No 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.				
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fonder.				Sparbankernas egna fonder.						
		Tillkomne nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.				
		under året.			under året.										
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.						
1871	17	2,390	917	10,626	663,468	75,708	360,496	1,808,542	—	—	250,967				
1872	19	3,287	1,113	12,886	750,477	96,645	395,654	2,262,275	64,557	36,596	276,382				
1873	19	3,661	1,126	15,429	793,959	115,824	499,820	2,672,237	59,869	49,775	286,204				
1874	22	3,592	1,363	17,659	873,927	129,901	600,252	3,075,807	71,766	46,976	315,093				
1875	23	3,068	1,825	18,900	831,077	144,059	746,096	3,305,722	76,801	41,904	341,906				
1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras inestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		Summa.	
		Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.
1871	1) 16	2,574	11,128	2,573	79,326	1,313	98,519	2,610	614,206	534	381,411	284	528,804	9,888	1,713,394
1872	1) 2) 16	3,055	10,848	2,841	76,270	1,513	108,118	3,443	768,467	688	477,180	347	696,066	11,887	2,136,949
1873	1) 3) 17	3,301	12,910	3,630	99,739	1,891	135,146	4,406	959,970	784	530,382	436	788,438	14,448	2,526,585
1874	1) 21	3,895	14,464	4,157	115,009	2,206	166,133	5,023	1,115,627	937	654,207	481	860,017	16,699	2,925,457
1875	4) 20	4,417	16,595	4,450	121,186	2,247	166,534	5,280	1,188,862	1,028	708,577	551	979,832	17,973	3,181,586

Anm. I klassifikationen ingår ej:
1) Kalmar läns lifränteanstalts sparbanksafdelning (1871—1874).
2) Södra Vi sparbank (1872).
3) Ås och Ventlinge sparbank (1872, 1873).
4) Högsby och Långemåla, Mönsterås samt Aspelands härads sparbanker (1875).

Tab. N:o 14.
F A T T I G V Å R D E N.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.		
År.	Fattigvårds-samhällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens inkomster. Kronor.										Summa utgifter i och för fattigförsörjning. Kronor.
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.		Afkastning af egen- dom, kol- lekter m. m.	Personel afgift.	Tillskott.		Ersättning.		Summa inkomster.					
					i fattig- hus.		på annat sätt.		m.	q.	m.	q.	m.	q.			m.	q.	Summa.	Efter fyrk eller be- villning.		Efter annan grund.	Af stats- medel.	Af annat fattig- vård- samhälle.		
					m.	q.	m.	q.																	m.	
Å landsbygden.																										
1871.....	76	24	265	110	156	301	503	955	629	672	1,288	1,928	3,216	2,067	3,729	5,796	14,673	28,360	131,464	18,716	900	1,409	195,522	194,909		
1872.....	76	24	265	120	165	315	501	950	648	688	1,314	1,953	3,267	2,077	3,761	5,838	14,699	27,484	136,879	17,705	1,244	916	198,927	201,164		
1873.....	72	26	295	112	168	333	515	979	645	686	1,328	1,998	3,326	2,119	3,794	5,913	14,196	29,380	137,252	18,712	1,477	618	201,635	202,626		
I städerna.																										
1871.....	5	—	—	5	99	92	2	5	155	116	256	213	469	161	497	658	4,251	2,021	31,473	3,800	573	1,025	43,143	45,833		
1872.....	5	—	—	5	102	94	2	5	142	132	246	231	477	149	519	668	4,262	1,833	33,310	4,200	592	3,078	47,275	46,940		
1873.....	5	—	—	5	99	99	3	5	154	111	256	215	471	132	529	661	4,531	1,915	33,573	3,700	713	1,923	46,355	45,998		
I hela länet.																										
1871.....	81	24	265	115	255	393	505	960	784	788	1,544	2,141	3,685	2,228	4,226	6,454	18,924	30,381	162,937	22,516	1,473	2,434	238,665	240,742		
1872.....	81	24	265	125	267	409	503	955	790	820	1,560	2,184	3,744	2,226	4,280	6,506	18,961	29,317	170,189	21,905	1,836	3,994	246,202	248,104		
1873.....	77	26	295	117	267	432	513	984	799	797	1,584	2,213	3,797	2,251	4,323	6,574	18,727	31,295	170,825	22,412	2,190	2,541	247,990	248,624		